

FERNAND DESPORTES.

Ved åbningen af den internationale fængselskongres i Stockholm 1878 henledte E. C. WINES i sin tale som kongressens ærespræsident opmærksomheden på, at ti år vare gåede, siden tanken om den internationale fængselsreformbevægelse blev undfangen. Trods dette korte tidsrum vare dog alt mange af dem, som havde interesseret sig for og støttet tanken, gåede bort, han nævnede navnene på adskillige af disse personer. Der lyder — sagde han — en påmindende stemme fra dette højtidelige optog, og dets manende ord ere: Arbejd, medens det endnu er dag; thi natten kommer, da ingen mand kan arbejde.

Ved denne kongres og dette møde var FERNAND DESPORTES tilstede; han hørte de manende ord af gamle WINES, og han har gjort dem til sine i sit betydelige og betydningsfulde arbejde for fængselssagen ikke blot i, men også udenfor Frankrig; nu er natten også kommen for ham, den nat, da ingen mand kan arbejde.

FERNAND DESPORTES er død 30 december 1893 i Paris. Med ham er atter en af fængselssagens oprigtige venner og varme forkæmpere gået bort, en af dem, som i arbejdet for den sag så en livsopgave, og som ikke kendte til at tinge med sig selv efter fordelene, han kunde opnå. Han blev sin livssag tro til det sidste.

Alt adskillige år før stockholmerkongressen havde han i sit hjemland henledet opmærksomheden på sig ved arbejder og studier på det penitentiære område. Han havde ved disse vist sig som en ven af fremskridt, som en mand med energi og praktisk sans, og først og fremmest som en kompetent penolog. Det var ikke blot sit eget lands fængselsforhold, han gjorde sig bekendt med, men også fremmede landes vare genstand for hans studier. Man måtte derfor også ganske naturlig blive medlem af den i Frankrig for fængselsområdet nedsatte store undersøgelseskommission, ved hvis virksomhed fængselsreformen i landet grundlagdes. Blandt meget andet, som skyldtes DESPORTES i denne kommissions forhandlinger, var også et forslag til oprettelsen af et overordnet fængselsråd. Dette oprettedes i 1875 og sammensattes af alle de mest udmærkede kræfter, som den penitentiære videnskab rådede over. Dets virksomhed tilfredsstillede imidlertid ikke DESPORTES. Hans energiske natur følte, at det, som administrationen mest trængte til for at være handlekraftig, var den tilskyndelse, som den offentlige mening udøver, medens fængselsrådet måtte blive behersket af den autoritet, som det selv var valgt til at kontrollere, og derved ufri i sine bevægelser.

Denne opfattelse gav stødet til, at han i forbindelse med sine venner stiftede Société générale des Prisons i 1877. Ifølge sin fortid måtte han være selvskreven som redaktør af dette selskabs siden højt ansete og overalt udbredte Bulletin. Dennes indholdsrige og værdifulde årgange ere selskabets historie. At tale om dette selskab, det er imidlertid, som selskabets generalsekretær ALBERT RIVIÈRE siger, det samme som at tale om DESPORTES, det er at fortælle hans liv, at genkalde i erindringen de mest udmærkede sider af denne så vel fuldbragte tilværelse, der ganske var helliget til det gode og til videnskaben.

Fr. Stuckenberg.

Nogle bemærkninger om individualiseringen og dens forudsætninger.

Det er en almindelig erfaring i det menneskelige fremskridts historie, at der pludselig opdukker et nyt princip, om hvis rigtighed alle snart føle sig overbeviste, men hvis rette udførelse i praxis kræver lange tiders kampe, så hårde, at de stundom bringe selve principets levedygtighed i fare ved at lade det synes utopisk.

Således er det også gået med den snart gamle fordring om individualisering i straffuldbyrdelsen.

Det ligger allerede i ordet, at der ikke lader sig udvikle nogen egenlig, i hvert enkelt tilfælde anvendelig metode i så henseende; der kan kun være tale om at påpege visse almindelige grundsætninger og iøvrigt frembringe de bedst mulige faktiske forudsætninger for udførelsen i enkelthederne.

I den første retning er man hurtig nået temmelig vidt. Man er f. ex. — for at fremhæve et betydningsfuldt skridt — efter nogen famlen i teori og praxis nået til at fastslå principets rette begrænsning, klarest og mest afgørende fremstillet af SICHART, hvis udtalelse findes gengivet i dette Tidsskrifts første hefte: Straffens formål er målestokken for individualiseringens udstrækning, den skal gå så vidt, som den kan tjene dette, og ikke videre.

I henseende til at frembringe de bedste forudsætninger for principets anvendelse i de enkelte tilfælde er der derimod endnu meget tilbage at ønske.

Det gælder jo om hos individet at udfinde de karaktertræk, der knytte ham til det gode og samfundsmæssige, og opdyrke disse ved de i det foreliggende tilfælde mest tjenlige midler således, at de — bevidst eller ubevidst — komme til at overskygge og beherske de slette, der samtidig positivt skal modarbejdes.

Før der altså kan blive spørgsmål om sand individualisering, må man have vundet det dybest mulige kendskab til fangen, hvilket må søges opnået dels ved udefra kommende oplysninger, dels ved egen iagttagelse i fængslet.

Hvilke oplysninger udefra modtage nu strafanstalterne? Som regel overlades vel fangens dom og forhøret til gennemlæsning. Man kan heraf erfare hans forbrydelse, hvorledes han har stillet sig med hensyn til erkendelsen af sin brøde, hans alder, fødested, hjemsted etc. Derimod vil man som regel forgæves deri søge oplysninger af større værdi om hans forældres økonomiske og moralske standpunkt, hans opdragelse, skolegang, familieforhold, omgangskreds, legemlige og åndelige sundhedstilstand, hans forhold i tjenester, hans omdømme i den kreds, der har kendt ham i friheden osv. Ikke mindst savnes dette i de forhør, som stamme fra de større byer, hvor retterne ere stærkt optagne, og det hele derved får en i høj grad skabelonmæssig form, der fjærner sig så meget som mulig fra ethvert forsøg på specialundersøgelser udover det til klarlæggelse af sagens strængt juridiske momenter absolut fornødne. Vil man derfor i fængslet vide nogen besked om de omtalte forhold, er man væsenlig henvist til at indhente oplysninger af fangen selv, af hans korrespondance og af de mulige tilfældige besøgende, alt mere eller mindre usikre og mislige kilder.

At kende hele fangens forhistorie er imidlertid ganske nødvendigt, hvis man virkelig skal trænge tilbunds i ham; selv om man i fængslet kan lære at kende, hvordan han

nu er, bliver dette en aldeles overfladisk kundskab, når man ikke ved, hvordan han er bleven sådan, og det indtryk, han gør i fange-skikkelse, kan overhovedet først rettelig vurderes, når man ved, hvordan han var som fri mand. På mange enkelte punkter vil også de omtalte oplysninger spille en vigtig rolle, således f. ex. ved afgørelsen af det ofte lige så tvivlsomme som betydningsfulde spørgsmål om, hvorvidt det skal tillades ham i fængslet at fortsætte forbindelsen med den ene eller den anden af hans gamle bekendte.

Skal det blive til alvor med individualiseringen, må det derfor gøres forhørsdommeren til pligt i et særligt forhør, hvoraf udskrift skulde følge ved fangens aflevering til strafanstalten, at tilvejebringe alle de antydede oplysninger. Efter omstændighederne måtte således afhøring foretages eller erklæring indhentes fra forældre, sødskende, skole, præst, naboer, omgangskreds, læge, husbond osv. Endelig burde dommeren til slutning selv meddele sin opfattelse af forbryderen, som han har lært ham at kende under forhøret, der som regel vil frembyde en rig lejlighed til psykologiske iagttagelser, som ikke umiddelbart lade sig læse i akterne og derfor nu gå ganske tabt for den strafudøvende myndighed. Ved hver følgende tiltale skulde det tidligere materiale naturligvis suppleres med oplysninger om vedkommendes liv og færden efter sidste strafs udståelse.

At stille disse fordringer til forhørsdommeren er så meget mere rimeligt, som alle de nævnte momenter efter nutidens betragtningsmåde og flere straffeloves udtrykkelige udtalelse må siges ligefrem at vedrøre selve den juridiske bedømmelse af forbryderens strafværdighed, hvorfor dommerne også altid burde indhente erklæringer fra fængselsautoriteterne om tidligere straffede personer.

På grundlag af dette materiale skal altså fængselsmanden begynde sin iagttagelse og behandling, til hvis heldige udførelse bl. a. udkræves en tæt forening af psykologisk og human sans og interesse. Psykologen alene,

der med et koldt hjerte iagttager mennesket i dets fornædelse og ulykke som et blot og bart observationsobjekt, vil aldrig kunne gøre sig håb om at få således fat på det rent menneskelige i individet, at der kan blive tale om en påvirkning, og den humane interesse vil uden psykologien glide over i sentimentalitet, se sig bedraget i sine bedste hensigter og ende i den absolute håbløshed.

Det er heraf klart, at individualiseringen bør begynde allerede ved valget af det personale, som skal udføre den overfor fangerne, en fordring, som atter og atter er fremhævet af alle kyndige fængselsmænd*), men som ikke kan gentages for ofte. Først i den nyeste tid synes den at skulle sætte levende frugt ved oprettelsen af theoretiske og praktiske kursus*) for vordende fængselsmænd, både over- og underordnede, og ikke mindst i henseende til bestræbelserne for at lære fangerne at kende vil en fyldigere uddannelse af det underordnede personale kunne blive af mægtig betydning. Overfor dette stille fangerne sig jo altid anderledes end overfor de overordnede, som de måske forholdsvis let kan skuffe, medens det er ubetinget langt vanskeligere at anlægge og vedligeholde en maske overfor de første, der ere om dem fra morgen til aften, overvære deres indbyrdes samtaler og øvrige samkvem, og hvis nærmere sociale trin bevirker, at deres nærværelse lægger mindre bånd på den hele tone.

Opsynspersonalets uddannelse bør derfor bl. a. gå ud på at klargøre dem betydningen af deres opgave også i denne retning, og benyttelsen af deres erfaringer på dette område ville kunne udgøre et af midlerne til at drage dem mere ind mod det centrale i hele virksomheden og derved give dem en dybere interesse for deres ofte brydsomme gerning. Hvor kan man vente andet end i det højeste en rent pligtmæssig interesse for en mængde mekanisk udførlige

*) Jfr. f. ex. Stockholmer kongr. forhdlgr. 1878. Bd. I, Bulletin de la société gén. des prisons. 1892. S. 550, Mittheilungen der internat. crim. Vereinigung. 1890. S. 82, Blätter für Gefängnisssk. 1893. S. 45.

detailler, om hvis sammenhæng med et større mål der kun
haves et ganske fåget eller slet intet begreb?

Et skridt af betydning i så henseende er forøvrigt gjort
ved Horsens strafanstalt, hvor det i nogle år med mere eller
mindre udbytte har været forsøgt at lade betjentene til visse
tider udfylde schemaer af følgende indhold:

Hvorledes udtaler fangen sig om sin forbrydelse (angrer
han den, undskylder den, nægter den osv.)?

Hvorledes udtaler han sig om loven, samfundet (ind-
ser han dens nødvendighed, finder han sig forurettet
osv.)?

Hvorledes udtaler han sig om religionen (er han tro-
ende, ligegyldig, fritænker osv.)?

Hvorledes udtaler han sig om fængslet (dets formål,
dets virkemåde, dets behandling af ham osv.)?

Hvorledes udtaler han sig om sit fremtidige liv (vil
han forbedre sig, tror han at kunne det, antager
han det unyttigt)?

Hvorledes ere hans forstandsevner (velbegavet, ind-
skrænket, idiot, forstyrret på et enkelt område)?

Hvorledes er hans sindelag (roligt, heftigt, blødt,
trodsigt, råt osv.)?

Hvilken er hans hyppigste sindsstemning (alvorlig,
tungsinde, kåd, bitter, ligeglad, gnaven osv.)?

Hvilke ere hans fremtrædende egenskaber (sanddru,
hyklerisk, godmodig, onskabsfuld, bestemt, viljeløs
osv.)?

Hvorledes er hans legemlige tilstand (kraftig, sygelig,
krøbling, aldersvag osv.)?

Hvad foretager han sig i fritiden (arbejder, læser,
samtaler, sover osv.)?

Hvorledes er hans forhold til medfangerne (medgørligt, overlegent, krakilsk, tvært, passer sig selv, skumpelskud osv.)?

Hvem omgås han mest? (Fange Nr. . . .) (som ligemand — beskyttende — beskyttet osv.).

Hvem har han haft ufred med? (hvorom? hvis skyld?)

Hvorledes er hans opførsel overfor opsynet (lydig, tvær, indvendende, høflig, sledsk, næsvis osv.)?

Det er klart, at man også herved får en fortrinlig lejlighed til at lære betjentenes eget standpunkt og dulighed at kende.

Det skal ikke nægtes, at uddannelseskursus som de antydede i et land så lille som vort have sine vanskeligheder; muligvis lod de sig dog realisere i forening med Norge og Sverige eller med Norge alene, hvor sprogforskellen ikke kunde lægge afgørende hindringer i vejen. Under alle omstændigheder var der intet til hinder for, at der i hvert land for sig årlig foranstaltedes afholdt en række forelæsninger over straffuldbyrdelsens teori og praxis og til slutning en prøve over de tilhørere, som ønskede det, hvorved man sikrede sig almindelig tilegnelse af det foredragne samt iøvrigt elementære kundskaber. Denne prøves tilfredsstillende aflæggelse i løbet af de sidste 3 år måtte derhos naturligvis gøres til betingelse for alle, der attråede ansættelse i de underordnede poster, hvortil der alt nu ved Kristianshavns strafanstalt fordres en prøve i læsning, skrivning, regning og genfortællingsstil, medens der ved Vridsløselille forbedringshus gives personalet adgang til undervisning i læsning og skrivning. Ganske vist opnåede man ad den foreslåede vej kun sikkerhed for en vis grad af theoretisk dannelse, men det var dog betydelig bedre end slet intet, og ansættelse på prøve f. ex. i 3 måneder vilde jo yderligere kunne sikre den praktiske brugbarhed.

Har man nu et vel uddannet underordnet personale og en virkelig organisation til dettes iagttagelser, tilkommer det de overordnede funktionærer at prøve og udfylde disse ved egne, personlige indtryk og erfaringer. De bør således alle gøre sig bekendte med fangernes korrespondance, både den udgående og den indkommende, der ofte kan være den mest oplysende, og de bør alle gøre jævnlige cellebesøg.

Hvad denne sidste virksomhed angår, kan der ikke disputeres om dens fremragende betydning med hensyn til at vinde kendskab til fangerne. Derimod kan man se forskellige meninger fremsatte om besøgenes hyppighed, måden, hvorpå de bør gøres etc.

I det tyske udkast af 1879 til en lov om straffuldbyrdelse såvel som i SICHARTS selvstændige forslag af 1892 fastsættes det, at hver cellefange skal have mindst 4 — fire — besøg daglig, heri dog indbefattet besøg af andre end fængselspersonalet — hvilken raffineret tortur!

Hvad der i dette spørgsmål falder indenfor det foreliggende æmnens ramme, er kun afgørelsen af, hvor hyppig hver funktionær skal aflægge besøg for at kunne lære fangen at kende, og herom kan intet almindeligt siges; det må afgøres af hver enkelt funktionær for hver enkelt fanges vedkommende. Selv om man imidlertid tager hensyn til cellebesøgenes andre formål: at modarbejde, at ensomheden bringer fangen til at falde sammen, og at indvirke vækkende på hans energi og moralitet, turde dog som regel — i alt fald på straffens senere trin — et par besøg om ugen være maximum af det mulige og rimelige. At de gøres af *alle* de overordnede funktionærer har den store betydning, at fangerne derved blive set med forskellige øjne og møde forskelligartede personligheder, af hvilke snart den ene snart den anden vil være bedst skikket til at vække den tillid og fri fortrolighed, hvorpå det væsenlig kommer an.

En anset fængselsmand har ved omtale af dette punkt

sagt: »fremfor alt ikke konversere«. Da det næppe kan være meningen med disse ord at fastslå det selvfølgelige, at man ikke bør hengive sig til det rene pjat, må man snarest anse det for en advarsel mod at tale i en dagligdags tone og om dagligdags ting. I så fald er reglen fuldkommen urigtig, da den kun vilde føre til, at cellebesøgene blev ensformige, moralske forelæsninger uden udbytte for nogen af parterne. Man må tværtimod afkaste det embedsmæssige gevand, tale jævnt og naturligt og — ligesom i omgang med andre mennesker — søge sit udgangspunkt i hverdagslivet, f. ex. i fangens rent private forhold og interesser, som man fra begyndelsen har sat sig ind i og senere udvidet sit kendskab til gennem hans egne meddelelser og korrespondance. Kunsten er just at lade moralen danne den umiskendelige understrøm, der først træder direkte frem på given anledning. Kun således vil fangen vinde den frihed i ordet, som er nødvendig, for at man kan lære ham at kende, og kun således vil han kunne få følelsen af at tale med et medmenneske, der har interesse for hans vel, og ikke blot med en embedsmand, der til regelmæssige tider giver ham en dosis moral for at gøre sin pligt. Der er naturligvis forskel på de medfødte evner også i denne retning, men kun for de færreste vil det lykkes uden ligefrem forberedelse til hvert enkelt besøg, navnlig så længe bekendtskabet er nyt.

Af de andre grundlag for iagttagelse turde arbejdet være skikket til at spille en fremtrædende rolle, når det anlægges med dette formål for øje. Hertil udkræves imidlertid, at det overhovedet giver plads for udfoldelse af en individualitet, hvorfor alt rent mekanisk arbejde allerede af denne grund burde være udelukket. Vel kan man, selv ved et sådant arbejde, lære en fanges rent legemlige flid at kende, men om hans opfattelsesevne, hans opfindsomhed, hans energi til at overvinde vanskeligheder, hans glæde ved arbejdet kan intet iagttages udover, hvad der måtte kunne sluttes af, hvormed han sjæleligt lider ved at fungere som automat, men dette er

ikke let at grade. Jo mindre derimod »arbejdets deling« er gennemført ved en beskæftigelse, des bedre egner den sig i alle henseender til brug i fængsler. At den fangerne tillagte fortjeneste står i forhold til det præsterede overarbejde og ikke er gjort til en fast *doublet* for udførelsen af et vist minimum, vil også have sin betydning til at fremme iagttagelsen af arbejdet og give dette livets farve.

Hvad specielt fællesfangerne angår, frembyder sig jo for disse væsenlig det samme iagttagelsesgrundlag som for cellefanger, og for så vidt er der intet i vejen for individualiseringens anvendelse også på dem. Principet må imidlertid her nødvendigvis lide en indskrænkning af hensyn til den formelle ligheds fordringer, hvis tilsidesættelse uden en også for fangerne synlig årsag vil tilintetgøre tilliden til bestyrelsens retfærdighed. Navnlig synes det ublandede progressive system ganske uforeneligt med virkelig individualisering, fordi det i sin stræben derefter går ud fra, at et menneskes udvikling foregår på rent matematisk måde. Anser man derfor individualiseringen for at være af grundlæggende betydning for fangebehandlingen, må man alene af den grund bryde med hint doktrinære system og vende tilbage til den ældre og stadig*) adskillige steder anvendte klassificering efter hensynet til almindeligt moralsk standpunkt etc., idet man i straffens første tid bør søge lejlighed til at danne sig et begreb om fangens personlighed ved behandling dels en længere tid i celle og dels i et med dette formål særlig indrettet observationsstadium i fællesskab. Herved vilde tillige vindes en gavnlig skærpelse af straffen for recidivisterne, der vistnok er langt mere bange for ensomheden end begynderne.

Individualiseringen vilde herefter for fællesfangernes vedkommende finde sit udtryk i deres anbringelse på de forskellige afdelinger og — om end på mere summarisk måde — for den væsenligste del være fuldbragt derved, at

---

*) Se eksempelvis *Blätter für Gefkünde*. 1893. S. 34 ff.

behandlingen foregik efter de for hver afdeling efter hensynet til dens medlemmers art fastsatte særlige regler. Dog burde der naturligvis være en mulighed for overflyttelse fra den ene afdeling til den anden, når nøjere overvejelse eller individets senere udvikling måtte have bragt bestyrelsen til at ændre sin tidligere opfattelse, for hvis stadige klargørelses skyld iagttagelsen måtte fortsættes, og det bl. a. burde gøres de overordnede til pligt, med bestemte mellemrum, at lade fangerne fremstille for sig til samtale.

Alle de ad de her antydede og andre veje indvundne oplysninger og erfaringer bliver det sluttelig direktørens sag at samle og sigte, supplere med sine egne umiddelbare indtryk og udarbejde til et fyldigt totalbillede af den enkelte fange. Først så har man grundlaget til at begynde en virkelig individualiserende behandling, om end denne ikke altid i praxis lader sig holde fuldkommen skarpt adskilt fra den forudgående iagttagelse.

Det er klart, at individualiseringen stiller store fordringer også til de overordnede funktionærer og da specielt til direktøren, i hvis hånd det detaillerede anlæg af hele behandlingen skal hvile. Den gammeldags type — høj og bredskuldret, myndig mine, stentorrøst — strækker ikke til. Psykologisk og human sans og interesse er ovenfor nævnt som uundværlige egenskaber. Han må dertil først og fremmest være en personlighed i åndelig forstand, med hengivelse i sit kald for dets egen skyld og istand til at påtrykke den hele gerning det præg af alvor og ideel stræben, som dens mål kræver. Han må stå højt i almindelig dannelse og livserfaring og have set, tænkt og læst en hel del i sit fag, for at han, om end klar på sin virksomheds rent praktiske karakter, dog ikke skal være blind for de impulser, som videnskaben med sit mere omfattende syn kan give, og for at hans videre horisont kan bidrage til at fjærne den fare for en ensidig opfattelse og behandling, som en mere begrænset ånds overdrevne tro på sin egen menings souverænitet let kan medføre. For

at kunne magte opgaven må han derhos forstå at uddanne sine underordnede. Han må kunne knytte dem til sig i højagtelse og fællesfølelse og indrømme dem den selvstændighed indenfor deres område, som ene er i stand til at skabe ansvarsfølelse og interesse; han må være dem et eksempel på ubestikkeligt retsind og streng uegenlyttighed — ja en hel del mere kunde siges om, hvad han må og ikke må; her er væsenlig kun fremhævet, hvad der danner et vigtigt supplement til de ovenfor nævnte forudsætninger for individualiseringens gennemførelse.

Selv med disse bliver den altid en såre vanskelig opgave, men uden dem bliver den mere eller mindre kun en velklingende frase, hvorunder al slags vilkårlighed kan søge læ.

Stener Grundtvig.

Om behandlingen af sindssyge forbrydere.

Som dansk sindssygelæge kan man ikke uden en vis undseelse på sit lands vegne læse den nylig udkomne beretning om forhandlingerne på den norske kriminalistforenings møde i Kristiania i oktober 1893 og der gøre sig bekendt med politilæge WINGES dygtige foredrag »om behandlingen af sindssyge forbrydere« og den derpå følgende diskussion. Medens vi herhjemme ikke engang kan få lovforslaget om et overordnet sundhedsråd, som skulde danne indledningen til de medicinale reformer, vi i høj grad trænge til, gjort til genstand for en frugtbringende forhandling i rigsdagen, er man i Norge i færd med at drøfte sin anden sindssygelov, og den stærke bevægelse, som er oppe der på sindssygelovgivningens område, får ikke alene sit udtryk i den ovennævnte diskussion, men i »forestilling fra medicinaldirektøren angående sindssygevæsenet« og i fuldmægtig FÆRDENS indberetning*).

Spørgsmålet om de sindssyge forbryderes behandling har i de sidste 20 år været genstand for en livlig diskussion i udlandet, særlig i Tyskland, Frankrig, Italien og Belgien; talrige ere afhandlingerne om dette æmne og tal-

*) Undersøgelser i forskellige lande angående statens forhold til sindssyge forbrydere og forbryderske sindssyge. 1893.

rige de kriminalistiske og psykiatriske foreningsmøder, hvor de herhen hørende spørgsmål ere blevne drøftede. Men de mindre lande må se sagen fra et noget andet synspunkt end de store og må tage ganske særlige hensyn, ikke mindst fordi det absolute antal af de ompurgte individer her er så ringe; derfor har den måde, hvorpå man i Norge be-
trakter denne sag, langt større interesse for os end de større landes storstilede forslag.

Mindst gælder dette naturligvis for det første af de tre spørgsmål, som dette emne efter W. omfatter, nemlig »hvorledes skulle vi i straffeloven formulere betingelserne for, at utilregnelighed*) skal antages at være tilstede?« Thi ved besvarelsen af dette spørgsmål må man overalt, både i store og små lande, gå ud fra de samme forudsætninger, og W. lader da også dette spørgsmål ligge i den rigtige erkendelse af, at det er for vigtigt og omfattende til ikke at fordre en selvstændig behandling.

Derimod lægger W. hovedvægten på det andet spørgsmål: »hvilke myndigheder skal afgøre, om denne betingelse (utilregneligheden) i de enkelte tilfælde er opfyldt?« og har derfor udarbejdet et udkast til en lov, der på betryggende måde skulde ordne forholdet og sikre dette, som alle andre retsmedicinske og retskemiske spørgsmål, der kan opstilles under en retssag, en betryggende sagkyndig besvarelse. Der er ikke grund til her at gå nærmere ind på dette forslag, hvis betydning for spørgsmålet om behandlingen af sindssyge forbrydere ligger fjær-
nere. Jeg skal kun anføre, at det i erkendelsen af, at de fleste læger ikke kunne siges at være sagkyndige i disse

---

*) Her som andetsteds, hvor W. bruger ordet »utilregnelighed«, anvender han det i den rent lægelige betydning, og kunde vel altså uden at give anledning til misforståelse erstatte det med »afsin-sindighed«, thi til straffelovens formulering af betingelserne for utilregnelighed såvel som til spørgsmålet, om utilregnelighed i givet tilfælde er tilstede, kan lægen jo kun give en rent begrænset hjælp.

spørgsmål, opstiller fordringen om udnævnelse af fast beskikkede sagkyndige, der skulle være autoriserede til at afgøre spørgsmål indenfor en eller flere fagkredse, og af en retsmedicinsk kommission, bestående af 8 medlemmer, fordelt på 4 afdelinger, hver repræsenterende en af de 4 fagkredse (psychiatri, pathologisk anatomi-chirurgi, kemi-fysiologi, fødselsvidenskab-gynækologi), som det kan være nødvendigt at tage sin tilflugt til for besvarelsen af retsmedicinske spørgsmål. Forslaget, som gør indtryk af at være mere udført for Kristianias end for det øvrige lands vedkommende, og som overhovedet synes lidt vel kompliceret, får naturligvis sit særlige præg ved at være afpasset efter mundtlig rettergang og jury. Som helhed vilde det næppe passe for danske forhold, men det indeholder i al fald momenter, der vil kunne være til nytte under ordningen af dette forhold her i Danmark. Hovedsynspunktet, hvorfra det går ud — den manglende fagdannelse i retsmedicinske, specielt psykiatriske spørgsmål hos størsteparten af lægerne og den deraf følgende nødvendighed af tilvejebringelsen af særlige sagkyndige — må ialfald også tages til følge herhjemme, hvad jeg allerede tidligere*) har gjort opmærksom på. Men for Danmark med sin lettere kommunikation vilde disse forhold ialfald kunne ordnes betydelig lettere, når vi blot kunde nå at komme igang med reformerne. Hvis vi fik et heldigt sammensat overordnet sundhedsråd, fysici og distriktslæger afløste af ensartede statslæger, der ligesom politi- og fængselslæger havde gennemgået en antagelig uddannelse på en sindssygeanstalt og ved en examen havde bevist deres retsmedicinske og hygiejniske kundskaber, og som vare således gagerede, at de kunde undvære privat praxis, og endelig en sindssygelov, måtte vi vel herhjemme kunne hjælpe os uden et så kompliceret apparat, som der tilstræbes i Norge.

Mere direkte betydning for spørgsmålet om behand-

---

*) Sikringen af den sindssyge forbryders retsstilling. København, 1891.

lingen af sindssyge forbrydere har det til udkastet knyttede forslag om oprettelsen af et særligt observationslokale for undersøgelsesfanger, der på grund af tvivlsom mental tilstand af retten henvises til lægens skøn, og som tillige skulde tjene til foreløbigt opholdssted for de personer, der af politiet i hovedstaden anholdes for forstyrrelse af den offentlige orden eller sikkerhed, og som af dette findes at være sindssyge. Det synes utvivlsomt, at et sådant observationslokale — som W. foreslår indrettet i Kristiania distriktsfængsels nordre fløj — tiltrænges i Norge, hvor man for de sidstnævnte individers vedkommende hidtil har måttet nøjes med en arrest. I København, hvor man hidtil har anvendt Kommunehospitalets 6 afdeling til dette brug, kan oprettelsen af et sådant særligt lokale vel ikke kaldes påtrængende nødvendig. Imidlertid må det jo siges, at en klinisk afdeling i høj grad hæmmes i sin virksomhed ved en sådan anvendelse, og at den selvfølgelig ikke kan skaffe sådanne sikkerhedsforanstaltninger, der til enhver tid kan garantere tilstedeværelsen af ialfald farligere individer. Det synes da at være en heldig foranstaltning, at der ved det af staten og Københavns kommune i fællesskab byggede ny arresthus bliver oprettet en sygeafdeling, der indrettes til også at tjene som observationssted for arrestanter af tvivlsom mental tilstand; herved vil der opnås det ubestridelige gode, at retslægen for Københavns retskreds igen vil kunne overtage den vigtigste del af sin virksomhed, der nu er henlagt til en af kommunehospitalets overlæger.

Men at de pågældende arrestanter ved en sådan tilknytning af observationslokalet til et arresthus eller ved en ophobning af observationsindivider overhovedet blive stillede under ideale observationsforhold — således som W. synes at mene — kan jeg derimod ikke indrømme, og jeg kan ikke slutte mig til hans plan om, at et sådant hovedstadsobservationslokale bør rumme observationsindivider for hele riget. Thi lige så sikkert som det er, at der ved et sådant observationssystem indrettet på fængsels-

vis og baseret på alle ophold vil vindes betydeligt i sikkerhed for samfundet, lige så sikkert er det også, at observationen herved vil vanskeliggøres lægen, hvis virksomhed hæmmes ved, at han må iagttage den pågældende under ensartede, isolerede forhold. For at komme til det ofte vanskeligt opnåelige resultat — den pågældendes mentale tilstand — er det som regel af den største betydning for lægen at kunne se ham færdes mellem andre, deltage i arbejdet, kort sagt iagttage ham under alle de forskellige forhold, som kun en sindssygeanstalt råder over*). Naturligvis sker det af og til, at en »observationspatient« undviger herfra, men det hører dog til sjældenhederne, og som regel kan man sige, at det da er de ikke sindssyge forbrydere, der undvige; den allerstørste del af »observationspatienterne« ere aldeles ufarlige, når de ere under blot nogen kontrol. I det hele og store frembyde sindssygeanstalterne så mange fordele som observationssteder, og de ulemper, observationspatienterne her medføre, ere, sålænge deres absolute tal ikke er større end nu, ikke så betydelige, at der kan siges at være nogen særlig grund til ikke hertil at sende observationsobjekterne fra provinsen. Undtagelsesvis vil der naturligvis være så farlige, i regelen ikke sindssyge forbrydere — i modsætning til W. er jeg slet ikke så sikker på, at Yack the Ripper, når man engang får fat på ham, vil være en så overordenlig ubehagelig patient indenfor en sindssygeanstalts mure; jeg personlig vilde meget nødigere have at gøre med et individ af Jens Niensens kaliber — at de ikke tør betros til sindssygeanstalterne, som dog ikke ere fængsler og trods alt ej ere indrettede på forbryderophold. Men der måtte da kunne træffes et arrangement, hvorved disse, hvis de ikke kan observeres af psychiatrisk sagskyndige i provinsfængslerne, kan indlægges til observation i sygeafdelingen ved Københavns arresthus.

---

*) Jfr. sikringen etc. p. 17—18.

Under det tredje og sidste spørgsmål: »hvorledes skulle vi behandle de lovovertrædere, der ere erkendte som utilregnelige?» foreslår W. oprettelsen af et kriminalasyl, hvortil han vil henføre både de sindssyge forbrydere (straffanger og arrestanter, der blive sindssyge under straffens afsoning eller medens undersøgelsen står på) og forbryderske sindssyge (erkendte sindssyge, hvis sygdom giver sig udslag i forbryderske handlinger). Kriminalasylet skulde i betragtning af de omhandlede individers ringe absolute antal ikke være selvstændigt, men knyttet til en anden institution og da helst til en plejestiftelse, eftersom erfaringer fra udlandet, specielt fra Waldheim, have vist det uheldige i at knytte et sådant asyl til en strafanstalt. Idet jeg iøvrigt angående dette spørgsmål må henføre til min tidligere citerede afhandling, hvor der er gjort udførlig rede for disse forhold, skal jeg kun fremsætte følgende betragtninger. Det er naturligvis ganske rigtigt, når W. hævder, at der ingen grænse er mellem de forbryderske sindssyge og de sindssyge forbrydere. Adskillelsen mellem de to kategorier er selvfølgelig ren formel; i virkeligheden flyde de fuldstændig over i hinanden. En lovovertræder, hvis sygdom strax er klar for enhver, er en forbrydersk sindssyg; men er sygdommen så skjult, at den ikke opdages af den i psykiatri uerfarne dommer, så at den pågældende dømmes og indsættes i strafanstalten, hvor hans sygdom — hvad faktisk jævnlig sker — bliver tydeligere og erkendes, hører han formelt til de sindssyge forbrydere. I virkeligheden er forskellen kun den, at sygdommen i det ene tilfælde har været let kendelig for lægfolk, i det andet ikke.

Men herved er man på ingen måde kommen til ende med de betragtninger, der må ledsage overvejelsen af spørgsmålet om en hensigtsmæssig anbringelse af de omhandlede individer. Thi indenfor disse to konventionelle kategorier af sindssyge gør der sig store forskelligheder gældende. De forbryderske sindssyges farlighed for deres

omgivelser er således i allerhøjeste grad forskellig efter deres sygdoms art og forløb. Jeg skal blot anføre et eksempel. For nogle år siden blev der omtrent på samme tid i København begået to mord, hvis gerningsmænd vare sindssyge; disses sygdom erkendtes snart, og de indlagdes på St. Hans Hospital. Den ene af dem, som i Mikkalbryggersgade myrdede en værtshusholder for at få penge til at udnytte de opfindelser, hans forrykthed havde ladet ham gøre, må der stadig holdes i celle og bevogtes nøje, da man med sikkerhed kan sige, at han, såsnart han slap ud, atter vilde begå et mord, hvad han da også selv truer med; den anden — morderen fra Ny Stormgade — der under indflydelse af en alkoholisk forrykthed med de for denne sygdom karakteristiske jalousiforestillinger på en overordenlig brutal måde myrdede sin hustru, ved at knuse hendes hoved med et tipundslod, kunde derimod ikke længe efter, at han var indlagt på hospitalet, færdes under dettes frieste forhold, deltage i fester, baller etc. Overhovedet kender jeg adskillige sindssyge, som under indflydelse af deres sygdom have begået et mord eller en lignende alvorlig forbrydelse, og som efter kort tids forløb have kunnet færdes mellem andre uden den mindste ulempe eller fare, gå på arbejde, deltage i fornøjelser osv., og det synes mig utvivlsomt, at humanitetshensyn fordre, at man sætter disse under de bedst mulige helbredelsesvilkår, som kun en sindssygeanstalt kan byde. Der findes jo desuden faktisk her en stor mængde sindssyge, som kun ved anstaltslivets disciplin forhindres fra at begå lovovertrædelser, og som kan takke den omstændighed, at deres omgivelser itide have fået dem indlagte på en sindssygeanstalt, for, at de ikke ere komne i konflikt med straffeloven. Disse ere i virkeligheden ofte langt vanskeligere for sindssygeanstalterne at have end mange, hvis sygdom alt har givet sig udslag i forbryderske handlinger. Sindssygeanstalterne ere jo dog ikke alene helbredelsesanstalter, men også plejeanstalter for sindssyge

individer, der ikke kunne færdes ude i livet uden fare for, at samfundet foruroliges.

Men heller ikke den anden kategori er sammensat af så ensartede individer, at man uden videre kan skære dem alle over en kam, når man skal træffe bestemmelse om deres hensigtsmæssigste anbringelse. Der findes mellem de sindssyge forbrydere adskillige lejlighedsforbrydere, som overvældede af skammen og angeren og under påvirkning af de lidet individualiserende forhold i strafanstalten drives over i en sindssygdom; disse vil på ingen måde volde ulemper på en sindssygeanstalt, hvor de absolut bør behandles, og hvor de hurtigst muligt bør indlægges. Men der findes ganske vist en del sindssyge forbrydere, som det er højst ubehageligt — især i større mængde — at have på en sindssygeanstalt, fordi de, væsenligt i rekonescensen af deres sygdom eller i intervallerne mellem de periodiske sygdomsanfald, ere udisciplinerede, ophidse de andre patienter, rotte sig sammen indbyrdes, pønse på undvigelse etc. Og dog ømmer man sig ved at udskrive dem, fordi man med nogenlunde sikkerhed kan sige, at de ikke tåle behandlingen i strafanstalten — der naturligvis er så god, som den der kan være — men at et nyt sygdomsanfald vil udbryde kortere eller længere tid efter deres overflyttelse til denne. Disse sindssyge forbrydere ere udelukkende degenerative individer.

Medens jeg derfor i overensstemmelse med, hvad jeg tidligere har hævdet, må fastholde, at et mindre land ikke behøver at træffe særlige foranstaltninger til anbringelse af sine forbryderske sindssyge og sindssyge forbrydere, men at disse individer i al almindelighed må siges at høre hjemme i sindssygeanstalten, så vilde jeg fuldtud kunne tiltræde en foranstaltning, hvis hensigtsmæssighed den moderne kriminal-anthropologi har godtgjort. Denne foranstaltning, for hvis iværksættelse der næsten overalt i udlandet slås til lyd, er oprettelsen af en særlig anstalt for recidi-

verende degenerative forbrydere, hvor disse skulde indsættes på ubestemt tid, og hvorfra de først — betingelsesvis — skulde løslades, når der virkelig var nogen garanti for, at behandlingen havde båret frugter.

Ved den sidste, iøvrigt svagt repræsenterede, antropologiske kongres i Brüssel (august 1892) enedes man om at vedtage: »le type criminel de Lombroso n'existe pas«, og med undtagelse af enkelte fanatiske italienske kriminalister findes der vel nu overhovedet ingen, som tror på en sådan anatomisk, fysiologisk og psykologisk afgrænselig gruppe af »fødte forbrydere«. Men selv om den italienske skoles dristige hypotese er falden til jorden under dens tyske og franske kritikeres undersøgelser, så have dog også disse kunnet bekræfte og videre udføre den af MOREL først opstillede degenerationslære. Kriminalister og sindssygelæger have i de sidste decennier gjort rige erfaringer om den skæbnesvangre betydning, som det degenerative anlæg, den neuro-psycho-patiske konstitutions-anomali har for opståelsen af sindssygdom og forbrydelse, idet det ved faste bånd knytter disse to fænomener til hinanden. At anlæget i og for sig ikke er det eneste afgørende, men at det trods alt kun er et anlæg, må siges at være en sikker kendsgerning; for at der skal udvikle sig sindssygdom eller forbrydelse hos det degenerative individ fordres der en indvirkning på anlæget af skadelige momenter, der skaffes tilveje ved opdragelse og forførelse, ved psykisk smitte, legemlig sygdom og nød, ved kampen for tilværelsen, kort sagt ved alle disse lejlighedsårsager, der betinges af det sociale milieu. Det degenerative individs særkende er hans hjernes store modtagelighed; han reagerer stærkt på de modtagne indtryk, og disse præge sig dybt i ham. Derfor er den degenerative sindssyge i det hele uheldelig, den degenerative forbryder uforbederlig. Den førstnævntes sindssygdom giver sig ved svagt demoraliserende indtryk udslag i forbrydelse; den sidstnævnte behøver kun ringe lejlighedsårsag for at blive sindssyg. Derfor bliver den degenerative

sindssyge let forbrydersk, den degenerative forbryder let sindssyg.

Der findes da en del forbrydere, recidivister, uforbederlige vaneforbrydere, hvis hjerne ved arv er bleven særlig modtagelig, og på hvilke tidlige uheldige moralske indtryk have udøvet en særlig stærk og varig indflydelse, der er bleven bestemmende for resten af livet. Erfaringen har godtgjort, at en del af disse individer fra deres tidligste barndom have vist tegn på en svag intelligens, hvorved deres i forvejen ringe evne til at korrigere modtagne indtryk yderligere er bleven nedsat. Der findes med andre ord mellem vaneforbryderne degenerative individer såvel med, ialfald tilsyneladende, normal, som med nedsat intelligens, dog ikke i en sådan grad, at de kan siges at falde ind under den gruppe, som psykiatrien erkender som sygelig, som »svagsindethed med følelsesdegeneration« (Meynert), en sygdomsform, som karakteriserer sig ved, at den stærkt udtalte intelligenssvækkelse, stigende fra imbecilitet til idioti, er ledsaget af en medfødt betydelig forstyrrelse på følelseslivets område, en form, som udskiller det virkelig sygelige af det forkastelige sammensurium, der hidtil under navnet »moral insanity« har dækket over misforståelse og uvidenhed, uretfærdighed og forløren humanitetsfølelse.

Disse degenerative vaneforbrydere, uden moralske og etiske følelser, med et stærkt udpræget driftsliv og stor tilbøjelighed til at komme i affekt, uimodtagelige for venlighed som for straf, ræsonnerende og snedige tiltrods for deres ringe intelligens, berede store vanskeligheder. For lægen, der skal udtale sig om deres mentale tilstand, ere de særdeles ubehagelige, ikke mindst fordi de ere vanskelige at bedømme og fremfor alle egnede til hos ikke sagkyndige at vække tvivl om den lægelige diagnoses fuldkommenhed. Det må nemlig være indlysende, at det her, selv for den øvede diagnostiker, ofte kan være vanskeligt at træffe den eksisterende grænse mellem sygdom og sundhed, og at der kan komme uoverensstemmelse i observations-

resultatet, hvor to komme til at afgive deres skøn over det samme individ, idet den ene ud af sin erfaring kan komme til at sætte grænsen for svagsindethed på et lidt andet sted end den anden. Kommer lægen efter moden overvejelse til det resultat, at der i virkeligheden er svagsindethed til stede, og frikender dommeren som følge heraf den pågældende, interneres denne som regel, hvis det drejer sig om en alvorligere lovovertrædelse, i en sindssygeanstalt; og herved vil samfundet forsåvidt stå sig bedst, thi svagsindetheden helbredes ikke, og den pågældende er uskadeliggjort for livstid. Ofte kan han naturligvis være et meget ubehageligt element for sindssygeanstalten, men dels er de virkelig svagsindede vaneforbryderes absolute antal i det hele meget ringe, og dels vil ialfald en del af dem — de mest svagsindede — efterhånden forme sig ind under anstaltslivets disciplin. Langt værre er samfundet stillet lige overfor de degenerative »forbrydermennesker«, der ikke lide af udtalt svagsindethed. De ere ubehagelige straffeobjekter, idet de dårligt tåle strafanstaltslivet, så at de jævnlig angribes af sindssygdom, og idet de i det hele ere vanskelige at disciplinere og — ialfald under den nu brugelige straffemethode — så at sige ere uforbederlige. Når de efter endt straffetid løslades, recidivere de. Mest uheldigt synes det at være, når de erkendes ikke at være »i besiddelse af den tilregnelighed, der findes hos voksne og sjælsunde personer«; og derfor efter § 39 dømmes til en mindre straf, hvilket vel ikke sjældent sker med individer, hvis intelligens er nedsat, uden at de dog kan kaldes svagsindede. Thi da bliver den forbedringstid, de får, mindre end mange andres, på hvilke forbedringsmidlerne lettere virke, og deres internering kortere, uagtet det skulde synes i høj grad hensigtsmæssigt for samfundet at sikre sig så farlige individer så længe som muligt.

Men foruden disse degenerative »forbrydermennesker« med eller uden tydelig intelligenssvækkelse, findes der en række vaneforbrydere, som også handle under en vis ind-

flydelse af en medfødt neuro-psychopathisk konstitutionsanomali, og som høre hjemme blandt de degenerative individer, hvis tilstand lægen ikke kan erkende som sindssygdom men kun som »psychopatisch minderwertigkeit« (Koch). Jeg skal således nævne neurasthenikere med eller uden tvangstanker, ikke sindssyge hysterikere, epileptikere, som ikke have begået forbrydelsen under de ofte til epilepsien knyttede sindssygdomsanfald, ikke sindssyge individer med symptomer på psychopathia sexualis. Også disse degenerative individer kan ved forsømt opdragelse, tilfældigheder, forførelse o. l. drives over i sygelig tilstand, der på ingen måde kan kaldes sindssygdom, men som dog ikke sjelden gør dem til vaneforbrydere. At heller ikke disse helbredes for deres neurose — hvad enten de efter § 39 idømmes en mindre straf eller ej — eller bedres under den sædvanlige strafanstaltsbehandling, må være indlysende. Hvis de ikke under denne gå over i en virkelig sindssygdom, vil der ialfald være al mulig sandsynlighed for, at deres neurose i usvækket eller endog forstærket grad gør sig gældende efter løsladelsen og atter driver dem ind på lovovertrædelser.

Som bekendt findes der foruden de medfødt degenererede individer også sådanne, der lide af en erhvervet degeneration. Med undtagelse af den gennem kronisk alkoholforgiftning foregåede degeneration, spiller den erhvervede degeneration en rent underordnet rolle. Da jeg imidlertid andetsteds*) har udtalt mig udførligt om alkoholens retslige betydning og navnlig har fremhævet nødvendigheden af et særligt internat for forbryderske, kroniske alkoholister — en anskuelse, som politilæge WINGÆ iøvrigt synes at dele — skal jeg her udelukkende tale om de medfødt degenererede vaneforbrydere, når jeg i det følgende kort skal udtale mig om, hvilke foranstaltninger den moderne kriminalanthropologis resultater her synes at fordrer. Man vil måske mene, at jeg som læge

*) Alkohol og tilregnelighed. København 1893.

bør nøjes med at fremsætte kendsgerninger, og at jeg overskrider min videnskabs grænser ved at foreslå rent retslige foranstaltninger; men jeg er overbevist om, at skal der på det her behandlede område nås noget virkeligt gavnligt for samfundet, må juristen og lægen arbejde hånd i hånd.

Det forekommer mig da, at dommeren ved vaneforbrydere, hvis forbrydelse tilmed gentagende har samme karakter — hvad den ofte har hos neurotiske individer — bør lægge særlig vægt, ikke alene på udforskningen af den pågældendes foregående liv og påvisningen af de udslag af abnorm psykisk konstitution, hvoraf den degenereredes tilværelse oftest fra den tidligste barndom af præges, men også på undersøgelsen af den pågældendes afstamning. Herved vil det naturligvis være heldigt for dommeren at have ialfald noget kendskab til degenerationslæren; men der synes også i den juridiske verden at være en stigende interesse for denne såvel som for de andre lægevidenskabelige fænomener, der kan få betydning for dommeren ved at vække hans mistanke om forbryderens abnorme mentale tilstand under forbrydelsen. Det næste skridt, når mistanken er vakt, vil da være at henvise den pågældende til sagkyndigt lægeskøn, og dette vil da utvivlsomt måtte ske oftere end nu. Lægen vil i sin konklusion komme til resultatet sindssyg eller ikke sindssyg og vil, hvis han hos den pågældende har fundet psykiske, fysiologiske og anatomiske degenerationstegn, der støttes ved de oplysninger, der — væsenlig gennem forhørene — ere skaffede tilveje om individets afstamning, i løbet af sin erklæring lade dette træde tydeligt frem. Ud fra sin egen opfattelse og med benyttelse af lægeskønnet vil dommeren da afgøre den tiltaltes tilregnelighed. Og kommer han til det resultat, at vedkommende er en degenerativ vaneforbryder, der ikke lider af sindssygdom, synes det nødvendigt, at forbryderen på ubestemt tid interneres i et kriminalasyl eller hvad man ellers vil kalde en sådan institution og der underkastes en individualiserende behandling, og at han kun på prøve

løslades derfra, når asyls direktion mener at have nogen garanti for, at han uden fare eller ulempe for samfundet kan færdes ude. En sådan institution, selvstændig, hvis disse individers antal skulde vise sig at være tilstrækkelig stort dertil, ellers knyttet til en strafanstalt, vilde under en direktør med erfaring om og interesse for forbrydere og med nøje kendskab til den moderne kriminalanthropologi, med et omhyggeligt lægetilsyn og en tilstrækkelig stor sygeafdeling, sikkert vise sig at gøre god fyldest for de omkostninger, der vilde fordres for dens oprettelse. Man vilde herved nå at gengive samfundet en del brugbare elementer, der nu gå til grunde, man vilde befri sindssygeanstalterne for en del ubehagelige patienter og unødvendiggøre special-asyler for forbryderske sindssyge og sindssyge forbrydere, man vilde opfylde det humanitetshensyn ikke at tilføje straffeobjekter det onde, som en måske uheldelig sindssygdom må siges at repræsentere, man vilde fremfor alt give samfundet en større sikkerhed, end det nu har.

Den moderne kriminalanthropologi har som bekendt i udlandet vakt stærke røster, som fordrer, at der til forebyggelse af forbrydelsen ikke alene bør tages hensyn til bekæmpelsen af de sociale onder, men at der også må lægges mere vægt end nu på forbryderens individualitet. Denne bevægelse når vel også engang at sætte os i arbejde.

Jydske asyl. Januar, 1894.

Dr. med. Christian Geill.

Om användningen af kroppsstraff i Finland.

Trots det i Finland under mer än ett qvart sekel förehafda strafflagstiftningsarbetet, för hvilket i denna tidskrift flere gånger redogjorts*), utgör i nämnda land Missgerningsbalken i 1734 års lag jemte till den samma hörande, år 1866 utkomna förordningar angående barnamord, dråp och misshandel, envig samt falsk angivelse och annan ärekränkning äfvensom särskilda äldre författningar, bland andra, en af år 1779 angående ansvarspåföljderne för stöldsbrott tredje och fjerde resan äfvensom för särskilda slag af äkten- skaps- och sedlighetsförbrytelser, fortfarande rättesnöret vid handhafvandet af lagskipningen i brottmål. Ifrågavarande lag, huru utmärkt den än för sin tid var, fastställer, såsom känt, för särskilda förbrytelser olika slag af fysiskt afflik- tiva straff, såsom hudstrykning, spö och ris och gatlopp, hvilka en framskriden kultur numera utdömdt från alla länders brottmålslagar. Emellertid har af dessa kroppsstraff spö- och risstraffet, på grund af gällande lag, fortfarande användning i Finland. Det samma föreskrifves i 1734 års lag antingen ovillkorligt vid vissa brott, främst tjufnadsbrott, eller ock alternatift jemte böter eller slutligen i stället för böter, i händelse af bristande tillgång att gälda böterne.

*) Se, bl. a., Prof. R. A. Wredes uppsats i tidskriften årg. 1891, p. 126.

Hvarje par spö eller ris representerar ett visst penningvärde enligt i en Straffbalken af förenämnde lag angifven skala, sålunda dock att maximum af spö utgör fyratio par och af ris trettio par. — Med spö straffas endast män och med ris endast qvinnor.

Sjelfva straffet består i slag å ryggen, hvilken bör vara obetäckt, med vidpass en meter långa qvistfria spön, två till antalet (deraf uttrycket »par«) hvardera af ett fingers tjocklek och oftast af björk eller ock med tvenne ris d. v. s. björktelningar, hvilkas från blad befriade qvistar äro på två å tre ställen löst hopbundna. Och förefinnas angående sjelfva exekutionen, bland andra, följande närmare föreskrifter: att den samma skall verkställas i staden och å landet af den, som dertill »förordnad« är*); att vederbörande krono- eller polisbetjening åligger »hafva uppsigt derå att domen rätteligen fullbordas**); att straffet skall offentligen å allmänna platser verkställas***); att delinqventen ej tillåtes att helt och hållet eller till någon del skylta sitt ansigte eller dervid begagna sådan klädedrägt, hvarigenom han blir okänd†); att verkställigheten af maximistraffet af såväl spö som ris skall ske inom 20 minuter och då antalet par af spö och ris är mindre inom proportionsvis kortare tid ††); m. m.

I äldre tiders straffsystem med dessas straffmedel, som hufvudsakligast afsågo att åstadkomma kroppslig smärta eller obehag, egde kroppsstraffen vidsträckt användning. Brottslingen borde, der han ej annars kunde förlika målseganden utstå ett lidande motsvarande det han tillfogat den laederade. Af sådan orsak förekommo allehanda stympningar, såsom afhuggande af hand, afskärande af näsa eller öron o. s. v. Men äfven vid vissa egendomsbrott tilläto lagarne

*) S. B. 5. Cap. 2 §.

***) S. B. 5. Cap. 3 §.

***) Kgl. Br. d. 3 Juni 1766.

†) Kgl. F. d. 12 Dec. 1741.

††) Kgl. Förkl. d. 23 Mars 1807.

målseganden att bestämma öfver förbrytarens lif eller lem, att antingen upphänga tjuften i galge, att skära öronen af honom eller låta honom »mista hud«. Detta sistnämnda bestraffningssätt motsvarar kroppsstraffen i 1734 års lag. Afskräckningsteorien var det, som senare gaf kroppsstraffen deras berättigande.

Enligt nyare doktrin äro dock kroppsstraffen förkastliga. Straffet bör, enligt nuvarande uppfattning, vara egnadt att hos förbrytaren framkalla ånger och bättring samt att utplåna den genom brottet uppkomna skulden i hans inre. En sådan verkan kan kroppsstraffet omöjligen åstadkomma. Tvärtom. Det stämplar den bestraffade med en outplånlig infami, förqväfvär hans hederskänsla och omöjliggör för honom i framtiden all hederlig utkomst och en ostrafflig vandel. En sådan uppfattning af spö- och risstraffet har jemväl redan länge gjort sig gällande i det allmänna tänkesättet i Finland. Användningen af nämnda straff har därför ock år för år alltmera aftagit. Öfverdomstolarne, Hofrätterne och Senaten, ha redan under i det närmaste två årtionden icke vidare använt detsamma och äfven underdomstolarne, Härads- och Rådstufvurätterne, hafva under de senare åren äfven i de fall der lagen föreskrifver ovilkorligt kroppsstraff icke sällan förbytt detsamma till fängelsestraff vid vatten och bröd, och dervid tillämpat lagens stadgande i Straffbalkens 5 cap, 5 §, »med fängelse vid vatn och bröd må then brotslige straffas, der domaren pröfvar at hans välfärd och heder genom annan kropspligt spilles«. Der underrätt emellertid, enligt lagens bokstaf, ådömt kroppsstraff, förvandlas detsamma på af den sakfælde anförda besvär eller gjord ansökan om strafförmildring eller då målet hemstälts Öfverrätts pröfning utan undantag till vatten- och brödfängelse och endast i de få fall, hvarest, då kroppsstraff ådömts, slika besvär eller sådan ansökan eller hemställan icke eger rum, går straffet i verkställighet; men, på sätt ofvan redan nämndes, inträffar sådant numera ytterst sällan. Om ock fortfarande kvarstående i lagen

har förty spö- och risstraffet icke vidare någon betydelse inom straffexekutionen i Finland. Det torde dock härvid böra omnämnas att hvad ofvan framhållits beträffande spö- och risstraffet samt dess användning gäller ett sådant straff för vuxna förbrytare.

Enligt gällande lag kan jemväl »öfvermage“ d. v. s. barn emellan 7—15 års ålder straffas till »kroppen«. För särskilda i lagen uppräknade förbrytelser, såsom svordom, dråp och andra missgerningar, begångna af öfvermage, fastställes straffet till »aga med ris« att tilldelas den felande antingen af »föräldrarne« eller »nästa fränder« eller »husbonda«. Ett slikt agande med ris torde dock få betraktas mera såsom ett uppfostringsmedel än såsom ett egentligt straff.

Bildningen är den makt, som mildrar folkens seder och efter dessa jemväl straffen. Tack vare ett kraftigt och sedan medlet af detta århundrade ihärdigt fortsatt arbete på folkbildningens höjande har det finska folket nått en utveckling och civilisation, som ställer vårt land i bredd med till och med mera framskridna kulturländer. Hvarken af folkets sed eller dess rättsmedvetande betingas därför numera användningen af kroppsstraff. Sådant har äfven erkänts i lagstiftningen. Uti den Ständerna vid 1863—1864 års landtdag förelagda proposition, innehållande, bland annat, förslag till positiva och noggranna bestämmingar om de straffarter, som borde till användande i framtiden ifrågakomma, äro icke blott samtliga kroppsstraff utan jemväl fängelse vid vatten och bröd uteslutna. Såsom allmänna straffarter upptagas endast tukthus, fängelse, arrest och böter. Nämnda proposition blef af Ständerna i hufvudsak godkänd och i det underdåniga förslag till strafflag för Finland, som af en för ändamålet nedsatt komité sedermera utarbetades och år 1875 utgafs i tryck, finnes ej heller

några kroppsstraff upptagna. Likalitet ingingo sådana i det nya strafflagsförslag, som år 1884 afgafs af en efter särskilda omgångar nedsatt ny komite. Och sjelffallet äro kroppsstraffen äfvensom ock fängelsestraffet vid vatten och bröd uteslutna från den strafflag för Finland, som nådigst faststälts den 19 december 1889, men hvilken dock senare gjorts tillsvidare överksam. Såsom allmänna straffarter fastställas i denna lag dödsstraff, tukthus, fängelse och böter. Och härutinnan finnes ingen förändring vidtagen i den nådiga proposition angående särskilda ändringar i strafflagen för Finland af ofvanämnde dag, som i dessa dagar förelagts landets åter församlade Ständer.

Kroppsstraffet, såsom ett allmänt straffmedel, eger sålunda icke vidare plats i Finlands brottmålslagstiftning.

Såsom disciplinärt straff har kroppsstraffet deremot haft icke ringa användning i Finland. Under tidigare år torde detsamma, under form af prygel, ganska ofta användts för upprätthållande af ordning och skick i landets fängelseanstalter. Uti nådiga reglementet för fångvården vid länens kronohäkten i Finland af den 25 oktober 1824 föreskrifves såsom extra judicielt straff för disciplinsförbrytelser, som fånge gör sig skyldig till, bland annat, »kroppsga från fem till och med tjugufem slag i sender med käpp eller karbas uti vederbörandes och de öfrige fångarnes närvaro». För ifrågavarande fängelser eller såsom de numera benämnas länsfängelser finnes numera utfärdadt nytt reglemente af den 14 januari 1891. Då emellertid hvarken i detta reglemente eller annan för närvarande gällande författning finnas några bestämmingar, som upphäfva de i ofvanämnda 1824 års reglemente upptagna bestraffningar, som för disciplinära förseelser borde åläggas för brott häktade personer, så hafva dessa bestraffningar fortfarande användts och i vidrigaste fall jemväl kroppsga förekommit.

Nådiga reglementet för arbets- och korrektionsinrättningarna i Finland af den 17 december 1839 innehåller bland straff för förbrytelser mot ordningsreglerne, utom annat, jemväl »prygel ifrån fem till och med trettio slag.« Nämnda reglemente är ännu gällande för arbetsfängelserna och i dem insatta korrektionister.

Beträffande sedan bestraffning af disciplinsbrott begångna af fångar, som undergå dem ådömdt frihetsstraff, så innehöll senast reglementet för straffängelset i Åbo af den 6 augusti 1861 att förbrytelser mot de i reglementet ingående ordningsregler kunde bestraffas med, utom annat, »prygel ifrån och med tio till och med trettio slag«. Nådiga förordningen af den 26 november 1866 om verkställighet af frihetsstraff upptog emellertid bland disciplinära straffmedel icke vidare kroppsaga och sedan tiden för nämnda förordnings trädande i gällande kraft eller från och med år 1870 torde något prygel eller annat kroppsstraff icke exeqverats å straffångar. Något sådant straff ingick ej heller i den Ständerna vid 1888 års landtdag förelagda proposition till förordning om verkställighet af straff, men uti den af Regent och Ständer sedermera godkända, till strafflagen af år 1889 hörande straffverkställighets förordningen, uti hvilken några ändringar senare icke ifrågasatts, upptages bland de till upprätthållande af god ordning inom straffanstalterna tillåtna disciplinära straffen jemväl bestraffning med prygel, högst tjugufem slag, hvilken bestraffning finge komma till användning sedan öfriga disciplinära straff visat sig overksamma och fången icke annorlunda kunde tyglas. Och innehåller strafflagsutskottets vid nämnda landtdag betänkande beträffande motiven till införande af denna art af disciplinsstraff följande:« Enligt upplysningar, hvilka Utskottet af sakkunnige erhållit, har emellertid erfarenheten från landets straffanstalter ådagalagt, att sådana disciplinära straff, som de, hvilka nåd. prop. i hufvudsaklig öfverensstämmelse med förordningen om frihetsstraff af den 26 november 1866 föreslagit, i många fall visat sig otillräckliga

att till lydnad bringa fångar, som utmärkt sig genom en högre grad af råhet och fräckhet i sitt uppförande. Lindriheten af de föreslagna ordningsstraffen framstår tydligt vid en jämförelse med de i Europas kulturländer öfverhufvud använda. Nåd. prop. medgifver exempelvis hvarken några för stäljande af fånges våldsamt afsedda omedelbart verkande tvångsmedel, såsom tvångströja, tvångsgördel, tvångsstol m. m., eller användande af kroppsaga i utomordentliga fall. Sistnämnda disciplinära straff, som i Finland förnärvarande qvarstår för ransaknings- och arbetsfångar, men för i tukthus och länsfängelser insatte förbrytare afskaffats genom ofvannämnda förordning, utan att dock hafva ersatts med något annat lika verksamt straffmedel, användes fortfarande i flere europeiska kulturländer. Utskottet har förty trott sig böra föreslå intagande af en bestämmelse derom, att då samtliga andra i författningsförslaget stadgade ordningsstraff visat sig overksamma och fånge för tillfället icke annorlunda kan tyglas, honom må, efter direktionens pröfning, kunna tilldelas prygel, högst tjugufem slag.«

På grund af erfarenhet, vunnit under flerårigt handhafvande af direktorstjensten vid ett af Finlands största straffängelser, instämmer jag för min personliga del fullkomligt i utskottets förenämnda uttalande angående prygelstraffets nödvändighet. Lagen bör emellertid sjelfallet innehålla garantier mot missbruk af prygelstraffet och detta straffs användning inskränkas till de mest extraordinära fall af disciplinsbrott. Redan dess möjlighet af användning och kändedomen hos fångpersonalen härom skall otvifvelaktigt bidra till att verka hämmande på mångt annars hejdlöst brytande af ordningen och disciplinen inom fängelserna.

Slutligen må här antecknas att, enligt särskilda specialförfattningar, äfven utom fängelserna kroppsaga kan ifrågakomma gentemot tredskande underlydande. Så tillstöder Finlands Sjölag af den 9 juni 1873 befälhafvare att för upprepadt disciplinsbrott eller försummelse i tjensten »i

vittnens närvaro« tilldela sjöman »måttlig aga«; och Legostadgan för husbönder och tjenstehjon af den 30 januari 1865 innehåller att om tjenstehjon af mankön under aderton (18) år och af qvinkön under fjorton (14) gör sig skyldigt till lättja, vårdslöshet och olydnad, uppstudsighet, oordentligt och lastbart lefnadssätt eller visar otrohet och låter sig icke af husbondens allvarliga föreställning rätta, då må husbonden tilldela det »faderlig aga«.

Finland, Abo i Februari 1894.

Werner Hjelmman.

Om polititilsyn med straffede personer.

Det er i og for sig ikke nogen ganske urimelig tanke, at folk, der adskillige gange have vist sig ude af stand til at overholde samfundets love, foruden at straffes undergives en vis kontrol med, at de ernære sig på hæderlig vis, men endnu klarere er det, at hvis tilsynet skal svare til det præventive formål, der er dets nærmeste motiv, må det udøves under sådanne former, at det så lidt som muligt lægger den straffede person hindringer i vejen for et regelmæssigt og ærligt erhverv. Foregår det ikke således, at hans fortid og den opsig, han er underkastet, bevares som en hemmelighed mellem politiet og ham, uden medviden af arbejdsgiver, medarbejdere, naboer etc., vil det, således som menneskene nu engang ere, hurtigt gøre ham umulig i hæderlige kredse, få ham til at opgive tanken om at genvinde sine medmenneskers agtelse, nøde ham til at søge arbejde og selskab med folk, der ere mindre kræsne, og herigennem drive ham til ny forbrydelser.

Politiets almindelige virksomhed fører det imidlertid let til først og fremmest at søge at opdage noget galt og at anse det for mindre væsentligt, om det ved forfølgelsen af dette mål måtte komme til at genere tidligere straffede personer, og den underordnede polititjeneste er naturligvis ikke nogen særlig fortrinlig skole i den yderlig-

gående takt og diskretion, som tilsynet kræver, når det ikke skal gøre skade — alle fængselsmænd*) ved at fortælle om bitre klager over malkonduite eller ligefrem pligtstridig åbenmundethed i så henseende, dikteret af ubetænksomhed, vigtigmageri, overdreven tjenstiver eller endnu mindre undskyldelige motiver. Det er derfor naturligt, at man i adskillige lande har søgt at indskrænke tilsynet til et minimum, som det vil fremgå af nedenstående, ad forskellige veje erhvervede oplysninger:

Norge og Holland. — Her findes ingensomhelst særlig opsigt med straffede personer.

Sverige. — Ifølge lov om lösdrifvares behandling af 12 juni 1885 § 12 hjemsendes den løsgænger, der er idømt tvangsarbejde på 6 måneder eller derover, efter udstået straf til sin forsørgelseskommune og har i 2 år ikke lov til uden særlig tilladelse at tage ophold andensteds samt er forpligtet til på de af politiet nærmere foreskrevne tider at gøre anmeldelse om bopæl og næringsvej.

Andre straffanger sendes efter udstået straf til hjemstedet og ere pligtige at melde deres ankomst til politiet dér.

Iøvrigt findes hverken ifølge lov eller praxis nogen politiopsigt for straffede personer.

Tyskland. -- Ifølge straffelovens § 38 kan politiopsigt ved domme, der gå ud på frihedsstraf, kendes tilladelig i de udtrykkelig af loven fastsatte tilfælde, med den virkning, — at de højere politimyndigheder derved få ret til — efter at have hørt fængselsbestyrelsens mening — i højst 5 år efter straffens udståelse at forbyde den dømte ophold på enkelte bestemte steder, at husundersøgelser hos den pågældende ikke ere indskrænkede til nogen bestemt tid af døgnet, samt, forsåvidt det er udlændinge, at de kunne udvises.

*) Jfr. f. ex. Krohne: Lehrbuch der Gefkunde. 1889, s. 237 ff., Blätter für Gefkunde. Bd. 12, s. 185. Bd. 15, s. 43, Bd. 28, s. 30 ff. Guillaume: Bull. de la Société gén. des prisons 1892 s. 843. Tallack: Penological and preventive Principles 1889 s. 169 ff.

Ved administrativt pålæg af 18 april 1871 er politiet yderligere instrueret om kun at anvende den det hjemlede ret, når der er alvorlig grund til at frygte for, at pågældende vil misbruge sin frihed på samfundsfarlig vis, medens personer, som have opført sig vel i strafanstalten, og hvem der er sikret erhverv, som regel ville være at fritage for opsig, og det er ved samme udtalelse indskærpet, at politiet ikke har ret til at pålægge dem, der stå under opsig, andre indskrænkninger end de udtrykkelig nævnte, særlig ikke periodiske meldinger eller lignende.

Frankrig. — Code pénal art 44—50 fastsatte bestemte regler for, når man kunde dømmes til efter udstået straf at stå under en vis politiopsigt. Disse regler ere ophævede ved lov af 27 maj 1885, og den eneste levning deraf er nu, at det kan forbydes straffede personer at vise sig på bestemte steder.

England. — Personer, der idømmes strafarbejde på 3 år og derover, kunne samtidig dømmes til at stå under politiopsigt i flere eller færre år, og dette sker ofte med gentagne gange straffede personer. Virkningen deraf er, at de ere forpligtede til en gang månedlig at melde sig til politiet eller til hvilken anden autoritet, dette måtte anvise, samt til at anmelde forandring af opholdssted.

Ringere straffe kan ikke medføre politiopsigt, hvor talrige de end måtte være, når undtages, at personer der frigives uden at have udstået hele den idømte straffetid, ere tilsyn underkastede indtil dennes udløb.

Danmark. — Lov af 3 marts 1860 § 2 lyder således: »Enhver, der ikke vides at have formue, fast næringsvej eller anden stilling, der afgiver betryggelse for, at han finder sit underhold uden skade for det almindelige, kan politiøvrigheden affordre rede og rigtighed for, hvorledes han ernærer sig. Findes den pågældendes forklaring enten i sig selv eller efter anstillet undersøgelse ufyldstgørende, har politiøvrigheden at give ham tilhold om at søge lovligt erhverv og, forsåvidt han ikke selv kan forskaffe sig arbejde,

at meddele ham anvisning på sådant, i hvilken henseende fattigbestyrelsen bør være politiet behjælpelig. Politivrigheden kan derhos foreskrive den pågældende iagttagelsen af sådanne regler, hvorved den sættes i stand til at påse, at han virkelig søger det af ham opgivne eller ham anviste erhverv, og navnlig pålægge ham til visse tider at møde og derom give fornøden oplysning. De ommeldte tilhold skål tilføres politiprotokollen med udtrykkelig tilkendegivelse om det med sammes overtrædelse forbundne strafansvar. Den, der modvillig tilsidesætter de ham i medfør af det ovenanførte givne tilhold, bliver at anse som løsgænger.«

Denne bestemmelse rammer for så vidt det rette synspunkt, som den begynder med at pålægge politiet at understøtte bestræbelsen for at vinde hæderligt erhverv ved at anvise den pågældende arbejde. Der forlyder imidlertid intet om, at denne opgave søges løst, hvorimod man med desto større energi har kastet sig over gennemførelsen af politiopsigten, skønt bestemmelsen i og for sig hverken ifølge sit indhold eller ifølge sin plads i »lov om straffen for løsgængeri og betleri« synes særlig anlagt til at danne det almindelige grundlag for polititilsyn med andre straffede personer end løsgængere og betlere. Ifølge fast praxis anvendes den imidlertid dertil, og specielt i København, hvor politiopsigten jo væsenlig spiller en rolle,

overfor alle der for ejendomsforbrydelser til strafarbejde dømt,
efter omstændighederne overfor de for ejendomsforbrydelser oftere med mindre straffe ansete,
samt overfor grove betlere,

og den formelle berettigelse til denne anvendelse af loven søges vel i, at sådanne personers forklaring om deres næringsvej altid anses for »i sig selv ufyldstgørende.«

Alle disse, om hvis antal politiets årsberetninger desværre intet oplyser, få tilhold om en gang ugenlig på en bestemt dag og tid (mænd: mandag 6—9 eftm, kvinder:

tirsdag 6—9 eftm.) at melde sig på politikammeret ved protokollen over mistænkelige personer og give oplysning om bopæl, næringsvej etc., samt inden 24 timer der at anmelde enhver bopælsforandring, hvilke opgivers rigtighed kontrolleres ved opdagelsespolitiets betjente. Meldingerne indskrænkes jævnlig efter $\frac{1}{2}$ à 1 års forløb til hver 14 dag, senere efter omstændighederne til hver måned, og tilsynet vedbliver på denne måde fra 1 til 5 år efter de konkrete forhold. Undladelse af behørig melding pådrager straf af tvangsarbejde. Ledelsen af hele apparatet er væsentlig betroet til en overbetjent.

Som det vil ses, er lovgivningen i Danmark betydelig mindre varsom i ordningen af dette forhold end i noget af de ovenfor omtalte lande. Medens man andensteds skal dømmes til politiopsigt, eller dens indtræden og varighed*) dog er begrænset til visse lovbestemte tilfælde, der forudsætter straf, og dens virkninger nøje fastslåede, kan den her pålægges af politiet efter en summarisk undersøgelse, uden dom, ja uden at man overhovedet behøver at være straffet, og ligeledes er det i de videste udtryk overladt til politiet at bestemme dens virkninger, varighed og form.

Resultatet af lovgivningens løshed er da også blevet dels inddragelse af en stor mængde flere personer end rimeligt, dels den ovenfor skildrede udførelsesmåde.

Hvad denne sidste specielt angår, så ere de uheldige følger deraf for den straffede person navnlig disse:

at han ikke uden at åbenbare sin fortid for sit herskab —
d. v. s. som regel slet ikke — kan tage tjeneste som
tyende i København, da han ikke kan påregne altid

---

*) I Japan, der som bekendt står ret højt i kriminalistisk henseende, se f. ex. der Gerichtssaal 33 Bd. S. 383 og Petersborg kongressens forhandlinger, er politiopsigtens varighed $\frac{1}{3}$ af det ved loven for den pågældende forbrydelse fastsatte strafminimum og højst 5 år, nemlig for benådede livsfanger.

at kunne melde sig til den fastsatte tid på det måske en hel times vej fra hans bopæl liggende politikammer, at hans møde på politikammeret medfører sammentræf med mangfoldige andre fra fællesarresterne og straffanstalterne ham bekendte eller ubekendte forbrydere, som han aldrig burde se og måske selv søger at undgå, at kontrollen med hans opgivers rigtighed ved forespørgsler etc. i særdeles mange tilfælde må medføre, at hans fortid bliver bekendt for herskab, arbejdsgivere, medarbejdere, naboer etc., der jo let kan fatte mistanke, selv om intet positivt siges, hvad man på ingen måde kan stole på.

Det er overflødig for en sagkyndig læsekreds nærmere at udvikle eller ved eksempler illustrere disse momenters vidtrækkende betydning i henseende til at vanskeliggøre forbyrderens genoptagelse i det hæderlige samfund, hvorfor denne form for tilsynet er aldeles utilbørlig, om end måske særdeles bekvem for opdagelsespolitiet. Der tiltrænges derfor på dette område en lov, som dels moderniserer betingelserne for overhovedet at underkastes politiopsigt, dels nøje fastslår dennes virkninger og form, og man kan vistnok herved gå ud fra, at kan man i større lande nøjes med en skarpt begrænset anvendelse af dette middel, må retssikkerheden i vort lille samfund langt bedre kunne tåle det.

Hvad det første punkt angår, bør loven selv detaillert bestemme, hvem der kan underkastes tilsyn, og hvor længe dette kan vare, men iøvrigt overlade til domstolene i hvert enkelt tilfælde at afgøre, om og hvor længe det skal anvendes, hvorhos der bør gives tiltalte adgang til særskilt appel for dette punkts vedkommende. Hvilke personer tilsynet skal omfatte, må naturligvis tildels bero på, hvilke virkninger man vil tillægge det, under alle omstændigheder må man være meget forsigtig med derunder at inddrage andre end vaneforbrydere. Ved fastsættelse af varigheden

bør loven derhos tage i betragtning; at de forbrydere, der overhovedet falde tilbage, for den langt overvejende del falde inden 3 år efter løsladelsen, hvilket altså vilde danne et passende maximum.

Med hensyn dernæst til tilsynets virkninger og form er der næppe grund til et absolut brud med det herskende system, når det underkastes en grundig omdannelse.

I så henseende skal særlig bemærkes, at kontrollen med det opgivne erhverv overhovedet næppe lader sig udføre ved politiet, endsiige da ved underordnede politifunktionærer, uden udbredelse af pågældendes fortid. I England, Württemberg, Baden og flere steder er man stærkt i gang med at overdrage hele tilsynet — også for betinget benådedes vedkommende — til fængselselskaberne. Dette er forsåvidt naturligt, som det er i høj grad i selskabernes interesse, at deres bestræbelser ikke gøres til intet ved uheldig optræden fra politiets side, og man opnår derved garanti mod tilsynets værste misligheder. Selv for fængselselskaberne vil det imidlertid være vanskeligt helt at undgå det samme skær uden at gøre kontrollen illusorisk. Snarere kunde der være tale om at overdrage den til fattigforstanderne, men da berøringen med disse også har noget odiøst ved sig, er der næppe andet for end helt at opgive al inkvireren om de pågældendes næringsvej, sålænge der ikke foreligger så tilstrækkelig grund til at mistænke denne, at det kan berettige en formelig retslig undersøgelse.

Tilsynet bør derfor indskrænkes til at sikre nogenlunde let adgang til at finde vedkommende, og dette kunde — uden de foran nævnte misligheder — opnås derved, at der gaves ham tilhold om at melde sin bopæl og ubetinget at anmelde flytning strax, ikke på politikammeret, men derimod på de lokale politistationer, og ikke på bestemt dag og tid, men kun 1 gang i hver løbende måned på en frit valgt tid af dagen; havde han f. ex. meldt sig den 13, skulde han senest melde sig igen den 13 i næste måned, men kunde melde sig tidligere, om det var ham bekvemt,

i hvilket tilfælde næste meldingstermin vilde rykkes tilbage. Kontrollen med disse opgivers rigtighed burde derhos ikke føres af politiet men enten af fængselselskaberne eller måske endnu hellere af skatteopkræverne, der alligevel stadig færdes i kvarteret, og hvis forespørgsel i den omhandlede henseende ikke vil være nogen påfaldende, da den kan have mange andre grunde.

En ikke uvæsenlig del af de her nævnte reformer, således bl. a. meldingernes henlæggelse til de lokale politistationer, deres begrænsning til 1 gang månedlig, deres modtagelse til enhver tid af dagen og opgivelse af kontrollen med erhverv, kan — takket være lovens vide udtryk — ske rent administrativt, hvad dag det skal være, men bør naturligvis senere fastslås ved lov.

Stener Grundtvig.

Forbedringshus — Tugthus.

Den store åndelige og sociale bevægelse, som var forberedt gennem adskillige tider, og som i slutningen af forrige århundrede voxede til en strøm, der rev den store almenhed med, bragte opmærksomheden for indgribende reformer på flere områder med sig, således også i Danmark.

Uden tvivl var det således et udslag af tidens hovedstrømning, der for en væsentlig del lagde vægt på menneskeværdet, som gav anledning til forordningen af 20 febr. 1789 om straffen for tyveri og den følgende i forbindelse hermed stående skrivelse fra cancelliet til direktøren for Børnehuset på Christianshavn, konferensråd KOEFOED. Denne skrivelse lyder således:

»Iblandt de indretninger, som i staterne ere blevne nødvendige og i store stæder uundværlige, regner man med billighed straffehusene. Deres bestemmelse er ikke blot at standse forbryderen i sit løb og give den vanartige en bevæggrund mere til afhold fra laster, men endog at bringe den vildfarende eller forførte tilbage på rette vej og gengive staten en nyttig borger.

Disse betragtninger have bragt cancelliet på den tanke, at de forbrydere, som lovene forfølge til eksempel for andre, og som ved at modtage lønnen for deres forbrydelser kunde anses tabte for staten, ikke burde

være samlede med dem, der blot til forbedring indsættes i straffehusene.

Vanæren, der følger den første, bliver og lettelig den sidstes lod, når de skal være samlede på et sted, der har publik fordom imod sig, og blot herved kan lettelig denne imod straffens hensigt blive uskikket til for fremtiden på ærlig måde at fortjene sit brød.

Børnehuset på Christianshavn er indrettet for begge ovennævnte slags forbrydere, og da man efter det, som er forudsat, ikke kan andet end ønske dem adskilte fra hinanden, så kan man ikke forbigå af Hr. Conferensråden tjenstlig at udbede sig underretning om, hvorvidt sådant kunde være gørligt; ønskeligt var det, om de til forbedring indsatte forbrydere endog kunde være i en særskilt bygning, samt denne gives et andet navn, og lige ønskeligt var det, om disse, når deres straffetid var forbi, og de ikke kunde gjøre rede for, hvad de i fremtiden vilde ernære sig ved, enten gaves lejlighed til fremdeles at arbejde for denne stiftelse, forudsat at de deri som fri folk kunde tjene det nødvendige til livets ophold, eller og henvistes til et andet arbejds hus, hvor de strax kunde få arbejde eller fortjeneste; thi i andet fald må de ved at udelades af straffehuset enten udsættes for den yderste mangel, eller nødsages til at begå ny forbrydelser. — — — — — .«

Det kongl. Danske Cancelli den 21 marts 1789.

BRANDT.

AGAARD.

COLBIØRNSEN.

Man skimter tiden gennem denne skrivelses hele form og indhold. Den er tolk for et indtryk af tiden. Tonen i den gør, at man får en velgørende følelse af en naturlig umiddelbarhed, af den menneskelighed, der har besjælet disse ældre mænd, fra hvem den er udgået. Den fremtræder som udtrykket for en trang til at reflektere over forhold, for hvilke tidsånden forhen ingen opmærksomhed har haft.

Den er desuden interessant, fordi den er et glimt, det første, af det, den senere tid har kaldt en rationel straffuldbyrdelse; men det blev også ved glimtet den gang. Derved mister den imidlertid ikke sin betydning.

KOEFOEDS svar på skrivelsen kender jeg ikke, men dets væsentlige indhold fremgår af den følgende kongelige befaling af 29 maj 1789, der omhandler, hvorledes separationen efter forslag kan foregå, således at alle uærlige og på livstid inddømte forbrydere indsættes i en del af anstalten, som herefter kaldes Københavns tugthus, og alle for første og anden gang begået tyveri inddømte, for hvis vedkommende frd. 20 febr. 1789 udtrykkelig anfører, »at hensigten af straffen for tyveri første og anden gang er forbryderens forbedring«, og de, som for en føje tid ere dømte ved politiretten så og opbragte betlere indsættes i en anden del af bygningen, som herefter kaldes Københavns forbedringshus.

Ved plakat af 15 januar 1790 erklæres endelig, at indretningen af Børnehuset er bragt til fuldkommenhed, således at de uærlige og på livstid inddømte grove forbrydere herefter skulle adskilles fra de mindre, som blot til rettelse og forbedring ere indsatte, og denne stiftelse således forandres til tvende under særskilte navne, tugthus og forbedringshus, men at det derimod i henseende til rasphuset skal forblive herefter som tilforn.

Som man ser, er der igennem den foretagne ordning tilstræbt en samarbejden af straffelovgivning og straffuldbyrdelse, en bestræbelse, som her første gang giver sig tilkende i Danmark. Dette er også et moment, som gør krav på opmærksomhed; men desværre, bølgen bliver også her stående og stivner for lange tider. Set i forhold til tiden var det en reformbevægelse af endogså eminent betydning, som her foregik gennem indretningen af tugt- og forbedringshusstraf og de til disse svarende straffesteder. Det var et brud med fortidens eneste opgave for straffen at uskadeliggøre forbryderen og afskrække ligesindede.

Den gang kunde straffen ikke gøres streng nok, livstid var naturligst for at uskadeliggøre, når man ikke valgte at tage selve livet. Ved reformen kommer et sjæleligt moment frem, man vil forbedre, et moment, som ikke har været kendt før på det område, en forbryders sjæl, den måtte nødvendigvis efter fortidens opfattelse høre helvede til. I prækenen for slige folk, og de kom selv i fortiden i kirke, var der rigtig en tumleplads for præsten til at tale om bål og brand, og der prækedes sikkert heller ikke om andet. Man forstår, hvor mægtig modsætningen var, hvor det måtte føles som noget epokegørende, når man nu talte om at forbedre forbryderen.

Man gik jo endogså videre endnu, man bragte forbryderens fremtidige udsigter på bane. Tanken var jo ganske naturlig, også på det tidspunkt. Hvad nyttede forbedringen, når forholdene for den løsladte ikke tillod ham at finde erhverv, og i så henseende vare ganske sikkert vanskelighederne langt, langt større end i vor tid. Straffemåden måtte lære samfundet at se på den straffede, som på en spedalsk, hvem alle skulde sky. Til at forandre denne opfattelse bidrog forskellen i straffens benævnelse kun såre lidet, og der skal desuden lang tid og oplysning til, inden en slig opfattelse lader sig fortrænge eller afdæmpe. Den opmærksomhed for den løsladtes fremtid, som cancelliets skrivelse vidner om, bærer spiren i sig til tanken om fængselselskabernes stiftelse. Også dette viser, hvad jeg foran har sagt, at den hele reform er udslag af et indtryk, født ud af tidsånden, men som endnu ikke var nået til at blive genstand for indtrængende overvejelser.

Betegnende er det også for den hele reform, at man lod alle de »grove misdædere« blive udenfor dens område; slaver, rasphuskarle og livstidsfanger i tugthuset dem kunde man, efter hele tidens nedarvede måde at betragte forbrydelsen på, kun anse for uforbederlige, hvortil kom, at de brændemærkede allerede derved på forhånd måtte betragtes som udelukkede fra samfundet. Derimod de »mindre« for-

brydere, tyvenes store flok, dem regnede man til eliten, af hvem man kunde vente forbedringen. Den gang endnu var målestokken for forbrydelsens, ligesom for forbryderens misdædighed, så godt som udelukkende værdien af den genstand, hvorpå forbrydelsen gik ud, lige fra livet til et par gamle hoser. I dette lå ganske sikkert hovedbevægelsen til den allerede den gang gradvise forringelse af tyvsstraffen. Desuden spillede mangel på erhverv og deraf flydende nød den gang en større rolle og blev derved en hyppigere undskyldning for småtyven.

Den mærkelighed er der ved den foretagne ordning, at frd. 20 febr. 1789, i hvis motiver det hedder, at straffelovens retfærdighed skal være ledsaget af så megen lemfældighed, som den offentlige sikkerhed tillader, derfor skal forholdet mellem misgerningens grad og straffen bestemmes således, at den kan virke til forbedring, hvor sådan kan formodes, og tillige fuldbyrdes, uden at benådning skal finde sted, at denne frd. sætter straffen for 2 gange simpelt tyveri til 3—5 år i rasphus eller fæstning (kun kvinderne komme i tugthuset og ligeledes hælerne). Det er jo nemlig disse personer, dømte 3—5 år i rasphus eller fæstning, som efter pl. 15 jan. 1790 skal i forbedringshuset, eller, om man vil, i bedre selskab. I virkeligheden bliver derved plakatsens bestemmelse en yderligere forringelse af bestemmelsen i frd. 20 febr.

Reformen er, som den fremgår af det anførte, og som jeg før har sagt, overordenlig indgribende i principiel og formel henseende såvel i straffelovgivning som i straffuldbyrdelse. Dens betydning var derimod ikke i realiteten af så stor værdi. Ganske vist, for de personer, der dømtes efter frd. 1789, blev straffen mindre og selskabet i strafanstalten noget bedre, måske, men hvad straffuldbyrdelsen i det hele angår, den blev vist ikke en anden.

I virkeligheden skulde fuldbyrdelsen af begge straffe foregå indenfor de samme mure. Derved blev det hensyn til vanæren, som efter cancelliets skrivelse klæbede ved

fuldbyrdelsen i samme bygning, betydningsløst. Vistnok var der bestemt forskellige rum til de til forskellig straf dømte, men i befalingen om indretningen erkendes det, at separationen af de to kategorier ikke kan gennemføres fuldstændigt, uagtet man også afgrænsede gårdsrummene. Det viser sig også senere, at der på forskellig måde er livlig forbindelse mellem de to afdelinger. I øvrigt er i virkeligheden fuldbyrdelsen i de to straffeafdelinger ganske ens, arbejde, lønning, kost og beklædning er ganske den samme for en forbedringshus- som for en tugthusfange. Kort sagt det er kun tildels opholdsrummet i forbindelse med den idømte tid, og så benævnelsen, der er forskellig for de to straffesteder, eller med andre ord, der er ingen væsensforskkel i straffen. Det, der betinger straffens væsen og giver den karakter, kan nemlig ikke være det tidsrum, for hvilken den idømmes. Der dømmes på livstid og på visse år til tugthuset, men straffen i og for sig er den samme. Lige så lidt er det frihedsberøvelsen i og for sig, der betinger straffens væsen, når denne finder sted såvel i forbedringshuset som i tugthuset. Straffens formål, at forbedre, kan endnu mindre give den karakter, når der i fuldbyrdelsen mangler midler til at fremme formålet. Når straffens almindelige karakter er frihedsberøvelsen, kan to forskellige benævnelser på den samme kun få betydning, for så vidt de fuldbyrdes under forskellige former, ellers bliver den hele forskel kun nominel, og således gik det i virkeligheden med anordningen af tugt- og forbedringshusstraffen hos os i 1790. Desuagtet blev indførelsen af forbedringshus og tugthus en indgribende reform, som før sagt, i opfattelsen af straffens formål med det heraf følgende forsøg på at gennemføre samme.

I tidens løb blev den nominelle forskel i straffen stående, uden at man nåede til i det mindste at få forbedringshus og tugthus ind i hver sin bygning. Kun blev tid efter anden anvendelsen af forbedringshusstraf udvidet til flere forbrydelser, og på den anden side tugthusstraf indskrænket

til færre. Derimod syntes principet fra cancelliskrivelsen af 1789 at være gået i glemmebogen. Straffen var og blev den samme. Den samme vanære fulgte begge straffe, og det samme selskab fandtes i begge samfund, den, der vilde bjerge sig, måtte hjælpe sig selv.

Så kom 1842 med de første bestræbelser for at fremkalde en rationel straffuldbyrdelse, og fra den tid begynder forberedelsen af fængselsreformen. Principet i denne blev som almindelig regel cellestraffen for forbedringshusfanger, fællesstraffen for tugthusfanger med de for hver strafs fuldbyrdelse afpassede forskellige former og anstalter. Opførelsen af Horsens tugthus blev det første store udslag af reformen. Det var imidlertid egentlig først, da Vridsløselille toges i brug i 1859, at reformens betydning og hensigt gik op for det store publikum. Da først kom principet i cancelliskrivelsen af 1789, fangens forbedring, til sin ret; fra den tid var forskellen på forbedringshus og tugthus ikke længer blot nominel.

Og dog er cancelliskrivelsens princip ikke endnu fuldtud kommet til sin ret. Dette hvilede på den naturlige opfattelse, at de forbrydere, på hvis forbedring man kunde håbe, skulde anbringes for sig. Når man den gang som sådanne nævnede dem, der vare straffede for 1 og 2 gange simpelt tyveri, passede det for den tids opfattelse. Denne har forandret sig adskillige gange siden den tid, og derefter har man udvidet anvendelsen af forbedringshusstraffen. Men endnu har man ladet tugthusstraffen blive stående for flere, såkaldte grove, forbrydelser, selv om forbryderen ikke har været straffet tidligere og også af den grund, eller måske væsenlig af den grund, må kunne ventes at forbedre sig. Herved er vor tid kommen i strid med cancelliskrivelsen, som jo gik ud på, at de, hvis forbedring man kunde vente, skulde stilles således, at de kunde finde lejlighed til at forbedre sig, og i hvert tilfælde ikke stilles under sådanne forhold (fællesskabet), at forbedring derved gjordes særlig vanskelig.

Det er endnu som i 1790 den grove forbryder, man på forhånd anser for uforbederlig uden at gøre forskel på, om han er en gammel recidivist eller en første gang straffet person. Dette er så meget mærkeligere, som det individuelle, det psykologiske hos forbryderen i vor tid mere og mere fordres stillet i forgrunden ved bedømmelsen af forbrydelsen og den straf, den kræver, og det samme moment er det fornemste i straffuldbyrdelsens abc. Førend disse momenter få samme betydning for dommer og fængselsmand, bliver der ingen harmoni i straffevæsenet, og på det gebet er uheldigvis den første bagud.

Disse grove forbrydere dømmes fremdeles til tugthuset med dets fællesskab, skønt der var ligeså god grund til at stille dem som første gangs forbrydere under en straffuldbyrdelse, der var ligeså skærmende og ligeså gunstig i moralsk henseende for dem som for de ideligt tilbagevendende småtyve. Fordi deres forbrydelse straffes med en lang straffetid, skal den afsones i fællesskabet med de mest fordærvede recidivister. At mene, at dette fællesskab skulde være en forøgelse af straffens byrde, vilde være altfor gammeldags og altfor meget i modstrid med nutidens opfattelse til, at nogen vel vilde fremsætte den mening. At man har anset den gamle benævnelse på straffene for uholdbar fremgår noksom deraf, at straffeloven af 1866 gjorde en forandring i benævnelsen af straffene, idet den i de fleste tilfælde nævner strafarbejde og kun for enkelte meget grove forbrydelser beholder straf med tugthusarbejde. At denne sidste er bibeholdt, skønt strafarbejde, som sagt, omfatter begge strafarter, og det egenlig kun er tiden for straffens varighed, der afgør straffens karakter, bringer noget inkonsekvent ind i ordningen og har medført andre inkonsekvenser som anvendelsen af de korte straffetider på recidivister, og i den deraf opståede nødvendighed af at omdanne en del af Horsens tugthus til cellefængsel.

Simplest vilde det dog være, at enhver som dømtes udover et vist minimum af frihedsberøvelse, eo ipso idømtes

strafarbejde, at dette altid afsonedes af første gang til strafarbejde dømte i celle, og at cellen anvendtes også for recidivister til det fyldte 30te år. At alle øvrige straffede personer afsonede deres straf i fællesskab med en hyppig og en længere tids straf af celle som arbitrær straf, for derigennem at frembringe en afbrydelse af det for recidivisten i mange tilfælde ret tilfredsstillende fællesskab. At personer med lang tids ophold i celle, kunde overgå til et begrænset fællesskab med moralsk ligestillede efter fængselsdirektørens indstilling og senere stilles på et overgangsstadium og løslades betingelsesvis efter samme autoritets indstilling, ligesom også en overflytning til fællesskab i enkelte tilfælde må kunne tænkes, alt med rette øvrigheds bifald.

Det her fremsatte er kun en skitseret ordning af vor straffuldbyrdelse, simpel og rationel i sin grund, hvorved det sunde og sande princip i den gamle cancelliskrivelse af 1790 fuldtud kom til sin ret, og hvorved Danmark i adskillige punkter kom til at opfylde de fordringer, som fængselsreformens udvikling i øjeblikket opstiller som nogle af de væsentligste, uden derved at komme ind på yderligheder.

Fr. Stuckenberg.

Finlands fængselsvæsen i 1891.

Beretningen om Finlands fængselsvæsen i 1891 begynder med den bemærkning, at det er utvivlsomt, at forbrydernes antal i Finland er i stigning. Om grunden dertil kan intet påviseligt afgørende fremhæves. Som mulig årsag nævnes den ophævede deportation til Sibirien, men på den anden side skulde tallet særligt i 1891 på benådede og døde synes at kunne for en del ophæve forøgelsen ved deportationens afskaffelse. Også folkemængdens tilvæxt, de for hånden værende besværlige økonomiske forhold og lovgivningens mulige uoverensstemmelse med tidens krav (den ny straffelov er endnu ikke endelig sanktioneret af kejseren) anføres som årsager, der i forening kan tænkes at yde bidrag til forøgelsen. Denne har foranlediget besværligheder ved fangernes anbringelse i tugthusene. Da således Åbo tugthus, der er indrettet til 450 fanger, fik et større antal, har man flyttet alle over det nævnte tal til arbejdsanstalten i Willmanstrand, med den begrænsning, at tallet af tugthusfanger der ikke må overstige 100.

I Åbo strafanstalt blev sygelighed og dødsfald større end vanligt, hvortil årsagen mentes at ligge dels i det forøgede antal fanger, dels i dårligt drikkevand; det var særligt tarmkatarrh og tyfoid feber, som betegnede sygeligheden.

Ved udvidelser i Helsingfors strafanstalt, hvorved denne vil kunne rumme 45 fanger mere, og ved en mindre nybygning i Åbo har man søgt at komme ud over vanskelighederne ved fangeantallets forøgelse.

Fangetallet var 9221 mod 9045 i 1890, tilgangen var 7181 og tallet ved udgangen af året 2112 mod henholdsvis 7215 og 2040. Det daglige middeltal var 2044, som forholder sig til folkemængden 31 decbr. 1890 som 1 til 1165 mod 1 til 1160 i 1890.

Tugthusfangernes antal var i årets løb 1548 og var således 40 flere end i 1890. Det daglige middeltal var 1195 mod 1193 foreg. år. I forhold til folkemængden 31 decbr. 1890 forholdt fangetallet sig som 1 på 1537 mod 1 på 1551 i 1890.

De begåede forbrydelser, hvorfor tugthusstraf var idømt, udgjorde for tilgangens vedkommende 38,97 pct. for mænd, 27,29 pct. for kvinder mod respektive 40,40 og 26,09 i 1890. Barnemord og forsøg derpå udgjorde 54,54 pct. mod 47,83 i 1890, altså en betydelig stigning; for ægteskabs- og sædelighedsforbrydelser 2,59 f. m. og 7,48 f. kv. mod 2,40 og 5,44 i 1890. Af de ved årets begyndelse hensiddende mandlige fanger var således 54,01 og af tilgangen 38,97 pct. straffet for tyveri, hvorefter de største forholdstal falde på drab og mishandling af person. For kvindernes vedkommende falder 56,41 pct. af de ved årets begyndelse hensiddende fanger og 54,54 pct. af de tilkomne på barnemord og lignende forbrydelser, derefter falder det største forholdstal på tyveri.

Straffetiden for tilgangen var livstid for 15,44 pct. mænd og 9,09 pct. kvinder. Når hertil føjes 35,97 pct. mænd og 17,63 pct. kvinder af de ved årets begyndelse hensiddende fanger, ses, hvor stor en rolle livstidstraffen endnu spiller i Finlands straffelovgivning. Iøvrigt falder den højeste procent på mænd mellem 3 til 4 år, på kvinder mellem 4 og 8 år.

Alderen var for tilgangens vedkommende 15 år for 1, 16 år for 2, 17 år for 6, 18 år for 4, 19 år for 18 og 20 for

år for 28, altså mellem 15 og 20 år for 59 eller omtrent en sjettedel af hele tilgangen.

Hjemstedet falder som tidligere med det største tal 341 på Åbo og Bjørneborgs læn, derefter på Wasa og Nylands læn med respektive 304 og 279 fanger. De fleste mandlige tugthusfanger fra Wasa læn vare dømte for drab og mishandling af person, medens de fleste mandsfanger fra Nyland, Åbo og Bjørneborgs læn vare dømte for forbrydelser mod ejendomsretten.

Fødte udenfor ægteskab var af de indkomne 5,15 pct. mænd og 9,09 pct. kvinder.

Tidligere straffet var af de ved årets begyndelse hensiddende fanger 63,70 pct. mænd og 37,50 pct. kvinder, af de indkomne henholdsvis 55,51 og 36,36 pct. Af de tidligere straffede var 34,75 pct. m. og 22,76 pct. kv. af de hensiddende og 38,97 pct. m. og 27,27 pct. kv. af de indkomne straffet med fængsel eller anden straf end frihedsstraf. Straffet før med tugthus var 28,95 pct. m. og 14,74 pct. kv. af de hensiddende og 16,54 pct. m. og 9,09 pct. k. af de indkomne.

Benådede blev 28 mandlige og 31 kvindlige tugthusfanger. De fleste af de mandlige fanger vare dømte for 3 gangs tyveri på livstid og havde afsonet mere end 6 år af straffen. Af kvinderne var den overvejende del dømt for barnemord på visse år og havde afsonet mere end tre fjerdedele af straffetiden.

Fanger, som afsonede fængselsstraffe, udgjorde 515 mod 440 i 1890; 404 vare mænd og 111 kvinder.

Vand- og brødstraf afsonede 170 fanger mod 172 i 1890; 148 vare mænd og 22 kvinder.

Bøder afsonede 4094 personer.

For løsgængerer vare 1932 personer heftede.

Til almänt arbete holdtes 591 fanger, nemlig 314 mænd og 277 kvinder. Af disse var den langt overvejende del indsat for løsgængerer fra under 6 måneder indtil 3 år; de fleste vare fra Nylands- og Wiborgs læn.

For disciplinære forseelser straffedes i lænsfængslerne 163 fanger, 141 mænd og 22 kvinder, i 193 tilfælde. I strafanstalterne for mænd straffedes arbitrært 298 fanger i 432 tilfælde. Det højeste tal af disse falder på ulydighed. I straf- og arbejdsanstalten for kvinder straffedes 43 tugthusfanger og 74 arbejdsfanger i 185 tilfælde. Af arbejdsfangerne er 59,2 pct. af det daglige middeltal straffet. I arbejdsfængslet for mænd straffedes 15 tugthusfanger og 123 arbejdsfanger for 298 disciplinære forseelser, eller 96,53 pct. af det daglige middeltal af arbejdsfangerne.

Arbejdsvirksomheden i læns- og herredsfængslerne gav i nettoudbytte, når udgifterne til arbejdsmateriellet ere fradragne, men ikke fangernes andel i fortjenesten, 16403,28 f. mark. Fangernes andel var 5744,02 f. m. Ved straf- og arbejdsanstalterne udgjorde den rene indtægt af arbejdsvirksomheden 125701,27 f. m. Fordeles denne på middeltallet af fanger pr. dag, bliver resultatet:

Anstalt	Dagligt middeltal	Indtægt pr. fange		
		for året	for dag	f. arbejdsdag
Helsingfors	397	149,89 m.	0,30 m.	0,36 m
Åbo	461	70,94 -	0,19 -	0,23 -
Tavastehus	410	58,78 -	0,16 -	0,19 -
Willmanstrand	191	132,31 -	0,36 -	0,44 -

De fangerne tildelte sparpenningar have udgjort 22486,85 m.

Helbredstilstanden har i alle landets fængsler givet 805 sygdomstilfælde, som behandledes i lasaret eller sygecelle. I det anførte tal fandtes 39 overliggende fra 1890 og 203 i lænsfængslerne. Dødsfaldene udgjorde 69.

Koivula opdragelsesanstalt er ikke bleven taget i brug efter den oprindelige bestemmelse, fordi den ny straffelovs ikrafttræden er udsat. Man har derfor i anstalten

optaget 6 elever, som havde vist sig vanartige, efter ansøgning. De have været beskæftigede med jordbrug og sløjd, og nettoindtægten af beskæftigelsen udgjorde 760,17 m.

Statskassens tilskud til fængselsvæsenet havde været 998380,04 m. mod 806843,33 m. i 1890. Tilskuddet til straf- og arbejdsanstalterne udgjorde 457235,85 m. Totaludgiften til kost og beklædning pr. fange for året var 526,56 m., for dagen 1,44 m. Statskassens tilskud pr. fange for året var 313,39 m., for dagen 0,85 mark.

Norges distriktsfængsler i 1890.

Efter beretningen om distriktsfængslerne for 1890 vare disse fængslers rum forøgede med 11 enkeltceller og 3 fællesrum, så at det samlede antal rum til fangebrug var 660 celler, 83 fællesrum, 7 strafarrestrum og 51 oprindeligt til gældsarrester bestemte rum. Forøgelsen falder alene på Kristianias distriktsfængsel.

Straf- og varetægtsfangernes antal (deri ikke natarrestanternes) var i 1890 7940, nemlig 7074 mænd og 866 kvinder, med 77669 fangedage, 67499 for mænd og 10170 for kvinder. Fangetallet ligesom også dagetallet er betydeligt mindre end i 1889, henholdsvis 1041 og 7499. Årsagen til nedgangen tillægges formentlig, i hvert fald for en del, den ved årets begyndelse i kraft trådte nye straffeprocèslov. Den gennemsnitlige fængselstid var 9,78 dage.

Af samtlige fanger vare 5741 straffanger med 42550 fangedage, 2199 varetægtsfanger med 35119 dage.

Fængsel på sædvanlig fangekost afsonede 641 personer i 15286 dage, heraf trådte denne straf istedenfor bøder hos 160 personer i 1170 dage.

Vand- og brødstraf udstød 4941 personer, 4417 mænd og 524 kvinder, i 26745 dage, heraf trådte for 3571 personer i 11367 dage straffen istedenfor bøder.

Fængselstidens længde for straffangernes vedkommende var i gennemsnit for vand og brød 5,41 og for fængsel på sædvanlig fangekost 23,85 dage. For de egenlige varetægtsfanger var den gennemsnitlige fangetid 18,39 dage; dette er en stigning mod 1889 med 15,35 og 1888 med 16,41 dage.

I forhold til folkemængden 31 decbr. 1890 var det samlede antal fanger omtr. som 1 til 252 mod 1 til 218 i 1889.

Det gennemsnitlige daglige belæg var omtr. 213, for straffanger omtr. 117 og for varetægtsfanger omtr. 96.

Med hensyn til alder var 653 personer under 18 år, og af disse igen 135 under 15 år. Dette sidste tal er omtr. det samme som i 1880 (141), medens tallet i 1889 var 206. Mellem 15 og 18 år var i 1890 518, 1889 535 og i 1888 497.

Straf med ris er fuldbyrdet på 118 gutter og 1 pige mod henholdsvis 198 og 1 i 1889.

Disciplinærforseelser ere straffede med 91 straffe på 56 fanger, 53 mænd og 3 kvinder.

Gudstjeneste har været afholdt i Kristiania distriktsfængsel og desuden fællesandagter i 4 andre distriktsfængsler.

Undervisning er meddelt i 23 fængsler til 703 fanger i 3055 timer.

Sundhedstilstanden synes ikke at have fremkaldt noget særligt mærkeligt. Beretningen derom slutter med, at der atter i 1890 ikke er sporet nogen skadelig virkning af vand- og brødstraffen for fangernes helbredstilstand.

Fangerne have været beskæftiget med nyttigt og regelmæssigt arbejde i 35 fængsler. I 27 af disse er udbyttet enten slet ikke eller kun for en del kommet fangerne til gode. I de øvrige 8 fængsler er det helt tillagt fangerne. For Kristiania distriktsfængsels vedkommende

har arbejdsdriften i 1890 givet et underskud på 375,87 kr. mod 61,59 kr. overskud i 1889.

I årets løb ere ved løsladelsen 511 fanger blevne understøttede med beklædningsgenstande for 3484 kr.

Udgifterne, som for en del afholdes af statskassen, udgjorde for dennes vedkommende 79370 kr. eller en mindre udgift af c. 7000 kr. mod 1889. Fængselsdistrikternes udgifter beløb sig til 159910 kr. mod 162927 kr. i 1889. Disses virkelige udgift anslås til 140000 kr., hvilket i forbindelse med statskassens 79000 kr. bliver i alt 219000 kr. Dette giver pr. fangedag 2,82 kr., hvoraf statskassen har båret 1,02 kr. og fængselsdistrikterne 1,81 kr.

Foreløbig løsladelse og betinget domfældelse i Belgien.

Den belgiske justitsminister har i kammeret afgivet en beretning om udførelsen af loven af 31 maj 1888 angående den foreløbige løsladelse og den betingede domfældelse. Af denne gengives følgende tal af betydning.

Foreløbig løsladelse:

I 1892 ere 313 andragender om foreløbig løsladelse prøvede; af disse ere 199 bevilgede, 95 afslåede, i 19 tilfælde er benådning trådt istedenfor den foreløbige løsladelse. Af de 199 foreløbige løsladte vare 169 mænd, 30 kvinder, 106 gifte, 82 ugifte og 11 enker.

Alderen var for 10 under 20 år

—	—	35	20—25	-
—	—	36	25—30	-
—	—	53	30—40	-
—	—	35	40—50	-
—	—	23	50—60	-
—	—	7	over 60	-

Ikke straffet før vare...	127
en gang	38
flere gange.....	34

Den afsonede straffetid indtil den foreløbige løsladelse var

under 1 år for	67
1 til 2 - -	50
3 - 5 - -	59
5 - 10 - -	12
10 - 20 - -	9
over 20 - -	2

Den tilbagestående straffetid var

under 3 måneder for	58
3 til 6 — -	63
6 mdr. til 1 år -	36
1 år - 2 - -	26
2 - - 3 - -	11
3 - - 5 - -	2
5 - - 10 - -	2
over 10 år	1

Af de foreløbigt løsladte vare:

58	straffede for tyveri og bedrageri,
48	— - legemsbeskadigelser,
14	— - drab og forsøg derpå,
14	— - hæleri,
11	— - falsk,
10	— - bankerot,
7	— - barnemord,
6	— - falskmønt,
6	— - toldsvig,
5	— - brandstiftelse,
4	— - brud på tillid,
4	— - falsk vidnesbyrd,
3	— - bagvadskelse,

3	straffede for oprør,
3	— - forbrydelse mod sædeligheden,
2	— - jagtforseelser,
1	— - trussel med døden,
1	— - jernbaneforseelse,
1	— - utilladeligt logishold,
1	— - udsættelse af barn.

61 foreløbige løsladelser vare udløbne, 3 genkaldte, 2 på grund af ny forbrydelser, 1 for slet opførsel.

Siden 10 juni 1888, da loven trådte i kraft, til 31 decbr. 1892 er der bevilget 647 foreløbige løsladelser, af hvilke 415 ere udløbne, 17 tilbagekaldte, 115 udløbe i 1893, 33 i 1894, 32 i 1895, 18 i 1896, den sidste i 1928 og 5 kunne ikke løbe ud, fordi de ere bevilgede livstidsfanger.

Af de 647 bevilgede andragender have fængselsdirektører anbefalet 631, domstolene 456.

Betinget domfældelse:

Antallet af domfældelser i 1892 var

ved:	tribunaux cor- rectionnels	trib. de police	Tilsammen
ialt	51876	143584	195460
Fængsel indtil 6 mdr..	46693	—	—
Betingede domfældelser:			
Fængsel	6145	269	6414
Bøder	9574	21522	31096
Ialt	15719	21791	37510
Tilbagefaldet	1106	220	1326
Fra 10 juni 1888 til 31 decbr.			
1892 var antallet af:			
domfældelser	200217	639452	839669
bet. domfældelser	42704	43503	86207
tilbagefald	2162	447	2609

(Bl. f. Gef. 28 B.).

Københavns politi i 1892.

Ifølge beretning om Københavns politi i 1892 har antallet af de af det udøvende politi anholdte været 16027 mod 15625 i 1891.

Samtlige forbrydelser, som ved anmeldelse eller opdagelse kom til politiets kundskab, udgjorde 7199 mod 6833 i 1891. Forbrydelser mod ejendomsretten vare 6405 og tyverier 5311 mod henholdsvis 5958 og 4966 i 1891. Af den sidstnævnte slags have 76,3 pct. angået genstande af ikke over 10 kr. værdi. De grove tyveriers antal var 1102 mod 986 i 1891. Forbrydelser mod sædeligheden (derunder 259 overtrædelser af straffelovens § 180 og lov af 10 april 1874) have udgjort 427 og forbrydelser mod person 141 mod henholdsvis 450 og 151 i 1891.

Antallet af børn under 15 år, som have været under tiltale ved retten for forbrydelser eller forseelser, var 573, deraf 200 for tyveri og andre forseelser mod ejendomsretten.

Anholdte for drukkenskab blev 6230 mod 5056 i 1891.

Arrestdagenses antal var 118102, af hvert 100 bleve 35 tilbragt i celle, 33 for mandfolk og 40 for kvindfolk. Isolering har været fuldstændig gennemført på 514 personer.

Arrestanternes antal var 9356 og det daglige gennemsnitstal 323,5.

ILLING.

Decernent for fængselsvæsenet i det preussiske indenrigsministerium ILLING er død i Berlin i september 1893.

Literatur.

Tidsskrift for Retsvidenskab, 1893. Nr. 3—4. Indhold: En tvistefråge i læren om vaxelindossament; af Hj. L. Hammar skjold. Endnu lidt om løsoreoverdragelse, af C. Ussing. Oversigt over vigtigere fremmede love i 1891. Fremmed literatur i 1892. Om mangler ved sælgerens ydelse i varehandelen efter dansk ret, af Jul. Lassen. Om erstatning for ikke økonomisk skade, af H. Scheel. De nye nordiska sjölagarne, af J. Afzelius. Mindre meddelelser. Literatur.

Zeitschrift f. Schw. Strafrecht. 1893. H. 3—4. Indhold: Til begrænsning af strafbar tilegnelse af formuesgenstande og hovedformerne derfor, af Dr. Lauterburg. Om inddrivelse af bøder i Genf, af Dr. Gautier. Til bedømmelsen af en straffelovbog for kanton Aargau, af Gretener. Skole og straffuldbyrdelse. Forbrydelsesernes aflagen i Kanton Aargau, af Hürbin. Dødstraffen i Schaffhausen. Forsøg på en forbunds-strafferetspleje; af Prof. Blösch. Recidivisterne og den sveitsiske straffelovgivning, af Dr. Guillaume. Til udkastet til en sveitsisk sindssygelov, af Prof. Forel. Den retslige bedømmelse af lægens indgriben, af Oppenheim. Afgørelser i straffesager. Anmeldelse. Straffretlige forhold.

Samme 1894. Nr. 1—2. Indhold: Om Thurneysens kritik af udkast til forslag til sveitsisk straffelovbog, af Dr. A. Merkel. Straffereformen i Frankrig og Sveits, af A. Gautier. Anarkistloven af E. Zürcher. Straffudmåling og strafformildelse efter forslag til en sveits. straffelovbog, af Meyer v. Schauense. Anmeldelser.

Blätter für Gefängnis kunde. B. 27, Separathefte. Indhold: Generalregister til Bind 1 til 26.

Samme. B. 28. 1894 H. 1—2. Indhold: Til spørgsmålet om lovmæssig ordning af straffuldbyrdelsen, af Junghanns. Den foreløbige løsladelse og domfældelse i Belgien. Det ny cellefængsel i

Düsseldorf, af Rüstön. Opsynet med løsladte, af Krauss. Det atheitiske socialdemokrati, af Waubke. Den tyske intern. krim. forenings møde 1893. Det 4 intern. krim. møde i Paris. Om de ubestemte straffe. Korrespondance. Literatur.

Gerichtsaal B. 48. H. 4—6. Indhold: Den straffbare bankerot, af Reichart. Sindssyge, tilregnelighed og umyndiggørelse, af Thuemmel. Determinismus og den intern. crim. forening, af v. Buri. Sindssygdom, tilregnelighed og umyndiggørelse, af Thuemmel. Nogle spørgsmål fra den alm. strafferet ved motiveringen af det østerrikske strafferetsforslag, af Zucher. Forslag til rigsstraffelovens §§ 23—26, af Böhmer. Anmeldelser.

Bulletin de la Société gén. d. prisons. 1893. Nr. 6. Indhold: Selskabets møde i maj. For eller imod de ubekendte straffe, af Vanier. Betragtninger over ubestemte straffe, af Tarde. Den crim. lavalder, af Lefuel. Undertrykkelsen af løsgænger og tiggeri i Belgien, af Batardy. Anbringelsen af børn i familier, af Théry. Det første møde af de franske fængselselskaber. Revue for penitentiære institutioner.

Samme Nr. 7. Indhold: Selskabets møde i juni. Straffe, som i visse tilfælde vilde kunne substitueres med fængsel, af Correvon. Den intern. krim. Forenings møde, af Garçon. Beretning om patronageværket; af Cheysson. Budgetkommissionens beretning (fængselsvæsenet), af Boncher. Den justitielle bestyrelse i 1889, af Crémieux. Revue f. fængselselskaber og penit. institutioner.

Samme Nr. 8. Indhold: Selskabets møde i november. Det penit. budget i Italiens parlament, af E. Pagès. Den crim. justits i 1890, af Crémieux. Berlins fængsler af Rivière. Undertrykkelsen af løsgængeriet i Preussen, af Rivière. Revue f. fængselselskaber og penit. institutioner.

Nytt juridiskt arkiv. Afd. II, Adort. Årg. 1893. Nr. 1 og 2. Indhold: Om lag ang. sparbanker samt lag ang. tilsyn å vissa s. k. folkbanks och med folkb. jämförliga penningeinrättningar, af A. H. Bagge. Lag ang. sparbanker. (29 juli 1892). Växelrättsliga legitimationsfrågor i belysning af nord. rättstiftning. af J. Heckscher. Om lagabevís, sakkunnige och nämnd, af Staël v. Holstein. Et spørgsmål ur straffprocesrätten, af S. Skarstedt. Förslag till ändrad lagstiftning om kyrkotugt.

Vte Internationale Penitentiære Kongres.

Paris 1895.

På et møde, som holdtes i Genf 25 setbr. 1893, af den internationale penitentiære kommission vedtoges det at afholde den femte internationale kongres i Paris i juni 1895. Desuden besluttedes det i anledning af kongressen at tilvejebringe en international fængselsstatistik for 1892, ligesom også reglementet og programmet for kongressen fastsattes i samme møde.

Personer, som ønske at deltage i kongressen eller at tilstille samme skriftlige arbejder eller besvarelser af de på programmet opførte forhandlingsæmner, hvilke arbejder skal være indsendte inden novbr. 1894, kan enten henvende sig til M. DUFLOS, Directeur au Ministère de l'Intérieur, à Paris, eller til Overinspektionen for Fængselsvæsenet, København K.

R e g l e m e n t
for
den Internationale Penitentiære Kongres
i Paris 1895.

Art. 1.

Kongressen vil blive åbnet i Juni 1895.

Art. 2.

Adgang til at deltage i kongressens arbejder have:

- a) Officielle delegerede fra de forskellige stater.
- b) Parlamenternes medlemmer.
- c) Statsrådets medlemmer.
- d) Medlemmer af Institutet.
- e) Medlemmer af kommissionen, som har taget del i forberedelsen af kongressen.
- f) De overordnede funktionærer af fængselsstyrelsen.
- g) Medlemmer af retter og domstole.
- h) Professorer af statsfakulteter og universiteter.
- i) Delegerede for penitentiære selskaber og medlemmer af patronageselskaber.
- j) Personer, som særligt ere indbudte af den internationale kommission, navnlig de, som have gjort sig bekendt ved deres videnskabelige arbejder i den penitentiære videnskab, funktionærer ved fængslerne og ved reformskolerne etc.

Art. 3.

Ingen tilstedes adgang til den almindelige samlings offentlige møder, uden at han er i besiddelse af et kort, lydende på hans navn, som afleveres ved indgangen til kongressens lokale.

Art. 4.

Det provisoriske bureau består af medlemmer af den internationale kommission.

Medlemmerne af denne kommission holde møde på et nærmere angivet sted fire dage før kongressens åbning.

Art. 5.

Forsamlingen godkender i sit første møde kongresmedlemmernes tilstedeværelse, udnævner sit bureau og fastsætter ordningen af møderne.

Medlemmerne, som definitivt ere tilstæde adgang, modtage et kort lydende på navn mod at betale 20 frc. som godtgørelse for adgangen.

Art. 6.

Medlemmerne fordele sig af hensyn til de forberedende arbejder i 4 sektioner, særligt bestemte til at tage foreløbige beslutninger og til at foreslå den almindelige forsamling besvarelsen af de æmner, som indeholdes på programmet.

Art. 7.

Sektionerne ere:

- 1) Straffelovgivning.
- 2) Penitentiære institutioner.
- 3) Præventive institutioner.
- 4) Spørgsmål vedrørende børn og mindreårige.

Art. 8.

Ethvert medlem opgiver, til hvilken sektion han ønsker at høre; dog kan det samme medlem deltage i arbejdet i flere sektioner.

Art. 9.

Enhver sektion udnævner sit bureau og vælger en eller flere rapportører til at afgive skriftlige beretninger i et af den almindelige samlings møder.

Art. 10.

Alle rapporter, dokumenter, bemærkninger, forslag vedrørende kongressens arbejder fordeles til de sektioner, som beskæftige sig med disse arbejder.

Art. 11.

Sektionerne holde møde hver morgen i det lokale, som er anvist hver især.

Art. 12.

Det almindelige møde afholdes hver dag om eftermiddagen i mødets sal, medmindre præsidenten bestemmer anderledes.

Art. 13.

Medlemmerne tegne sig på den liste over de tilstedeværende, som findes i forværelset til lokalet.

Art. 14.

Præsidenten forestår møderne og leder forhandlingerne; han fastsætter dagsordenen efter forhandling med bureauet.

Art. 15.

Forsamlingen stemmer efter diskussionen om rapportørernes resolutioner.

Ethvert ændringsforslag til disse resolutioner skal sendes skriftligt og underskrevet af forfatteren tilligemed mindst 5 medlemmer til bureauet, som forelægger det for forsamlingen.

Art. 16.

Afstemningen foregår efter navneopråb i alle tilfælde,

hvor det forlanges af mindst 6 medlemmer i sektionen og af mindst 20 medlemmer i den almindelige samling.

Art. 17.

Stemmerne samles for hvert land og i alfabetisk orden.

Art. 18.

Såvel i den almindelige samling som i sektionerne vil kun de medlemmer blive stillet til afstemning, som have tegnet sig på listen over de tilstedeværende, førend forhandlingerne ere sluttede.

Art. 19.

Sekretærerne, såvel den almindelige samling som sektionernes, føre en protokol, som indeholder dagsordenen, genstanden for forhandlingerne og resultaterne af afstemningen.

Art. 20.

Intet forslag, udenfor programmets indhold, ingen oplæsning af memoirer eller bemærkninger kan foretages i den almindelige samling uden tilladelse fra bureauet.

Art. 21.

En dagsorden eller en forespørgsel kan altid stilles lige overfor et ændringsforslag.

Art. 22.

Ingen må tale længere end i 15 minutter.

Art. 23.

Ihvorvel det franske sprog fortrinsvis vil være at benytte i forhandlingerne, er det desuagtet tilladt medlemmerne at udtrykke sig på andre sprog.

Art. 24.

For at forvise sig om nøjagtigheden og for at lette

offenliggørelsen af beretningen opfordres talerne til med den kortest mulige frist at sende bureauet indholdet af deres taler eller i det mindste noticer, som kan vejlede de personer, der skal forberede det materiale, som skal trykkes.

Beretningen vil blive offentliggjort i det franske sprog.

Æmner,
satte paa programmet
for
den Internationale Penitentiære Kongres
i Paris 1895.

Første Sektion.

Straffelovgivning.

1. Bør forbryderen kun anses for recidivist, når han
atter har begået den samme lovovertrædelse?

Bør strafforhøjelsen være progressiv i hvert nyt tilfælde
af tilbagefald?

2. Kan transportation, i dens videste betydning, op-
tages i et rationelt repressivt system, og, i bekræftende til-
fælde, hvilken særegen rolle vil den være kaldet til at ud-
fylde?

3. Kan man i et land tillægge straffedomme, der ere
afsagte i udlandet, nogen virkning?

4. Er offeret for forbrydelsen (*délit*) fuldtud i stand
til ved de moderne love at kunne erholde den skadeserstat-
ning, som delinkventen kan blive ham skyldig?

5. Er der i straffelovgivningen anledning til at be-
holde tredelingen i *crimes*, *délits* og *contraventions*?

I benegtende tilfælde, hvilken simplifikation bør der
indføres i denne deling?

6. Hvilke bestemte handlinger må anses for at bestemme lovovertrædelsen løsgængeri, og hvilke tiggeri?

Indenfor hvilke grænser og med hvilke midler bør man undertrykke handlinger af den natur?

7. Hvilke repressive midler vil være at anvende mod dem, som ved bedrageriske manøvrer forlede unge piger til at expatriere sig i den hensigt at overgive dem til prostitutionen?

8. For hvilke overtrædelser af straffeloven, under hvilke betingelser og efter hvilken målestok vil man kunne gå ind på at optage i lovgivningen:

- a) Systemet med formaninger eller advarsler, henvendte af dommeren til ophavsmanden til formastelige handlinger og trædende istedenfor al domfældelse?
- b) Måden at ophæve en straf, enten bøde eller fængsel, eller enhver anden, som dommeren forkynder, men som han erklærer ikke at burde anvendes på den skyldige, så længe han ikke har pådraget sig en ny domfældelse?

Anden Sektion.

Penitentiære spørgsmål.

1. Er der grund til at bringe anthropometriens fremgangsmåde under en almindelig og ensartet form og til at undersøge de betingelser, under hvilke en forståelse vil være at anbefale i så henseende?

2. Er der anledning til i kvindefængslerne at anvende særlige reglementer, som kunne være meget forskellige fra dem i mandsfængslerne, også for hvad der vedrører arbejdet, disciplinen og føden?

Er der på den anden side ikke anledning til at anvende et særligt straffesystem på kvinden?

3. Kan man tillade frihedsstraffe, som ikke medføre obligatorisk arbejde?

Er arbejdet ikke i alle fængsler uundværligt som et moment til orden, bevarelse, moralitet og sundhed?

4. Have fangerne ret til fortjeneste?

Eller skal arbejdsindtægten anvendes, først til at dække udgifterne til opholdet af alle fanger af samme kategori, dernæst til at tildele enhver af dem en bestemt part af denne indtægt og til at gives under navn af godtgørelse, som gratifikationer til de mest fortjenstfulde?

5. Vil man, med det formål at indvirke på fangerne såvel ved forhåbninger som ved frygt, kunne forøge godtgørelserne?

6. I hvilken form og på hvilke betingelser bør disciplinærstraffene ikendes og anvendes?

7. Har det betydning, at gøre en adskillelse mellem de bedre og de slettere fanger i den almindelige disciplin og forbedringens interesse?

8. Efter hvilket princip bør varigheden af straffen for fanger, der ere ramte af sindssyge, beregnes:

a) Når de ere anbragte i særlige asyler, som stå under fængselsstyrelsen?

b) Når de ere overlagte i egenlige sindssygeanstalter?

9. Har man indtil dette øjeblik i fængselsvæsenet været tilstrækkelig opmærksom på indflydelsen af fysiske øvelser med fangernes genoptagelse i samfundet for øje?

Hvis ikke, hvilke midler ville da være at anbefale?

Tredie Sektion.

Preventive midler.

1. Hvilke forholdsregler bør der tages for at forhindre, at fangerne ved løsladelsen af fængslet ødelægge deres sparepenge og, idet de således stå uden hjælpemidler, næsten ere drevne (*fatalement*) til at falde påny?

2. Hvorledes bør fængselsskolerne og bibliotekerne være organiserede, for at de i sandhed kunne være til gavn for fangerne, de anholdte og de domfældte. Er der anledning til netop at lade fangerne få periodiske og andre skrifter ihænde, som særligt ere bestemte for dem?

3. Hvilke forholdsregler bør der af hensyn til samfundets sikkerhed tages mod de uansvarlige delinkventer eller mod dem, hvis ansvarlighed er formindsket i forbrydelsens øjeblik (åndssvaghed, sindssyge, etc.)?

4. Vil indespærringen af voxne vagabonder, som ere recidivister, på ubestemt tid efter administrativ beslutning ikke være at foretrække for domfældelse på begrænset tid?

5. Hvilke ere fra et preventivt synspunkt fordelene ved asyler for curativ behandling af drukkenbolte, og hvilke ere de resultater, som ere opnåede i disse anstalter?

Fjerde Sektion.

Spørgsmål vedrørende børn og mindreårige.

1. Er der ikke anledning til, hvad de unge drenge angår, at flytte grænsen for den criminelle lavalder til alderen for antagelse til militær?

(Der må herved tages hensyn til den periode, i hvilken dommeren kan udtale frikendelse af mangel på skelneevne eller indsættelse i en korrektional opdragelsesanstalt).

2. I hvilke tilfælde vil det være nyttigt at sætte statens værgemål istedenfor forældremyndigheden?

Er der anledning til i alle tilfælde at overdrage domstolene myndigheden til at tage bestemmelse om værgemålet?

3. Er der ikke anledning til at erstatte den eneste type for korrektionsanstalten med en serie af anstalter for de forskellige kategorier af mindreårige (ifølge straffeloven) under forskellige navne?

Er der ikke anledning til særligt at reservere internatet (*l'école de préservation*) som en anstalt af første grad for simple tiggere og vagabonder?

Hvilken måde vil fra et preventivt synspunkt være mest virksom til at bekæmpe tiggeri og løsgængeri hos mindreårige?

4. Hvilken autoritet bør tage bestemmelse om de børns skæbne, som have gjort sig skyldige i fejltrin eller overtrædelser?

Efter hvilke momenter og efter hvilke principer bør

det afgøres, om disse fejltrin eller overtrædelser skal medføre:

- a) Enten en straffedom og indsættelse i en bestemt penitentiær anstalt?
- b) Eller anbringelse i en korrektionsanstalt, særlig for slette eller udisciplinerede børn?
- c) Eller oversendelse til en opdragelsesanstalt, som er bestemt for myndlinge, der ere stillede under den offentlige autoritets formynderskab?

Bør børnenes alder være det eneste moment, der gøres gældende for at foretage denne adskillelse og bestemme afgørelsen, og på hvilke betingelser skal den være det?

- d) Efter hvilke principer og ifølge hvilken fremgangsmåde vil børn, der ere anbragte i de nævnte anstalter, kunne sættes i frihed provisorisk, betingelsesvis eller endelig?
- e) Hvilke betingelser skal være indtrådte, for at mindreårige kunne anses for tilbagefaldne, og hvilke følger bør tilbagefaldet medføre med hensyn til dem?

5. Er det ikke nødvendigt i anstalterne for unge fanger at anvende meget på den rationelle fysiske opdragelse?

6. Er der grund til at bestemme et minimum af tid for korrektionsl anbringelse af mindreårige (ifølge straffeloven)?

Er der anledning til at bestemme, at i alle tilfælde, hvor disse mindreårige skulde være domfældte, vil de være at anbringe indtil myndighedsalderen (ifølge den civile lov) i en penitentiær opdragelsesanstalt?

7. Hvorledes og ved hvem bør der føres tilsyn med de særlige anbringelsessteder, i familier, med børn, som udgå fra de penitentiære kolonier, som ere under fattigvæsenet (*assistés*) eller moralsk forsømte?

Indenfor hvilke grænser vil der i den hensigt med nytte kunne tyes til patronageselskaberne?

8. Hvilke midler er der til at forebygge og undertrykke prostitutionen hos mindreårige (ifølge straffeloven)?

Vilde det ikke være ønskeligt, at der kom en forståelse istand mellem de forskellige stater i den hensigt at forebygge prostitutionen hos unge piger, som opholde sig i udlandet og altfor ofte hengive sig til lasten forledte af visse personer eller visse agenter?

ILLING.

Som alt meddelt i forrige numer af Tidsskriftet, er »Geheime Oberregierungsraht ILLING« død 27 september 1893. Fra 1873 til 1892 var han referent for fængselsanliggender i det preussiske indenrigsministerium.

I Blätter für Gefängnissskunde, 28 bind, har Dr. Krohne meddelt hans nekrolog, hvoraf de følgende faktiske oplysninger om hans liv og gerning ere tagne.

ILLING var født 20 september 1816 i Bromberg, studerede jura 1835—37 i Bonn og 1837—38 i Berlin. Ved siden af dette studium beskæftigede han sig også med sproglige — latinske, engelske, franske, italienske — historiske og naturvidenskabelige studier. Efter at have taget juridisk examen, var han etårig frivillig i et infanteriregiment, arbejdede som referendar hos regeringen og stad- og landretten i Bromberg, men studerede samtidig det polske sprog. Efter i 1844 at have taget den store statsexamen for højere administrative embedsmænd, udnævntes han til landråd i kredsen Mogilno. Da der i 1847 udbrød opstand i kredsen, foranlediget ved den herskende nød, undertrykkede han med energi de voldsomme udskejelser, der fandt sted, men søgte på den anden side med opofrende omhu at lindre nøden.

Under den polske opstand 1848 var hans kreds et hovedsamlingssted for insurgenterne. Med mod og ufor-

færdethed og med fare for sit eget liv trådte han oprørerne imøde. Da insurgenterne en tid havde overtaget, blev han fanget. Han undgik kun at miste livet ved at nogle trofaste venner hjalp ham til at flygte. Forfulgt med stikbreve af insurgenterne stillede han sig til rådighed for de tropper, som skulde undertrykke opstanden, og gjorde dem væsentlige tjenester ved sit lokalkendskab. Han deltog personlig i forskellige kampe med insurgenterne. Efter opstandens undertrykkelse overtog han atter sin kreds.

I 1852 blev han ansat i Düsseldorf og udnævnt til regeringsråd. I denne stilling blev han først bekendt med fængselsvæsenet og blev greben af en så levende interesse for dette, at forbedringen og omdannelsen af det blev midtpunktet i hans livsgerning. 1865 kaldtes han til indenministeriet, 1867 blev han overregeringsråd i Arnsberg, 1870 i Coblenz og 1873 referent for fængselsanliggender i indenrigsministeriet.

I 19 år styrede han dette embede, og hans virksomhed er ikke blot bleven af betydning for de under indenrigsministeriet hørende strafanstalter og fængsler for straffuldbyrdsen i disse, men også for fængselsvæsenets udvikling udenfor det ham betroede område.

Under erkendelsen af betydningen i adskillelsen mellem de unge begyndende forbrydere og de gamle vaneforbrydere blev det en hovedopgave for ham at skaffe et så stort antal celler som muligt for hine. Derfor blev der i hans embedstid opført mange ny cellefængsler, og gamle anstalter tilbyggedes celleafdelinger.

Det var den samme opmærksomhed for betydningen af at opdrage de unge forbrydere, som gjorde ham til en virksom deltager i tilvejebringelsen af loven 13 marts 1878 om tvangsopdragelse for forsømte børn under 12 år. Ligeledes støttede han enhver privat bevægelse for at beskytte ungdommen mod fald, ligesom han også var med til at virke for de løsladte fanger. —

Ved at læse foranstående korte redegørelse for gangen

i ILLINGS livsførelse får man uvilkårligt indtrykket af en personlighed, der besad en mere end almindelig arbejds-
evne og energi i forening med en alsidig interesse for
livet og livsforholdene i almindelighed. Og det indtryk fik
man også ved at se og tale med manden. Da han mødte
på Stockholmerkongressen 1878, var der i den lille, sluttede
62årige person en betydelig livskraft, som endnu stærkere
prægede sig i det kraftige, skaldede hoved med de livlige
og energiske ansigtstræk. Man så, at det var en mand,
der var vant til at befale og til at blive adlydt. Et udslag
heraf følte jeg, da han ved et af kongressens møder mente,
at jeg godt kunde tale tysk. Da jeg afslog det, og en tysk
sveitser i den anledning bemærkede, at jeg talte godt tysk,
sagde han, idet han stampede med foden i gulvet: »Aber,
Er will nicht, Er will nicht«. Jeg tror dog, denne uoverens-
stemmelse gjorde ham til min ven. Han kom altid til mig,
når vi siden mødtes på kongressen eller i selskabelige
sammenkomster, med en elskværdig velvillie, og samtalen
førtes da på tysk. Brugte jeg ukorrekte vendinger, kunde
han på en næsten faderlig måde gøre mig opmærksom
derpå. Og kom han til at fortælle om sin ungdom, for-
svandt den hårde skal fra hans ydre; der kom noget mildt
og barnligt over ham, som vandt en for ham. Det var
morsomt at høre ham fortælle om hans fodture i ungdom-
men til Venedig og Konstantinopel; også til Sverig og
Norge var han vandret tilfods, og der blev han engang
anholdt som løsgænger. Med sand humor mindedes han
politimesterens barske spørgsmål til ham »Hvad er han
for en karl.« Når der foran er omtalt hans studier i flere
fremmede sprog, kunde dertil også være føjet svensk. Uden
megen tysk accent citerede han Fritiofs Saga, og han glæ-
dede sig øjensynligt derved.

Sidste gang vi mødtes, var på fængselskongressen i
St. Petersborg. Han var da bleven legemlig svagere, men
hans ydre havde endnu den gamle energi. På en udflugt
til Peterhof, hvortil kongressens medlemmer vare indbudne,

og hvor det iøvrigt i et og alt gik til på samme måde, som professor Drachmann har skildret det i »Tilskueren« for sit vedkommende i 1837, var jeg så heldig at skaffe noget at spise, idet vi, da der ellers intet var at få, på min anvisning med fingrene, kniv var ikke til at opdrive, delte en tør og foragtet thekage, som stod urørt på et bord. Hans taknemlighed for denne ringe bistand viste ham atter for mig i det elskværdige lys, hvori jeg adskillige gange havde set ham, og hvori jeg endnu mindes ham siden vort lille sammenstød i Stockholm.

Jeg har tilføjet dette par oplevelser med ILLING for at vise, at han ved siden af sin stærke retfærdighedsfølelse sikkert besad noget særdeles blidt i sin natur, hvormed også interessen særligt for de unge vidner. Stillede han strenge fordringer til sine underordnedes pligtopfyldelse, har han i sit arbejdsomme liv utvivlsomt stillet de samme til sig selv. Derfor har han heller ikke levet og arbejdet forgæves.

Fr. Stuckenberg.

Lov om æresoprejsning uden bevilling i Danmark.

Loven er af 13 april 1894 og er sålydende:

»Den, der har været straffet for en i den offentlige mening vanærende handling, skal, såfremt straffen er idømt for første gang begået forseelse af den nævnte art og ikke har været højere end fængsel på vand og brød, indtræde i den fulde besiddelse af de samme rettigheder, som ellers opnås ved æresoprejsning efter lov 3 april 1868, når der er hengået mindst 10 år efter dommens afsigelse, og vedkommende har opholdt sig her i landet i det nævnte tidsrum og ikke i den tid påny har været tiltalt eller straffet

for en sådan handling. Om den efter nærværende lov opnåede æresoprejsning er vedkommende berettiget til hos stedets politimester — i København politidirektøren — at forlange en skriftlig erklæring, der udstedes uden betaling.»

Der er herved skabt et betydningsfuldt supplement til de ret strenge regler, hvorefter æresoprejsning meddeles ifølge l. 3 april 1868, som selvfølgelig endnu uforandret består. Vel kan æresoprejsning efter denne lov gives 5 år efter straffens udståelse, men den er for det første betinget af et positivt bevis, til hvilket der i praxis stilles betydelige fordringer, for den pågældendes hæderligeandel i mellemtiden, og dernæst er meddelelsen altid en kongelig nådesakt. Ved den ny lov er det opnået, at æresoprejsning nu kan erhverves 10 år efter dommens afsigelse, med mindre der foreligger positive beviser for den pågældendes uværdighed, der endda kun kommer i betragtning, forsåvidt den har medført tiltale eller straf for en ny i den offentlige mening vanærende handling, samt at æresoprejsning under de i loven angivne betingelser nu er en ret for personen, der indtræder af sig selv ved fristens udløb, og for hvilken den af øvrigheden udstedte attest kun er en legitimation, ikke det konstituerende faktum. Det var denne retserhvervelse for første-forbryderen, som det var opgaven for forslagsstilleren i folkethinget at opnå, og som fremdeles er hovedsagen i loven. Stødet til dens fremkomst er nemlig det faktum, at personer, der søgte alderdomsunderstøttelse, hyppig på grund af gamle, af alle længst forglemte straffedomme, der nu droges frem, dels nægtedes understøttelse, fordi de ikke havde erholdt æresoprejsning, dels ovenikøbet ifaldt ansvar efter strfl.'s § 154, fordi de i strid med sandheden havde angivet ikke at have været straffede, i den tro, at den »gamle skade« var gemt og glemt. Det var da meningen at skabe en lov, som gjorde slige gamle domme irrelevante særlig ved alderdomsunderstøttelse, men iøvrigt også ved valgret, næringsadkomst o. dsl., uden at der behøves nogen speciel ansøgning om og tildeling af

æresoprejsning. Når loven alligevel giver anvisning på at erholde en attest fra øvrigheden, må det vel fastholdes, at denne attest har en ganske anden karakter her end den kgl. resolution efter lov 3 april 1868. Denne tildeler retten, hin anerkender den kun. Den pågældende bestemmelse indsattes i lovforslaget i erkendelse af, at opfyldelsen af de betingelser, som loven kræver både med hensyn til senere legalitet og ophold her i landet, ikke på den måde kunne være notoriske, at enhver bevisførelse bliver overflødig. Skulde det nu gøres den private til pligt i ethvert mødende tilfælde at fremskaffe beviserne, vilde der vel alligevel være gjort en væsentlig lempelse i lov 3 april 1868, idet der nu skulde føres bevis for en alt erhvervet ret, ikke for en adkomst, der først kunde blive en ret ved diskretionær tildeling, men i realiteten vilde dog besvær og ulemper ved bevisførelsen og de vanskeligheder, myndighederne kunde gøre overfor dens tilstrækkelighed, blive de samme som ellers. Det antoges derfor hensigtsmæssigt at befri den private for denne ulejlighed og overføre den til en offentlig autoritet, der på hans vegne fremskaffede bevismaterialet*) og derefter, når dette forelå, meddelte ham resultatet i form af en attest, med hvilken da de andre myndigheder, valgbestyrelse, magistrat og kommune kunde slå sig til ro. Dette blev det endelige resultat, som loven kom til at indeholde, og det er klart, at hvis den private ikke ønsker denne assistance, men foretrækker over for vedkommende myndighed selv at føre beviset, eller hvis et sådant ikke kræves, fordi den offentlige autoritet alt er på det rene med betingelsernes tilstedeværen, er der ingen somhelst nødvendighed for at søge politiet.

Ved de overordenlige begunstigelser, som loven således på ethvert punkt viser de af den omhandlede forbry-

*) Denne ordning er grunden til, at det opstilles som betingelse, at vedkommende har opholdt sig her i landet i det kritiske tidsrum. I modsat tilfælde vilde nemlig vanskelighederne ved bevismaterialets fremskaffelse blive for store.

dere, er den kommen langt ud over sin oprindelige snævre ramme og er bleven et ikke uvigtigt skridt frem på en af de baner, den moderne strafferet er slået ind på, og hvis mål er så meget som muligt at komme lejlighedsforbryderen til hjælp, når han viser en alvorlig bestræbelse for påny at knytte sig til samfundet og fjerne sig fra forbrydelsen. Det er de små forbrydere i objektiv henseende, hvem domstolene ikke har anset kvalificerede til højere straf end fængsel på vand og brød, og de små forbrydere i subjektiv henseende, som kun en enkelt gang har forbrudt sig, og som har vist, at forbrydelsen i deres liv kun er et isoleret faktum, ved i en lang årrække at afholde sig fra nye lovbrud, hvem loven kommer til gode. Om hele denne store hob af tilfældige lovbydere, der ere komne på kant med det vidtløftige begreb »en i den offentlige mening værende handling«, særlig uheldige hyppigere end særlig skyldige i forhold til så mange andre, erklærer loven, at den efter en vis tid og under visse betingelser vil optage dem påny som ligeberettigede medlemmer af samfundet og uden videre bevis atter tildele dem de fortabte borgerlige rettigheder. Lovens ordning hviler her — trods alle let påviselige forskelligheder — på samme grundtanke som den betingede straffedom. For dem begge er det en vis tids legalitet, som bringer dommens virkninger til at bortfalde. Til at gøre skridtet fuldt ud og under de angivne betingelser give adgang til også at lade selve straffen bortfalde, er loven endnu ikke nået — det må være forbeholdt fremtiden —, til gengæld går den videre end i almindelighed den betingede dom, idet dommens æresvirkninger om end først efter længere tids forløb selv for straffe af fængsel på vand og brød exstingueres. Det vilde i og for sig have været naturligt, om der ved fristens beregning var taget noget hensyn til den idømte strafs størrelse, så at en mindre straf end vand og brød bevirkede en kortere prøvetid, men det må erkendes, at overfor 'lov af 3 april 1868, der i alle tilfælde fastsætter 5 års frist, vilde det vanskeligt

kunne indføres uden en mere omfattende reform af det hele system.

En sådan reform kunde vel være ønskelig, men vilde iøvrigt da mindre kunne rettes mod l. 3 april 1868 end mod selve straffeloven; naturligst vilde den komme til at bestå i en ordning, lig de fleste fremmede landes, hvorved det i selve dommen fastsættes, hvilke rettigheder der fortabes, og hvorlænge udelukkelsen skal vare. Kun herved er det muligt at nå fuldt tilfredsstillende resultater, afpassede efter hensynet til den enkelte forbryder og hans forbrydelses særlige beskaffenhed. Kunde dette ikke opnås, er der i ethvert fald grund til at påskønne den lempelse, som den nye lov betegner i den bestående ordning, ved de begunstigelser, der vises de præsumentivt mest undskyldelige forbrydere.

A. G.

Finlands ny straffelov.

Ved et kejserligt manifest af 23 april d. å. er den ny straffelov for Finland stadfæstet i den form, hvori den blev forelagt for den nu forsamlede finske landdag og af denne vedtaget. Loven træder strax i kraft.

Holtendorffstiftelsen har udsat en præmie på 1000 reichsmark for et arbejde om: Behandlingen af vane-forbryderne og de hidtil til deres bekæmpelse anvendte midler. Arbejderne, som kunne være affattede på tysk, fransk, engelsk eller italiensk, skal inden 31 december 1895 være indsendte til Stiftelsens sekretær, Dr. v. CALKER, i Halle.

Fængselsvæsenet i Spanien.

De følgende meddelelser ere hentede forskellige steder fra, således fra oplysninger i *Revista de la prisiones*, der er organ for fængselsmænd. Det udgår ugentligt i Madrid og ledes af direktør Alfonso Soler og underdirektør Ceferino Rodenas. Hovedartikler ere undertegnede af Fernando Cadalso, direktør ved cellefængslet i Madrid, i Alvarez Marino, Timoteo de Antonio y Gil, medlemmer af overfængselsrådet, og af fængselsfunktionærer; endvidere fra meddelelser i Holtzendorf og Jagemanns Handbuch des Gefängniswesens og i Diccionario de la administracion española, udgivet af dr. Martinez Alcubila, ligesom fra artikler i den franske Bulletin des prisons. De gengives efter en artikel sammesteds, af P. BAILLÈRE.

Fængselsvidenskaben har altid været holdt i ære i Spanien, og særlig i de senere år vil man kunne citere adskillige fremragende mænd der i landet, som arbejde for reformer og fremskridt. Fængselsforholdene ere uheldigvis langt fra tilfredsstillende, og det er blevet en af den unge skoles bestræbelser at fremstille de mangler, som findes, og at tale for en forbedring. De tænke som så, det nytter ikke at skjule de svage sider, når man vil søge at hjælpe på dem.

I 1883 svarede den daværende indenrigsminister Gullon, på nogle spørgsmål om fængslerne: tre punkter kan man ikke slippe fra, ny bygninger, nyt personale og de nødvendige penge.

Fængslernes materielle tilstand.

Den nuværende tilstand ser foruroligende ud, fordi det er vanskeligt at præcisere ondets natur og udbredelse. Bestyrelsens første skridt syntes at måtte være gået ud på at fremskaffe en periodisk oversigt over alle nyttige oplysninger, således fængslernes antal, deres fordeling, bygningernes tilstand også i hygiejnisk henseende, embedsmændenes forhold, kortsagt alt det, som omfatter fængselsstatistikken. — I 1889 offentliggjorde justitsministeriet en fængselsberetning, hvori det godtgjorde, i hvilken dyb uvidenhed om de nuværende forhold selve bestyrelsen havde levet lige til det øjeblik. »Man vil vistnok forbavses«, hedder det, »ved at høre, at vi 25 år efter reformens begyndelse endnu ere ved at sætte det i scene, som skulde være kendt fra grunden af, det vil sige belyse den sande situation i vore fængsler og bagnar og fremstille fejlene og ulykkerne«.

Denne beretning af 1889 er ikke bleven fulgt af nogen senere, skønt årlige årsberetninger ere påbudte ved kongeligt dekret. Det er således i det officielle dokument af 1889, at man må søge grundlaget for oplysningerne. Dette meddeler, at i 104 fængsler findes der tillige private indretninger af civil eller kommunal karakter. I en fængselsbygning findes fængsel, skole og borgervagt, i en anden tillige et theater, andensteds igen tillige magasiner, butikker og beboelseslejligheder. Det er ganske vist mærkelige oplysninger om en uforståelig konfusion, som det officielle dokument giver om bygningsforholdene.

Der skal være 453 bygninger, som ere bestemte til arresthuse, af disse trænge 214 til at reformeres, de 239 findes slet ikke. Af det samlede antal fængsler mangle

de 133 en gård (*patio*), 118 have et sygehus og kun 19 en skole. »I mange af dem er sygehuset ikke andet end en cachot (*calabozo*), hvor man anbringer de syge, uden at der ellers bydes nogen sygepleje«. Altså, 133 fængsler have ingen gård til at trække frisk luft i, 335 ingen sygeafdeling og 434 ingen skole.

Ikkun 161 fængsler kan anses for at yde tilbørlig sikkerhed, 294 mangle fuldstændigt denne betingelse for at være et fængsel. Følgen er, at undvigelse er skandaløst og foruroligende hyppige.

De penitentiære etableringer i flere byer ere forladte, fordi de truede med at falde sammen, adskillige forudses at ville følge efter. De hygiejniske forhold ere ikke bedre end bygningsforholdene. Alle have de endnu det skammelige fællesskab, de have hverken senge, eller magasiner, eller køkkener, eller borde eller ruder i vinduerne.

Kommer man til de fængsler, som ere i bedre stand, er der en utrolig forskel i organisation og behandling. Fangens stilling skifter efter provinsen, hvor han afsoner straffen. I Cuenca er der således et bedrøveligt fængsel, som har 4 lokaler, fugtige og mørke, hvor fangerne pakkes sammen. Der er hverken vand eller lys. Den, som anmoder derom, må skaffe sig det selv. Fangen er forpligtet til at betale selv derfor, har han ingen penge, må han leve i mørke. Skal en holdes adskilt, er man nødt til at sætte ham ind i straffelokalet, og er det fyldt med disciplinært straffede fanger, må man i så tilfælde suspendere straffen for dem for at kunne anbringe en person, der muligt alt sættes i frihed i morgen. Enhver fange får 0,50 fr. om dagen.

Omvendt har St. Sebastian et cellefængsel med 160 almindelige celler, 12 bedre og 34 straffeceller, en prægtig spadserehave, vand i overflødighed, et vandingssystem og et komplet belysningsystem, et kapel, sygeafdeling, bade, vadskeri. Der findes køkkener (*ranchos*), hvor maden tilberedes for fængslets regning, og 5 barmhjertige søstre.

Begge de nævnte byer ere provinshovedstæder, men forskellen mellem deres fængsler er enorm. I de mindre byer træder om muligt denne forskel end mere frem. I dette mørke billede af fængslerne står hovedstaden Madrid som en glimrende undtagelse ved sit mønsterfængsel. Dette gælder fortrinsvis bygningsforholdene. Alt, hvad der vedrører fangearbejdet, undervisning, cellebesøg, bibliothek og den anthropometriske behandling, trænger til at reformeres. hedder det i den officielle beretning.

Fængselspersonalet.

I 1877 var et overordnet fængselsråd oprettet i Madrid under navn af *Junta de reforma penitenciaria*, det senere *Consejo penitenciario*. Samtidig oprettedes i provinserne underordnede råd, *Juntas de reforma de las carceles*. Et dekret af 23 juni 1881 beskæftiger sig senere med organisationen af fængselsfunktionærer (*cuero de penales*). De konstitueres som et corps, kandidaterne udtages efter offentlig konkurrence, og efter endt examen udnævnes de af den centrale bestyrelse.

Disse to reformer vilde i og for sig næsten have været istand til at hidføre de forbedringer, som endnu vare ønskelige; men det gik ikke således.

Når en funktionær foretrækker en afhængig og noget tilbagetrukket stilling for gode eller mindre gode chancer i det borgerlige liv, er det på grund af de fordele, han finder deri, nemlig den regelmæssige løn, stillingens sikkerhed, håb om forfremmelse og pensionsret.

Hvorledes ere disse betingelser opfyldte? Art. 28 i den almindelige lov om fængslerne af 1849 siger: Fattige fængsledes underhold i fængslerne i arrondissementer og *audiencia* skal finde sted for de kommuners regning, hvor fangerne høre til. Udgifterne til personalet og materiellet hviler på staten.

Denne lov består endnu, og man kan ikke unddrage

sig sine forpligtelser ved at skyde sig ind under, at nogle funktionærer ikke ere udnævnte af staten, som før dekretet af 1881. En karrig og usikker lønning findes nu som før. Kommunerne og provincialrådene, hvem forpligtelsen endnu tildels påligger, opfylde den dårligt. Personalet har ikke såmeget, som det behøver for at leve. Et nys udkommet dekret befaler, at direktørerne skal lønnes efter den bys betydning, hvor de bo. Men denne lønning foregår ofte med en beklagelig langsomhed og undertiden ofte kun efter store vanskeligheder. Dette er hændet selv i byer af første rang som i Malaga, og selv i Madrid har der været måneder, hvor der har manglet penge til at betale funktionærerne ved mønsterfængslet. Ja, det forsikres endog, at der er fængselsdirektører (*Jefes de carcel*), som have løn tilgode for 5 år.

Heller ikke på stillingens grad kan funktionærerne være sikre. De ere udsatte for byrdefulde forflytninger, som kun skulde kunne pålægges dem i tjenestens interesse eller efter deres ansøgning. Dog giver en kgl. anordning af 12 febr. 1894 udsigt til en vis forbedring, idet den giver et vist antal opsynsbetjente (*vigilantes secundos*) lejlighed til at avancere.

Reglerne for avancement anvendes heller ikke korrekt. Den konkurrence, som er fastsat for aspiranterne ved funktionærkorpset, gælder ikke for cheferne for fængslerne, som skyldte en ministers eller politisk personligheds gunst deres udnævnelse. Man har også med styrke udtalt ønsket om, at vakancerne blandt departements- og kontorcheferne blev udfyldte også med folk, der hørte til fængselsanstalterne. Det vilde være retfærdigt og en reel fordel for staten.

Endelig er retten til pension afhængig af bizarre capricer. Dette kommer af den dobbelte administration, statens og den lokale, hvorved en tids tjeneste i én stilling ikke regnes til pensionen, når han er overgået til en anden. Således have funktionærer i mønsterfængslet i Madrid ikke nogen ret til pension, så længe de tjene der. Den ret begynder først, når de indtræde i tjeneste ved et statsfængsel, og

den tabes påny, når de gå over til et kommunalt fængsel (*carcel*).

En ikke mindre alvorlig klage har sin grund i det altfor ringe personale. Medens således Barcelona har 51 funktionærer, findes der byer med 18, 17, 14, Cuenca har kun 10, og fire provinshovedstæder af første klasse, deriblandt Malaga og Cadix, have 8 til 9 funktionærer. Vel kendes tallet på fanger i disse stæder ikke, men de opgivne tal må være aldeles utilstrækkelige, når man ved, at Malaga er en by på 115000 og Cadix på 65028 indbyggere. Mere oplysende er følgende skildring af tilstanden i et fængsel, hvor der findes 12 funktionærer. Der er sovesale, gårde, værksteder, en port, kontorer, sygehus, køkken, magasiner, skole, kirke etc. i dette fængsel — og kun 12 funktionærer til at udføre hele tjenesten. Trækker man fra dette tal to chefer og en adjutant, på hvem så mange forpligtelser og ansvar hvile, to væglere, hvoraf hver i 24 timer itræk gør tjeneste i porten, og en funktionær, som har korrespondancen, modtager provianten, fremstiller de løsladte etc., kortsagt tilbringer så godt som hele dagen udenfor anstalten, så bliver der kun 6 mand tilbage til at våge over hele fængslets indre. Og vil man tage med i beregningen, at det er nødvendigt at dele menneskers tid imellem tjenesten og frihed fra den, bliver der kun 3 funktionærer tilbage til at sørge for det hele. Dertil kommer, at bygningernes konstruktion ikke letter tjenesten i mindste måde.

For at bøde på det regulære personales utilstrækkelighed har man ved siden af det stillet et irregulært, taget blandt fangerne, under navn af *Cabos de vara* eller *celadores*.

Fangerne ere organiserede på militær vis i delinger på 100 mand med en gammel sergent (*capataz*) i spidsen. Denne afdeling er igen delt i mindre delinger, hver på 25 mand under anførsel af en *cabo-primero* og en *cabo-secundo*. Disse ere de hjælpere, som ere tagne ud af fangebefolkningen. Disse folk gøre tjeneste efter betalingen, de få.

De skjule fangernes samtaler for opsynet, og de avertere hine, for at man ikke skal tage dem på fersk gerning, særligt ved at støde stokken, de bære, mod gulvet og for således at underrette om deres komme. Disse *cabos de vara* ere folk uden tro og love, røvere, skrankens riddere (*los de pelo en pecho*). Til disse folk er kommandoen betroet, en fugleskræmsel for fangerne, som de exploitere og ægge til revolter ved deres uretfærdigheder for derefter at genoprette, hvad de kalde orden, ved stokkeprygl og med knive (*navaja*). Den autoritet, som de opretholde i bagnarne, er en uretfærdighed og skændsel.

En anden forholdsregel har yderligere forøget vanskelighederne ved at holde orden i anstalten. Man har ophævet det officielle marketenteri i fængslerne, der er således intet, som hindrer fangerne i udefra at modtage fødemidler, tobak etc. — Det er en sand kalamitet. Også revolterne ere ikke sjeldne.

I 1831 er der organiseret en generaldirektion, som i 1887 blev stillet under justitsministeriet. Men dermed ere forholdene ikke blevne bedre. Realiseringen af reformerne afhænger af pengemidlerne. I 1892 gentog *Revista de los tribunales*: lovgivningen er gammel, ufuldstændig, konfus, med det synspunkt, at de bedste principer, de mest praktiske i det mindste ere de, som ere etablerede ved ordonnancerne af 1834. Den centrale direktion er den samme som dengang, da bagnarne var genstand for at exploiteres, og da enhver fange, som havde en smule penge, kunde efter en vedtaget tarif få sin straf formildet, modtage kvinder hos sig, sin hustru eller andre. I 1894 forlanger *Revista de los prisiones*, at inspektionerne skulle gøres af fagmænd og under det strengeste ansvar fra deres side.

Provinsfængslerne, som høre under *Audiencias*, stå under chefer udnævnte af guvernørerne et med et råd eller *Junte* ved siden, som er sammensat af forskellige personer, udnævnte af guvernøren, og et vist antal af rettens medlemmer (lov 26 juli 1849). Efter samme lov kunne

domstolene, som have del i fængslets administration, ligeledes udøve deres ret til at føre tilsyn. Denne kompetence vilde det være mest hensigtssvarende at udvikle.

Den indre administration og ordning. —
Arbejdet i fængslerne.

Kritiken, som de spanske kriminalister udtale, henføres til to principale årsager: fængselsadministrationens deling imellem regeringen og de lokale autoriteter og utilstrækkeligheden af de finansielle hjulpekilder.

Delingen stammer fra lov af 26 juli 1849. Denne giver regeringen den centrale styrelse og bestyrelsen af *presidios*, hvori anbringes personer dømte fra sex måneder til tolv år, og af bagnoerne eller de penitentiære kolonier, som ere organiserede ved lov af 21 oktober 1869, for dem, der ere dømte til døden og benådede, og for livstidsfanger. De lokale myndigheder bestyre de kommunale *depositos*, som modtage personer dømte til fængsel på kort tid og dem, som vente på at bringes til *audiencias*. Disse sidste inde-slutte dem, som ere stillede mellem den foregående klasse og den, der er bestemt til at holdes i *presidias*.

21 oktbr. 1869 blev der vedtaget en lov, som i det håb at skulle nedslå alle forsømmelser og misbrug og for at lette statskassen for større byrder lagde omsorgen for de nødvendige forbedringer på provinserne og kommunerne. Den blev uden virkning og ophævedes ved lov af 23 juli 1878, som atter lagde udgifterne til fængslernes forbedring og underholdning på staten. — Foran har man set, hvorledes staten i den henseende kappes med kommunerne i efterladenhed.

Den principale årsag til ondet er den store mangel på penge. Spørgsmålet er, om den ikke lader sig hjælpe på. Det synes, at de mest fremtrædende kriminalister have ret, når de påstå, at der kunde gøres en bedre anvendelse af de hjulpekilder, man har ved hånden.

Man må først og fremmest give de institutioner og parsonligheder æren, som have ofret sig for denne sociale reform. Mønsterfængslet i Madrid, som erstatter det grulige *Saladero*, blev opført på Madridkommunens, statens og provinserne Toledo, Guadalajara, Aulo og Segovias bekostning, disse høre til Madrids retsdistrikt (*Audiencia territorial*). Private folk have i 1875 for egen regning oprettet reformskolen i Santa Rita; i Barcelona er på samme måde anlagt et asyl for forsømte børn. I samme by har der dannet sig et fængselselskab med det formål at fremskynde reformerne, og det har organiseret komiteer med underafdelinger. Ligeledes blev i 1879 et patronageselskab stiftet, og man har ikke lov til at mene, at Spanien skulde have givet al den offervillighed og kærlighed, hvorover det råder.

Men der er i selve fængslerne en uvurderlig hjælpekilde, som staten ikke udnytter nok; det er fangearbejdet. I 1885 fandtes der 161 fængsler med værksteder, hvoraf flere havde stor betydning. Da fængslernes antal er 454, skulde man tro, at de anførte tal måtte kunne forøges. Hvor utroligt det er, er det dog så, at majoriteten af fangebefolkningen i de spanske fængsler ere overladte til lediggang.

Hvor arbejdet er benyttet, er det organiseret enten af fangerne selv, en som det synes mere end original ordning, eller ved entreprenører, eller af staten.

I de fængsler, hvor intet arbejde er organiseret, kunne fangerne alligevel lade sig indskrive, som om de havde et mekanisk arbejde. Derved opnå de at fritages for vadske, sygetjeneste, etc., og på den anden side ere de forpligtede til at betale staten månedlig en lille kendelse. De lave strømper, tasker, knive m. m., og de forskaffe sig det nødvendige materiale og sælge produktet af deres arbejde ved medhjælperne, som leve i stort antal omkring disse anstalter.

Der er andre fængsler, hvor arbejderne forene sig i associationer, af større eller mindre omfang på 5—6 personer eller på 40 og derover. De købe materialet på første

hånd og sælge de fabrikerede genstande isteden; men mellemændene og de handlende misbruge situationen til at sælge dyrt og købe billigt. Disse foreninger holde en slags regnskab, men af det er det ikke muligt at hente virkelig nyttige oplysninger.

Dette fri kollektive arbejde er ikke til fordel for fangernes moralske forbedring, heller ikke for deres materielle velvære, og meget ringe fordel for staten. Det er meget mere i modstrid med de sidste legale bestemmelser, som ere givne på det område (det kgl. dekret af 21 oktbr. 1886).

Entreprise vilde kunne give en bedre løsning på sagen. Den har imidlertid endnu ikke kunnet anvendes overensstemmende med dens sande principer og ifølge forskrifterne i det anførte kgl. dekret, da ingen fri industridrivende endnu har meldt sig for at gøre fordring på udførelsen. Når kontrakten er indgået, forpligter staten sig til at levere entreprenøren et vist antal fanger, og denne forpligter sig til at beskæftige dem hver dag og at betale administrationen en vis sum månedlig for hver fange, han beskæftiger. Denne sum er så ubetydelig, som man vel kan tænke sig, og entreprenøren beriger sig uden at staten eller fangen får nogen fordel deraf.

En mere rationel måde er arbejdets udnyttelse af staten. I så henseende have de spanske kriminalister gjort forslag til et program, hvis udførelse dog er meget uvis. De foreslanger, at generaldirektionen for strafanstalterne skal organisere et nationalt trykkeri og en lithografisk anstalt, fabrikation af skotøj, klædevarer, knapper, og nødvendigheds-genstande for flåden og fangerne, således at fangerne ikke tvinges til at holde nogen dag fri, og at de for en del betale staten de udgifter, denne nødvendigvis må afholde for deres skyld. Til gengæld få de beklædning, bedre kost og en lille fortjeneste, som spares op til deres løsladelse. Uagtet dette program endnu ikke har kunnet bringes til anvendelse i hele sin udstrækning, er det dog af interesse at antyde, hvad der under særlige forhold sker i Saragossa.

Der findes en skotøjsfabrik, hvis gevinst fordeles mellem arbejde og kapital med halvdelen til hver. Aktierne, der lyde på ihæندهavere, hver på 2,50 pesetas (1 peseta = 1 fr.), ere udstedte således, at de gøre enhver fange, som arbejder, på samme tid til fabrikant og kapitalist, og han føler sig som følge deraf knyttet såvel til økonomien som til arbejdet.

Denne forening er udelukkende dannet med penge, som ere ydede af fangerne. Den er imidlertid meget foretagsom, idet fangerne ikke blot ile med at indskrives som arbejdere i fabrikationen, men også med at købe aktier for de penge, de selv have, og med dem, familien forstrækker dem med. Resultaterne ere meget interessante. Kapitalen bestod i 1891 (1 novbr.) af 45980 pesetas, 31 oktbr. 1892 var den 96745. Generalbevægelsen af fonds var: tilgang 308079,93 fr., afgang 290346,09 fr. Udgifterne til oprettelsen af værkstedet og indkøb af det første materiale vare 274550,83 fr. Salget indbragte 424961,49 fr., og udgifterne til dagarbejdet udgjorde 135588,43 fr. Dette tal giver for et dagligt middeltal af 762 fanger med 228600 arbejdsdage en betaling af 0,59½ fr. til hver. Statens fortjeneste er 15383 fr., og fangernes reservefond udgør 7691,94 fr.

Hvis denne organisation var anvendt i andre dele af Spanien, kan man regne, at landets 20000 fanger vilde kunne give staten en gennemsnitlig fortjeneste af 398000 fr. Hvilke indvendinger der iøvrigt kunne gøres, så er det dog et reelt eksempel, hvortil der vilde kunne knyttes de bedste forhåbninger for fremtiden.

Muligt er det på det punkt, at hjælpen må søges. Med fangearbejdets bistand vil Spanien lidt efter lidt kunne oprejse sine anstalter, som ligge i ruiner, og indrette sine værksteder, det vil kunne forøge antallet af sit personale, fuldende de legislative reformer, hvis nødvendighed alt er erkendt.

Overinspektøren for fængselsvæsenet i Danmark.

Posten som overinspektør for fængselsvæsenet i Danmark er fra 1 september d. å. atter overtaget af Hr. Gehejmestatsråd, Dr. juris **A. H. F. C. Goos**, efter at samme har fratrudd stillingen som minister for kirke- og undervisningsvæsenet.

I den mellemliggende tid har posten som overinspektør været bestyret ved konstitution af Hr. Ammitsbøll, inspektør ved Vridsløselille Cellefængsel.

Professor ASSARSSON.

Den 3die april d. å. døde i Lund PEHR ASSARSSON, 56 år gammel.

Han var bleven student i Lund 1858 og promoveredes til Dr. filos. 1865; 1867 blev han docent ved Lunds Universitet i allmänna civilrätt. I 1877 blev han professor ved samme universitet i kriminalret og romerret og blev samme år kreeret til æresdokter ved Upsala universitet ved dettes jubelfest.

ASSARSSON, som havde skrevet og udgivet adskillige juridiske arbejder, deltog i 1878 i den internationale fængselskongres, som det år afholdtes i Stockholm. Det var ved den lejlighed, at nærværende Tidsskrift, der den gang var begyndt at udkomme, vandt ham tilligemed flere andre til støtte for sig, og med en trofasthed, som fortjener den oprigtigste tak, holdt han ved det selv under forhold, hvor andre svigtede det.

Fr. Stuckenberg.

Strafanstalterne i Danmark 1892-93.

I april d. å. er beretningen om strafanstalterne i Danmark for finansåret 1892-93 udkommen, udgivet af overinspektionen for fængselsvæsenet.

Dermed er således løftet i beretningen 1891-92, om årlige beretninger om strafanstalterne for fremtiden, indfriet, og det er sket med en præcision, som lover det bedste. Dermed er tillige Danmark kommen paa højde med de fleste andre stater, hvor årlige meddelelser om strafanstalterne i almindelighed gives, og de nødvendige oplysninger om et område, der af hensyn til alle derhen hørende forhold ingensinde bør være uoplyst, foreligge nu offentligheden på et så tidligt tidspunkt, som det med rimelighed kan forlanges.

Men også formen, der er givet beretningen, synes, i almindelighed set, at måtte vinde bifald og påskønnelse, ligesom indholdet bærer vidnesbyrd om, at udarbejdelsen er ledet af en fagmand med nidkærhed og interesse for at bringe en efter forholdene så tilfredsstillende beretning som muligt. Takken herfor tilkommer den konstituerede overinspektør for fængselsvæsenet, direktøren for Vridsløselille strafanstalt, AMMITZBØLL. Jo mere overhovedet fagdannelsen kan få lejlighed til at gøre sig gældende i alt, hvad der

vedrører fængselsforholdene, desto mere skal det nok vise sig, at kun den er fængselsmand, som ad praktisk vej har uddannet sig som sådan, og at det ikke længere er nok til en tilfredsstillende administration af en fængselsinstitution at have været militær, eller at have taget juridisk examen, eller været politimand end sige at være i slægt eller stå i venskabsforhold til indflydelsesrige personer, som det tidligere gik. De foran nævnte stillinger kan selvfølgelig hver for sig i forbindelse med særlige evner og erhvervet menneskekundskab være gode elementer til en dygtig fængselsmand. Men i og for sig indeholde de intet kriterium for personens duelighed til at blive fængselsmand. Vil man højne fængselsinstitutionens anseelse, må man skaffe den faglige uddannelse den tilbørlige anseelse, således at det bliver klart, at der til at styre et fængsel hører først og fremmest en fængselsmand.

Efter den i beretningen optagne statistiske oversigt var hele fangetallet i strafanstalterne 757 31 marts 1892 og 758 i 1893, af det første tal var 601 mænd og 156 kvinder, af det sidste 621 m. og 137 kv. Når det i tabel 2 hedder, at 7 m. og 2 kv. befandt sig i sindssygeanstalter, så opstår ganske naturligt det spørgsmål, er deres sygdom opstået under straffen, eller må i hvert fald foranledningen søges før straffen? Med billighed kan måske svaret ikke ventes i tabellen, men denne synes overhovedet temmelig overflødig ved den årlige redegørelse. Efter samme tabel er den betingede frihed ved årets udgang tilstået 7 mænd og 2 kvinder.

Strafarbejdet var 31 marts 93 forbedringshus for 524 fanger, 428 m. og 96 kv., og tugthus for 234, 193 m. og 41 kv. Af samtlige fanger på det nævnte tidspunkt, det, som altid er benyttet, når intet andet nævnes, vare 422 cellefanger (alle forbedringshusfanger), deraf 349 m. og 73 kv. Fællesfanger vare 272 m. og 64 kv., i alt 336. Af dette tal vare igen 193 m. og 41 kv. tugthusfanger, 79 m. og 23 kv. forbedringshusfanger. Med

andre ord, forbedringshusarbejde afsones i celle — regelen — af 349 m. og 73 kv., eller 81,5 pct. m., 77,2 kv., i fælleskab — undtagelsen — af 79 m. og 23 kv., eller 18,5 pct. m. og 22,8 pct. kv. Gennemsnitlig kan man altså regne c. 20 pct. forbedringshusfanger, som ikke afsone straffen i celle, hvilket menes at være, som undtagelse betragtet, et for stort forholdstal; man må nemlig erindre, at straffeloven siger, at forbedringshusstraf i regelen afsones i celle. Dette må ikke misforstås således, at noget i den henseende skulde kunne lægges overbestyrelsen til last, men jeg har kun derved villet antyde, at en reform i princippet for vor fuldbyrdelse af straffen vil kunne være nødvendig. Man må nemlig være klar på, at den måde, hvorpå fængselsreformens gennemførelse i Danmark har udviklet sig, har ført os bort fra hovedtrækkene i fængselsreformen, som de vare opstillede i 1842, og hvorefter den af DAVID blev sat iværk. Overensstemmende hermed byggedes Horsens tugthus til mandlige tugthusfanger i fælleskab, Vridsløselille cellefængsel til mandlige forbedringshusfanger. Straffeloven af 1866, som fulgte efter disse anstalters opførelse, opretholdt vel princippet, fælleskab for stafarbejde over 6 år, det vil sige tugthus, og celle for stratarbejde fra 6 mdr. til 6 år, det vil sige forbedringshus. Men den praktiske udførelse af straffelovens bestemmelser om idømmelse af strafarbejde for recidivisterne medførte en langt hyppigere anvendelse af forbedringshusstraf på disse end egentlig tilsigtet efter loven. Derved kom antallet af personer, der skulde indsættes i Vridsløselille strafanstalt, til at overskride det antal, anstalten var beregnet på, medens antallet af tugthusfanger samtidig blev mindre end påregnet, og derved blev det nødvendigt at danne en celleafdeling i Horsens strafanstalt for disse til forbedringshus dømte recidivister, der omfatter næsten ligeså mange individer som selve tugthuset. Man kan sige sig selv, at, selv om man indretter en celleafdeling i Horsens, så kan gennemførelsen af cellestraffen der ikke få den samme karakter,

som gennemførelsen af samme straf må have i den til samme indrettede anstalt, hvor ånden i fuldbyrdelsen har dannet sig lige fra første færd og efterhånden er bleven traditionel, ligesom troen hos personalet på straffens betydning ikke kan få den indflydelse på gennemførelsen, når straffen fuldbyrdes på gentagne gange recidivister. Det er vistnok ikke usandsynligt, at hele dette forhold vil blive genstand for en alsidig drøftelse, når der næste gang kommer til at foreligge en tiårs beretning om fængselsvæsenet fra overinspektionens hånd.

Fangedagene har for mænd udgjort 227617 eller daglig i gennemsnit 623, for kvinder 52413 eller i gennemsnit 144.

Den gennemsnitlige idømte straffetid har for tugthusfangerne været 4,02 år for mænd, 5,31 for kvinder, og for forbedringshusfanger 1,38 i Horsens, det er for recidivisterne, 1,33 i Vridsløselille, for kvinderne 1,44. Altså for kvindefangerne har, såvel for tugthusstraf som for forbedringshusstraf, straffetiden været højest.

Af forbrydelserne, hvorfor de i året indsatte fanger have været dømt, spiller som altid tyveri hovedrollen, således ere 142 mænd og 20 kvinder indsatte for groft tyveri; for simpelt tyveri 194 m. og 38 kv. Medens kvinderne af det samlede antal indsatte fanger udgør omtrent en sjettedel, udgør de af dem for tyveri indsatte en femtedel. Af samtlige indsatte kvindefanger udgør de for tyveri indsatte over halvdelen, for mandsfangernes vedkommende er forholdet her omtrent som tre til fem. Af mandsfangerne ere 39 dømt for sædelighedsforbrydelser, 34 for brandstiftelse, for samme forbrydelse 7 kvinder.

Straffetiden har først betydeligere tal under 3 år. Således giver 3 til 2 år 43 mænd og 11 kvinder, 2 til 1 år har de højeste tal for mænd, 170, for kvinder 1 år til 8 mdr., nemlig 34.

Alderen giver det højeste tal såvel for mænd som for kvinder i 30—40 års alder, det næststørste falder på

20—25 år i begge køn. Omtrent 12 pct. af indsatte af begge køn ere 18 til 20 år gamle.

Uægte fødte ere 25 pct. af de indsatte kvinder, af mændene noget over 20 pct.

Det daglige gennemsnitstal af syge har for mandsfanger været 2,03, for kvindefanger 4,69. Dødsprocenten var for kvindefangerne 0,69, for mandsfangerne 0,8, deraf i Horsens 0,67, i Vridsløselille 0,93, i dette tal findes en selvmorder.

De disciplinære forseelser have blandt andre angået respektstridigt forhold, der for Horsens strafanstalt omfatter 11, dovenskab og andre misligheder ved arbejdet, der i samme anstalt omfatter 127, medens tallene for disse i de andre anstalter ere forholdsvis lave. Indbyrdes meddelelse danner i Vridsløselille og Christianshavns anstalter den mest fremtrædende disciplinære forseelse. Straffene, der ere tildelte for disse forseelser, have været mørkt eller ensomt fængsel for c. 20 pct. af forseelsernes samlede antal, og det er anvendt i alle anstalterne; vand og brød er med en enkelt undtagelse udelukkende anvendt i kvindefængslet; prygl er kun anvendt i Vridsløselille, og fratagelse af begunstigelser på en undtagelse nær kun benyttet i Horsens strafanstalt.

At udtale nogen begrundet mening om de disciplinære forseelser og de anvendte straffe er alene umulig, fordi oplysningerne, som foreligge, og om hvis fremstilling intet lader sig sige, ikke kan give lejlighed dertil. Derimod kan det ikke undgås at bemærke det store tal for Horsens strafanstalt på dovenskab og misligheder ved arbejdet og den formentlig tilsvarende straf af fratagelse af begunstigelser. Af den særlige redegørelse for Horsens strafanstalt synes de nævnte store tal imidlertid ikke at fremgå direkte, når man ikke medtager 90 fanger, som ere berøvede arbejdsdouceør, uden at dette er betragtet som straf. Uoverensstemmelsen fremkommer ved, at denne berøvelse af arbejdsdouceør i den almindelige oversigt er medtaget under straffe.

Af de i året indsatte fanger vare 134 mænd, deraf 9

tugthusfanger, og 38 kvinder eller ialt 27,56 pct. ikke straffede før; 35,42 pct. var straffet før med vand og brød eller mindre straffe, de øvrige 37,02 pct. var straffet før med strafarbejde, 1 person endog 11 gange, 3 8 gange. Tilbagefaldet efter tidligere afsonet strafarbejde falder med næsten dobbelt så stort et tal på forbedringshusfangerne som på tugthusfangerne i Horsens, et vidnesbyrd om, hvor uheldig den korte frihedsstrafs anvendelse på recidivisterne er, og i hvor høj en grad der trænges til en forandring i så henseende.

Tiden for tilbagefaldet efter afsonet strafarbejde er, som naturligt er, størst det første år efter løsladelsen; men tallet er beklageligt stort endnu efter 5 års forløb. Væsenligst er det naturligvis tyvene, der falde tilbage; de stjele påny; også i sædelighedsforbrydelser findes adskillige gentagelser, noget, som ligger nært at forudsætte, og hvortil muligt lovens i visse forhold strænge straffe bidrage deres. At brandstiftere derimod påny begå samme forbrydelse, hører til sjaldenhederne og må vel i de fleste tilfælde henføres til abnormiteter i en eller flere retninger.

Tilbage står nu kun beretningens finansielle oplysninger, hvorefter årets udgift pr. fange gennemsnitlig var 615,06 kr. I Christianshavns strafanstalt 697,86 kr., i Horsens 584,65 kr. og i Vridsløselille 562,67 kr. Af den samlede gennemsnitsudgift for en fange 615,06 kr. har statskassen udredet 518,79 kr. Statskassens virkelige tilskud var 387112,94 kr.

Fr. Stuckenberg.

Norsk lov om betingede straffedomme.

Under 2 maj d. å. er følgende lov emaneret i Norge:

§ 1. Hvor den straf, som retten idømmer, er bøder eller fængsel, kan den under særlig formildende omstændigheder i dommen bestemme, at den idømte strafs fuldbyrdelse skal udsættes.

Retten bør herved navnlig tage hensyn til den skyldiges alder og foregående vandel, til forbrydelsens særlige ubetydelighed, de særlig formildende omstændigheder, hvorunder den blev forøvet, samt til, om den skyldige har afgivet en fuldstændig og oprigtig tilståelse og ydet den fornærmede den oprejsning og erstatning, hvorpå denne har krav, eller erklæret sig beredt til efter evne at yde en sådan erstatning. I sidste tilfælde kan dommen opstille som betingelse, at en i samme bestemt erstatning ydes inden en i dommen bestemt frist.

§ 2. Forøver domfældte senere nogen forsætlig forbrydelse, hvorfor han inden 3 år efter dommens afsigelse som sigtet undergives forfølgning med det udfald, at han dømmes til fængsel, embedsfortabelse eller højere straf, bliver den udsatte straf at fuldbyrde uden afkortning. Er den ny forbrydelse uforsætlig, eller dømmes han til ringere straf end ovenfor nævnt, bliver det under begge forbrydelsers beskaffenhed ved dommen at afgøre, hvorvidt den

udsatte straf strax skal fuldbyrdes eller fuldbyrdelsen fremdeles udstå. Afgøres den senere sag ved vedtagelse af forelæg, bliver herved også at afgøre, om den udsatte straf skal fuldbyrdes.

Er ydelse af erstatning opstillet som betingelse for udsættelsen, bliver, om fristen oversiddes, straffen ligeledes at fuldbyrde, med mindre oversiddelsen skyldes omstændigheder, der ikke kan tilregnes domfældte. Påstås dette at være tilfældet, bliver spørgsmålet overensstemmende med forskrifterne i straffeprocesslovens § 481 at indbringe til afgørelse af retten, der i tilfælde kan bestemme en ny frist eller helt frafalde betingelsen.

§ 3. Kommer den, der er dømt til fængselsstraf, hvis fuldbyrdelse er udsat, inden 3 år efter dommens afsigelse under forfølgning som sigtet for nogen anden før dommen forøvet forbrydelse, for hvis vedkommende en frihedsstraf, hvis fuldbyrdelse ikke bliver at udsætte, findes at burde idømmes, bliver en ny for begge forbrydelser fælles straf at idømme. Det samme gælder, hvor den udsatte straf er bøder, og retten for den forbrydelse, som senere pådømmes, vil idømme strafarbejde. Er straffen for begge forbrydelser bøder, eller for den ene fængsel, for den anden bøder, bliver på den i foregående §'s 2 og 3 punktum omhandlede måde efter de nærmere omstændigheder at afgøre, om den udsatte straf skal fuldbyrdes eller fuldbyrdelsen fremdeles udstå.

§ 4. Kommer den udsatte straf ikke til fuldbyrdelse i henhold til bestemmelserne i de foregående paragrafer, betragtes den som udstået ved dommens afsigelse.

§ 5. Idet rettens formand forkynder for domfældte en dom, hvori udsættelse med straffens fuldbyrdelse er bestemt, bør han gøre ham bekendt med ovenstående regler og hertil, såfremt domfældte er under 21 år, knytte en sådan alvorlig advarsel og formaning, som omstændighederne måtte give opfordring til.

§ 6. De processuelle regler om straffeudmålingen finder

anvendelse på spørgsmålet om straffefulbyrdelsens udsættelse.

Hvad der i denne lov er foreskrevet om domme, finder tilsvarende anvendelse på forelæg.

Sammenlignet med udkastet*) viser det sig, at kun en forandring af betydning er foregået, idet maximalgrænsen for straffens varighed er strøget af § 1. 1 stk. Vi kende ikke de stortingsforhandlinger, der have medført dette resultat, men sandsynligvis er det sket i erkendelse af, at slige grænser ikke ere af stor betydning, da en dommer, som ønsker at anvende den betingede straffedom i et enkelt tilfælde, med nutidens vide strafferamme let vil kunne passe den straf, han idømmer, ind under maximum, selv om han i og for sig kunde anse en større straf for den tjenligste. Et senere tilbagefald vil da bevirke, at forbryderen slipper lettere fra sin første forseelse end han burde. Denne mislighed er undgået ved, at loven har givet dommeren fri hænder indenfor samtlige fængselsstraffe. I hvilket omfang domstolene imidlertid vil benytte den betydelige myndighed, som således er tillagt dem, derom er det selvfølgelig umuligt at have nogen mening. Af stor interesse, også for os danske, vil det være at følge lovens anvendelse og virkninger, hvorom den prompte norske kriminalstatistik snart vil kunne afgive beretning.

A. G.

---

*) Se Tidsskriftet 1893, p. 95.

Behandlingen af sindssyge forbrydere i det tyske rige.

Behandlingen af sindssyge forbrydere og forbryderske sindssyge er ikke genstand for rigslovgivningens bestemmelser, bortset fra, at den tyske straffeprocesslov har forskrifter om, at retten kan anordne indlæggelse i en offentlig sindssygeanstalt i indtil 6 uger, når der under en strafferetlig forfølgning opstår tvivl om den anklagedes mentale tilstand (straffeprocesslovens § 81), og om, at en straffange, der efter straffetidens begyndelse overføres til et særskilt sygehus, får opholdet der medregnet i straffetiden, for såvidt han ikke selv ved simulation har foranlediget indlæggelsen for at få straffetiden afbrudt (samme lovs § 493). Dødsstraf kan efter straffeprocesslovens § 485 ikke fuldbyrdes, og efter § 487 skal frihedsstrafs iværksættelse udstå i tilfælde af sindssygdom.

Forøvrigt er forholdets ordning overladt til enkeltstaterne. Preussen, Sachsen og Baden har særegne strafanstaltafdelinger for sindssyge forbrydere. I de øvrige stater blive sådanne behandlede i anstalterne for almindelige sindssyge.

Idet her de tre nysnævnte staters forhold kortelig omhandles, vil under Preussen for oversigtens skyld meddeles en del oplysninger også om anvendelsen af de nysnævnte

straffeprocesslovbestemmelser, der have gyldighed for det hele rige.

Preussen.

Indlæggelse til observation af en, der under pågående strafforfølgningssag formodes at være sindssyg, finder sted efter forhandling mellem påtalemyndigheden og vedkommende anstalt, der enten må tilhøre staten eller et »Provinzial-Verband« (jfr. Sth. Prp. nr. 35 for 1891 side 79).

Viser det sig, at angældende er sindssyg, stilles retsforfølgningen i bero, enten foreløbig, om der er udsigt til helbredelse, eller endelig, om hans tilstand er sådan, at helbredelse ikke kan ventes.

Anses angældende i sidste tilfælde for almenfarlig, så giver påtalemyndigheden den stedlige politiforvaltning tilhold om at sørge for hans anbringelse i en sindssygeanstalt, og han kan da ikke overgives til sine pårørende, uden at der på betryggende måde sørges for, at han ikke kan gøre sig eller andre skade.

Viser der sig hos en, der udstår straf, tegn på sindssygdom, kan han efter foranstaltning af den myndighed, der har med straffuldbyrdelsen, indlægges i en offentlig sindssygeanstalt, jfr. ovenfor.

I strafanstalten Moabit i Berlin findes en særegen sindssygeafdeling, der har overledelse og økonomi tilfælles med anstalten iøvrigt, men ellers indtager en selvstændig stilling. Sindssygeafdelingen er dog ikke fri for at have et vist fængselsagtigt præg. Deri anbringes til observation eller til behandling straffanger fra Berlin, Brandenburg og de østenfor liggende provinser, forsåvidt de ere angrebne af sindssygdom eller deres sindstilstand synes tvivlsom. Indlæggelse såvel fra selve Moabitsfængslet som fra andre strafanstalter sker efter bestemmelse af politipræsidenten i Berlin, under hvis administration Moabitsfængslet er henlagt.

Forsøgsvis overflytning til Moabittængslets afdeling for friske eller til anstaltens sygehus kan for en vis tid ske efter politipræsidentens bestemmelse. Endelig udskrivelse af sindssygeanstalten sker enten ved straffetidens udløb eller før. I sidste tilfælde træffes bestemmelse om udskrivelsen af politipræsidenten, om fangen var overgået til sindssygeafdelingen fra Moabittængslet selv, men af indenrigsministeren, om den sindssyge hidrører fra en anden strafanstalt. Der bliver spørgsmål om udskrivelse før straffetidens udløb, når den indlagte enten erklæres for helbredet eller for uheldredelig.

Sachsen.

I kongeriget Sachsen, hvor de offentlige sindssygeanstalter tilhøre staten, har man allerede siden begyndelsen af 70-erne haft en særegen sindssygeafdeling i den store landsstrafanstalt Waldheim, der ligesom den ovenfor omtalte sindssygeafdeling i Moabittængslet i Berlin har overledelse og økonomi tilfælles med den øvrige del af anstalten, men ellers er en temmelig selvstændig indretning. Den hele anstalt ligger temmelig frit på en dominerende højde, og sindssygeanstalten er lagt således, at dens fængselsomgivelser komme mindst muligt til syne, men er dog i sig selv noget fængselsagtig.

Denne afdeling optager blot mænd — og, nærmere angivet enten a) straffanger, som under ophold i en strafanstalt blive sindssyge, eller hvis mentale tilstand er sådan, at de findes at burde underkastes iagttagelse, — eller b) personer, som der bliver spørgsmål om at anbringe i sindssygeanstalt, under strafferetslig forfølgning eller under hensidde i varetægtsfængsel, — eller som på grund af deres tidligere forbryderske vandel eller iøvrigt af hensyn til den almindelige sikkerhed eller velanstændighed ikke findes at burde anbringes i en almindelig sindssygeanstalt.

Kvinder af de under a) eller b) angivne kategorier blev tidligere anbragte i statsanstalterne for sindssyge i Hubertsburg eller Sonnenstein.

Den 1 september 1893 er der i den for begge køn bestemte sindssygeplejeanstalt Colditz sat i gang en særegen afdeling for sindssyge, der efter det ovenanførte vilde være at indlægge i Waldheim (hvis sindssygeafdeling dog fremdeles er i virksomhed), eller som på grund af deres tidligere forbryderskeandel ikke egne sig til behandling sammen med andre »uberygtede« sindssyge.

Ordre om indlæggelse i sindssygeafdelingen i Waldheim gives i alle tilfælde af indenrigsministeren. Afgørelse om løsladelse eller tilbagegang til varetægtsfængsel eller strafanstalt fra sindssygeafdelingen i Waldheim træffes ligeledes i ethvert tilfælde af indenrigsministeren, undtagen hvor det gælder dem, der i henhold til rigsstraffeprocesslovens § 81 ere indlagte til observation, jfr. ovenfor.

Med hensyn til anstalten Colditz gælde væsenlig de almindelige bestemmelser om sindssyges indlæggelse og udskrivelse.

Iøvrigt henvises til, hvad ovenfor er anført om rigsgivningen og forholdene til Preussen.

Baden.

I Baden, hvor de offentlige sindssygeanstalter som i Sachsen tilhøre staten, består siden 1865 i strafanstalten Bruchsal en særkilt sindssygeafdeling¹⁾.

---

¹⁾ Det badenske justits-, kultus- og undervisningsministerium udtaler i et par cirkulærer (særlig at nævne cirk. af 31 mai 1888) bl. a. angående spørgsmålet om, når indlæggelse af fanger i offentlig sindssygeindretning bør finde sted, at der for strafs fuldbyrdelse må sættes som betingelse, at angældende har evne til at opfatte straffen som sådan; det er derfor retlig utilstedeligt, at friheds-

I denne bliver at anbringe sindssyge straffanger, som af justitsministeriet der beordres indlagte.

Varetægtsfanger gå derimod til de almindelige offentlige sindssygeanstalter og ligeledes de, der ere under retsforfølgning, men skal underkastes observation for at få deres mentale tilstand bragt på det rene. Straffanger gå også for en del til de almindelige sindssygeanstalter.

Forøvrigt henvises til, hvad ovenfor er anført om rigsgivningen og forholdene i Preussen.

A. Færder.

---

berøvelse som straf iværksættes under sådanne forhold, at den simpelthen vilde berøve ham liv eller sundhed, hvoraf ofte følger modifikationer med hensyn til straffuldbyrdelsens tid, sted og måde, hvorimod evnen til at erkende straffen som sådan sjældent er fuldstændig udelukket.

Ved indretningen af sygefængsler lader nemlig altid en del af strafondet (i al fald indespærringen) sig iværksætte uden særlig fare for angældende, udtaler cirkulæret af 1888 videre, og overflytning af fanger til et sindssygeasyl bør derfor alene finde sted, når det tvungne ophold i strafanstalten enten overhovedet ikke længer vil føles eller er objektiv umuligt på grund af den foreliggende nødvendighed af en anden behandlingsmåde, end strafanstaltens husorden tillader.

Den udfærdigede tjeneste- og husorden af 1891 for de badenske strafanstalter har i § 231 en bestemmelse om undtagelser fra de almindelige regler om inddeling af straffangernes tid, deres kosthold, motion, natteleje, afsondring, arbejdspligt, deltagelse i gudstjeneste og undervisning med videre for dem, der ere indlagte i sygeanstalten Bruchsal.

Om fingeraftryk

og deres anvendelse til identifikation,

sammenholdt med Bertillons anthropometriske system.

Som de fleste vistnok vil have bemærket, besidder huden på hændernes inderside og på føddernes underside 2 slags rynker. Den ene slags er de linier eller folder, som fremkommer ved bøjning af hånd og fod, fingre og tæer. Den anden slags er de mindre tydelige, men overordentlig talrige rynker, der er dannet af fremstående striber, adskilte ved tilsvarende furer. Disse fremstående tildels bøjede og snoede striber på fingrenes yderste led er det, som her interesserer os.

Striberne ere besatte med tætstående porer, der er åbninger af kanaler fra underliggende sved-glandler, og er afstanden mellem porerne på samme forhøjede stribe omtrent den samme som den afstand, der skiller striberne fra hinanden. Striberne er kun lidet udtalt i hænder, der ikke benyttes til noget slags arbejde, udvikles i højde ved passende grad af arbejde, men taber sig igen, når huden bliver altfor tyk, idet de fortykkede hudlag da dækker og skjuler dem. Nyttens af disse forhøjede striber antages dels at være den, at de assisterer følelsessansen, og dels den, at svedkanalernes udmundingsåbninger på grund af deres op-højede lege let befries for sine excretioner.

På alle fingrene går striberne i nærheden af 3die (yderste) fingerartikulation tværs over fingeren, medens de henimod fingerspidsen følger neglens form i en afrundet buet; i centrum derimod har de forskellige bøjninger.

a.

b.

c.

Som ovenstående tegninger udviser, går de centrale striber i a tværs over fingeren i bøjede linier; i b er de tilbageløbende, så de danner en løkke, og i c danner striberne cirkler eller hvirvler. Disse 3 er hovedformerne, hvori der imidlertid er nærsagt en uendelighed af variationer, hvilke alle antages at bevares temmelig uforandret gennem livet, ja endog fra flere måneder før fødselen til længe efter døden, forsåvidt forrådnelse af huden ikke er indtrådt. Således skal f. ex. striberne på fingrene af mange ægyptiske mumier endnu kunne ses ganske tydelig. Vistnok voxer og aftager striberne med fingrenes væxt og aftagen enten ved alder, brug eller sygdom, men de former, striberne danner, deres antal og deres forgreninger siges at bevares. Et tilstrækkelig dybt ar ødelægger striberne i arrets udstrækning.

Den første, der har givet en detailleret beskrivelse af striberne på det yderste fingerled, og som har søgt at klassificere disse former, er Purkinje i en af ham i 1823 i Breslau leveret trykt afhandling om en fysiologisk undersøgelse af synsorganet og af hudsystemet. Denne afhand-

ling, som vel var kendt af omtale, men som Dr. Galton i London forgæves søgte både i England og i de større biblioteker på Continentet, har endelig the Royal College of Surgeons bibliotek i London været så heldig at få fat i et exemplar af. Det var af stor interesse for mig i sommer i nævnte bibliotek at se denne lille på latin og i octav trykte bog på 58 sider. Afhandlingen om hudsystemet begynder på side 42. Bogens titelblad bærer følgende påskrift: »Commentatio de examine physiologico organi visus et systematis cutanei quam pro loco in gratioso medicorum ordine rite obtinendo. Die XXII Decembris MDCCCXXIII H. X. L. C. publice defendet Joannes Evangelista Purkinje, medicinæ doctor, physiologiæ et pathologiæ professor publicus ordinarius des. assumto socio Guilelmo Kraus medicinæ studioso« — Vratislaviae. — Typis universitatis.

Nogenlunde gode fingeraftryk kan fåes ved mod en farvepude, sådan som hyppig haves på kontorer til stempeling at trykke fingrene let, så kun de fremstående striber farves, medens de mellemliggende furer forbliver ufarvet, og derefter at sætte fingrene på papir eller karton. Bedre aftryk fås ved istedetfor farvepude at bruge bogtrykker-sværte, som i et yderst tyndt lag er bleven gnedet ud over en plade af metal eller glas. På disse aftryk ser man da sribernes retninger, hvorledes sriberne ender, og hvorledes de forbinder sig med hverandre meget tydeligere end på selve fingrene, og kan disse aftryk undersøges nøjere ved loupe eller forstørres efter ønske ved hjælp af fotografering.

Fingeraftryk har langt tilbage gennem tiderne været kendt og benyttet, således f. ex. i tidligere dage på statsdocumenter. Også har fingeraftryk, gjort i vox, været benyttet som segl på dokumenter. I de senere tider har Sir William Herschel, da han var »collector« eller chief administrator i distriktet Hooghly i Bengalen, sat i gang der brugen af fingeraftryk ved kvitteringer for pensioner og på dokumenter ved overdragelse af fast ejendom. I mere end

25 år har denne fremgangsmåde været benyttet der, og har han set stor nytte deraf. De indfødte i Bengalen kan nemlig kun sjelden skrive, er ofte overordentlig lig hverandre og er i høj grad løgnagtige og upålidelige. Der haves også beretninger om enkelte andre, som har kendt og benyttet fingeraftryk.

Siden 1888 har Dr. Francis Galton*) været beskæftiget med studiet af fingeraftryk, som han nu har taget af ca. 3000 forskellige personer. Jeg besøgte ham i hans laboratorium, som han har i en lille tilbygning til South Kensington museum, og så her bl. a. hans måde at tage aftryk på, som også hans metode for klassificeren, opbevaring og katalogiseren af aftrykkene.

Under aflæsningen af fingeraftrykkenes typer og deres overføren til tegn tager Mr. Galton aftryk af de 10 fingre i følgende Orden:

- 1) højre hånds pege-, mellem- og ringfinger
- 2) venstre hånds — — — —
- 3) højre hånds tommel- og lillefinger
- 4) venstre hånds — — — —

Alle fingeraftryk indordnes under en af følgende hovedformer 1) »arch« (bue), når striberne i centrum går fra den ene side til den anden uden at dreje tilbage eller dreje rundt, 2) »loop« (løkke), når der er en simpel tilbagedrejning, og 3) »whorl« (hvirvel), når der dannes i det mindste 1 cirkel.

En »arch« betegnes med »a«, en »loop« med »l« og en »whorl« med »w«. Han får således for hver enkelt person en formel som f. ex. alw — all — wl ll.

For at få større variation i formlerne skelner han på pegefingrene mellem »loops«, som kommer fra håndens radial eller tommelfingerside, og »loops«, som kommer fra ulnar eller lillefingersiden; de første betegnes med »r«, de andre med »u«. Derhos betegner x, at aftrykket af en eller

*) Under mit besøg i London i Juni d. å. måtte Mr. Galton rejse op til Oxford for at modtage doktorgraden honoris causa. Han gjordes til doctor »in several laws.«

anden grund er utydeligt, så typen ikke kan bestemmes, og »z«, at en finger mangler.

Foruden disse tegn, der betegner de vigtigste former, er der ved mange aftryk en eller anden særegen ejendommelighed. Hver sådan betegner Dr. Galton med sit særskilte bogstav, så han hertil snart har brug for hele alfabetet. De bogstaver, der betegne biejendommeligheder, sættes nedenunder de bogstaver, der betegne typen. Der er f. ex. undertiden et aftryk, der ikke hører nøjagtig under nogen af de opstillede typer; i sådanne tilfælde følger Galton til det bogstav, der nærmest repræsenterer typen, et »y«; $\frac{l}{y}$ repræsenterer således et aftryk, der anses for en »loop«, men som muligen også kunde blive læst som en hvirvel.

I studiet af forskellighederne i fingeraftryk må man være opmærksom på ikke alene den type, sribernes mønster tilhører, men også på antallet af sribes mellem bestemte punkter, samt på alle detaljer, »minutiæ«, i fingeraftrykket, som f. ex. brud i sribes, deres forening eller forgrening o. s. v., hvilke detaljer antages at være lige så uforanderlige som sribes almindelige form.

Hvis 2 fingeraftryk befindes i alle punkter at falde sammen, skal man kunne være sikker på, at de er aftryk af samme finger i samme person; hvis de ikke er lige, skal det kunne anses som sikkert, at de er aftryk af 2 forskellige fingre. Aftrykket af kun 1 finger skulde derfor, hvis det er godt taget, være tilstrækkeligt til at afgøre spørgsmålet om identitet, eller ikkeidentitet, og hvis fingeraftryk tages af 3 eller flere fingre og sammenlignes, skal al mulighed for fejltagelse være absolut udelukket.

I oktober 1893 blev der af Englands Home Departement nedsat en komite for at gøre undersøgelser med hensyn til:

- 1) den methode, der nu bruges i England til registrering og identificering af habituelle forbrydere,

2) det anthropometriske system, som i samme øjemed anvendes i Frankrig og andre lande.

3) Fingeraftryksskikkethed i samme øjemed og

for at udtale sig om, hvorvidt enten det anthropometriske system eller fingeraftrykssystemet antages med fordel at kunne bringes i anvendelse i England enten i stedet for eller som supplement til de hidtil brugte metoder, og hvilke forholdsregler der i tilfælde skulde blive at iagttage for deres iværksættelse, samt om, hvilke bestemmelser der skal istandbringes for fotografering og måling af fanger.

Komiteen, hvis formand var Charles Edvard Troup, Esquire, of the Home Office, har afgivet en fortrinlig beretning, rig på en mængde interessante detaljer.

Til punkt 1 udtaler komiteen, at den nu anvendte methode for registrering og identificeren af habituelle forbrydere må anses utilfredsstillende og bør afløses af et nyt system, der kan forskaffe mere fuldkomne midler til at lære at kende forbrydernes antecedentia:

- a) fordi det ved det nu i England anvendte system kan hænde, om end yderst sjelden, at en uskyldig straffes på grund af, at der tages fejl af identiteten,
- b) fordi det i et stort antal af tilfælde lykkes recidivister, der er arresteret for en ny forbrydelse, at skjule deres identitet, og
- c) fordi selv om deres identitet blir godtgjort, hertil medgår så meget mere tid og herved voldes så meget mere møje end nødvendig.

Hvad der væsentlig trænges, finder komiteen er, foruden nøjagtige målinger, beskrivelser, mærker og fotografier, et middel til at klassificere forbrydernes signalementer således, at man hurtigt og sikkert kan få konstateret, om vedkommendes signalement allerede findes i samlingen, og i tilfælde, hvem han er. Og et sådant system mener komiteen, ikke kan istandbringes ved nogensomhelst udvikling af de i England anvendte metoder, hvorfor disse ganske bør opgives.

For at kunne erklære sig i anledning af punkt 2 rejste kommiteen til Paris, hvor den hos Bertillon studerede hans fortrinlige system for optagelse og klassificeren af signalementer, den såkaldte Bertillonage *).

For at kunne afgive udtalelse til punkt 3 studerede kommiteen fingeraftryk-systemet dels i Mr. Galtons laboratorium og dels ved i Pentonville at tage fingeraftryk af c. 100 fanger, og finder den dette system særlig skikket til afgørelse af identitetsspørgsmål på grund af den evne, fingrenes striber synes at have til at bevares uforandret gennem livet, og på grund af den næsten uendelige variation i former og ejendommeligheder, som fingrenes striber udviser hos de forskellige individer.

Kommiteen er af den bestemte formening, at til at bevise identitet er undersøgelse og sammenligning af fingeraftryk langt sikrere end nogen anden metode.

I anledning af spørgsmålet om, hvorvidt enten det anthropometriske system eller fingeraftryk-systemet antages med fordel at kunne bringes i anvendelse i England, anfører kommiteen, at der under ingen omstændighed kan være tale om at bringe Bertillons system i sin helhed i anvendelse i England, på grund af den fundamentale forskel mellem fransk og engelsk judiciel procedure. I Paris bliver der af så godt som enhver person, der er arresteret for en forbrydelse, strax taget anthropometrisk signalement, og undertiden bliver han også fotograferet, før han endnu er underkastet noget forhør. Det vilde ikke, siger kommiteen, være overensstemmende med engelske ideer at betro politiet myndighed til efter sit skøn at måle eller fotograferere en hvilken som helst arresteret person, uden at nogen dommer (magistrate) havde givet tilladelse til det og uden hensyn til, om det for sagens skyld var nødvendigt at komme til kundskab om vedkommendes antecedentia og

---

*) Angående dette system tillader jeg mig at henvise til Tidsskriftets årgang XII S. 129 og årgang XV S. 7, hvor det har været behandlet.

identitet. Heller ikke tror komiteen, at, om Bertillons system i princippet skulde blive indført, det da skulde være nødvendigt for øjemedet at gennemføre det på alle forbrydere uden forskel. Det uhyre antal målinger, som udføres i Frankrig, skulde man tro tilsidst vil komme til at volde vanskeligheder, og i England antages en sådan udstrakt anvendelse af systemet at ville lægge hindringer i vejen for dets indførelse.

For afgørelsen af spørgsmålet om, hvilket system der bør antages, opstiller komiteen 3 væsentlige betingelser:

- 1) at optagelse af beskrivelser, mål og mærker, hvad der er systemets basis, må kunne foretages hurtigt og med tilstrækkelig nøjagtighed af en almindelig fængselsbetjent eller politibetjent,
- 2) at signalementerne må klassificeres således, at når en recidivist på ny er arresteret under et falsk navn, hans signalement da må kunne findes hurtigt og sikkert, og
- 3) at når signalementet er fundet, der da i det kan være et sikkert bevis for identiteten.

De under punkt 1 og 3 opstillede fordringer finder komiteen fuldstændig tilfredsstillet ved Dr. Galtons fingeraftryk-system. At tage fingeraftryk, siger den, er en simpel mekanisk proces, som efter en meget kort undervisning vil kunne udføres af hvilken som helst fængselsbetjent. Medens der ved Bertillons system altid er mulighed for større eller mindre fejl fra operatørens side, er der ved Dr. Galtons system ikke tale om sådant. Fingeraftrykket er en fuldkommen kopi direkte fra selve legemet; så sandt som et aftryk blir taget, må det nødvendigvis være korrekt. Systemet vil ganske vist kræve mænd med speciel dygtighed og uddannelse i spidsen for hovedkontorerne, men så har det igen den overordenlige fordel, at der ikke trænges nogen som helst speciel uddannelse hos vedkommende fængselsbetjent, der kun har at sende de mekanisk tagne aftryk til hovedkontorerne.

Den under punkt 2 opstillede fordring finder komi-

teen ikke tilfredsstillet ved Dr. Galtons system uden for mindre samlinger. Derimod finder den, at det særlig er i klassifikationsmetoden, at det Bertillonske system har sin stærkeste side. At foretage anthropometriske målinger fordrer ganske vist nogen øvelse, men slet ikke nogen særdeles dygtighed, og det vil ikke være vanskeligt at opkøre almindelige fængselsbetjente til at foretage målingerne med den fornødne nøjagtighed. Komiteen finder dog ikke, at alle de af Bertillon anvendte mål behøver at tages, men mener, at følgende 5 mål vil være tilstrækkeligt, nemlig:

1. hovedets længde.
2. — — bredde,
3. længden af venstre hånds mellemfinger
4. — - — — forarm fra albuen til enden af mellemfingeren,
5. længden af venstre fod,

og foreslår komiteen, at målingerne foretages således, som af Bertillon angivet og med de samme instrumenter, han anvender, samt at målene angives i millimeter.

Øjets farver, af hvilke Bertillon har 7, finder komiteen det vanskeligt at skelne mellem, medmindre man har stor øvelse og erfaring, og foreslår den derfor, at i stedet for disse skal den endelige klassifikation ske ved hjælp af fingeraftryk.

Foruden fingeraftryk og de ovennævnte 5 målinger foreslår komiteen, at der fremdeles, som hidtil skal tages højdemål af fangen og gives en beskrivelse af øjnenes, hårets og ansigtets farve, samt af de ar og mærker, som måtte findes. Dette trænges ikke for klassifikationens skyld, men er nødvendigt 1) i tilfælde en forbryder, som er ude i det fri, skulde forlanges arresteret og en beskrivelse af ham i dette øjemed måtte offentliggøres, 2) i tilfælde af, at identiteten skulde være tvivlsom, da ar og mærker ofte herfor skaffer sådant bevis, som lettest og mest tilfredsstillende kan blive forelagt en jury.

Af ar og mærker foreslår komiteen, at kun sådanne,

der er tydelig og vedvarende, skal blive noteret, og skal deres art, form, sæde, størrelse, retning o. s. v. med nøjagtighed angives under anvendelse af forkortninger i lighed med, hvad der bruges på de Bertillonske signalementer, men forandret efter engelsk sprog. Ar og mærker foreslås derhos anført i samme orden som på de Bertillonske signalementer, nemlig:

- I Venstre arm og hånd.
- II Højre arm og hånd.
- III Ansigt og hals.
- IV Bryst til navlen.
- V Nakken og ryggen.
- VI Resten af legemet.

Fangerne foreslås fotograferet som hidtil, således at billedet viser ansigtet såvel forfra som fra siden.

Disse billeder tages i England under et ved hjælp af et spejl, som sættes på skrå ved siden af fangens ansigt.

Hovedets længde_____	Navn.	Fingeraftrykkenes Formel
do. brede_____	Nr.	
Venstre mellemfinger_____	Fødselsdatum.	
do. forarm_____	Fødested.	
do. fod_____	Angældendes domfældelser	
Højde.		Fotografi.
Øjne.		
Hår.		
Ansigtssfarve.		
Ar og mærker.		
I		
II		
III		
IV		
V		
VI		

Signalementskortet foreslås at være 12 tommer langt og 5 tommer bredt. På kortets bagside anbringes fingeraf-

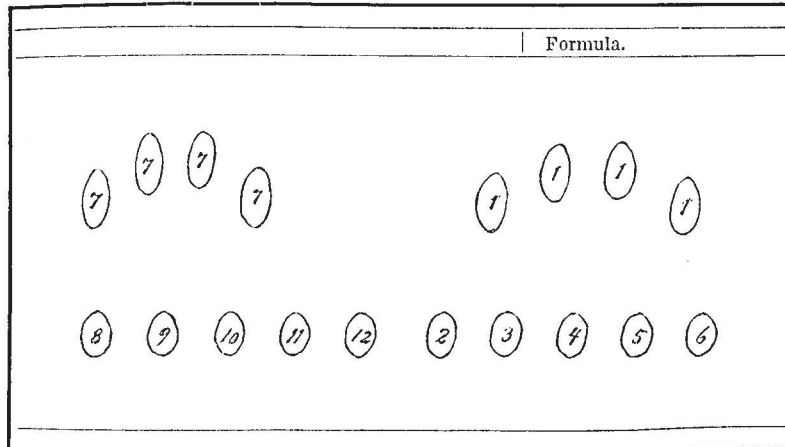
trykkene, medens på dets forside alt det øvrige anbringes, således som hosstående skema viser*).

Signalementskortet foreslås udfærdiget i 2 eksemplarer, der begge sendes til hovedkontoret, hvor som i Frankrig det ene af kortene agtes opbevaret ordnet efter alfabetet og det andet efter målene, hvilke til den ende ligesom hos Bertillon deles i store, middelstore og små, hvorved med de 5 angivne mål vil fås 243 grupper og, om højdemålet medtages, 729 grupper.

Jeg skal her tillade mig at hidsætte de af komiteen foreslåede regler for, hvorledes fingeraftryk skal tages.

Ethver fængsel, i hvilket fingeraftryk skal tages, vil blive forsynet med:

- a) en kobberplade af omtr. $10\frac{1}{2}$ tommes længde og 7 tommers bredde eller af sådan størrelse, som erfaringen måtte vise mest hensigtsmæssig, og skal kobberpladen

i alle sine hjørner skrues fast på et stykke træ af 1 tommes tykkelse,

*) Inndelingen på kortets underste kant står i forbindelse med et arrangement i skufferne, hvor kortene opbevares, for på en sikrere måde at holde kortene sorterede.

- b) en lille almindelig bogtrykkervalse, 9 tommer lang og 3 tommer i diameter.
  - c) 2 rør (tuber) med almindelig bogtrykkersværte,
  - d) lidt benzol, og
  - e) en forsyning af karton, 12 tommer lang og 5 tommer bred.
- 1) Tryk mindre end en dråbe sværte ud på kobberpladen og gnid den ud med valsen. til den danner et jævnt lag over hele pladen. Dette lag af sværte må være så tyndt, at man kan se kobberpladens farve skinne igennem det.
  - 2) Tag fangens højre hånd og læg forfladen af de yderste fingerled med undtagelse af tommelfingeren fladt ned på den sværtede plade, og tryk den lempeligt men støt med hånden mod pladen. Anbring så de sværtede fingre på kartonets øvre del tilhøjre og tryk dem lempelig men støt mod kartonet, så at aftrykket af de 4 fingres yderste led kan komme på de med 1 mærkede steder.
  - 3) Tag så højre hånds tommelfinger, rul forsiden af dens yderste led let på den sværtede plade og rul den igen på den nedre del af kartonet på det med 2 mærkede sted. Gør det samme med hver af håndens øvrige fingre, den ene efter den anden, så deres aftryk kommer på de med 3, 4, 5 og 6 mærkede steder. Disse aftryk bliver noget bredere end de, som er sat på de med 1 mærkede steder, men bliver undertiden mindre skarpe.
  - 4) Gentag den samme fremgangsmåde med fangens venstre hånd, når undtages, at det måske vil findes mere hensigtsmæssig, når man skal tage aftrykkene enkeltvis, da at begynde med lillefingeren på det med 8 mærkede sted. I hvert fald må aftrykket af venstre hånds tommelfinger komme på det med 12 mærkede sted.
  - 5) Man bør i den underste række for aftryk passe på, at hele forsiden af det yderste fingerled bliver lagt et stykke ovenover den linie, der danner en marg langs kartonets underste kant.

- 6) Både valse og pladen må, når man har brugt dem, renses fuldstændig ved hjælp af benzol, tørres af med en fille og gemmes, så der ikke kommer støv til dem.
- 7) Også fingrene bør, efter at aftrykene ere blevne tagne, strax renses med benzol eller terpentin.

Det er i juni 1894 blevet bestemt, at til optagelse af forbrydernes signalementer skal i England anvendes det Bertillonske system i den udstrækning, som af komiteen er foreslået, tilligemed fingeraftryk efter Dr. Galtons metode, og skal også signalementerne ordnes og opbevares efter Bertillons system. Hovedkontoret skal være i London på Scotland-Yard, i nærheden af Charing-Cross. Her skal imidlertid ikke, således som på hovedkontoret i Paris, optages signalementer, foretages målinger eller fotograferes. Disse arbejder skulle udelukkende udføres i fængslerne.

I hovedkontoret i Scotland-Yard skal kun signalementerne modtages fra fængslerne, ordnes og opbevares, og hertil skal man henvende sig med spørgsmål om en persons identitet. Dr. R. Anderson, assistent commissioner of police, er bleven ansat som registrar eller chef for hovedkontoret og Dr. med. John Georg Garson ansat som consultant (scientific adviser). Ved nytårstider antages systemet at skulle være i fuld gang.

Så interessant som studiet af fingeraftryk end er, så varige og uforanderlige disse end måtte være, og med hvor stor dygtighed man i England end utvivlsomt vil vide at benytte dem, så skulde jeg dog ikke tro, at man vil finde sig vel tjent med at anvende fingeraftryk til fortrængsel for nogen del af det Bertillonske system, og det af følgende grunde:

- 1) Fingeraftryk vil vanskeligt kunne benyttes til fremlæggelse for en jury som bevis for eller mod identiteten. For at kunne have tilstrækkeligt skøn til at kunne bedømme fingeraftryk trænges nemlig en ganske speciel uddannelse og erfaring, som ikke lettelig kan

antages at være tilstede hos jurymænd. Selv om der i retten fremlagdes forstørrede fotografier af aftrykkene, og disse demonstreredes for juryen, vilde vel denne næppe påtage sig at anse aftrykkene som bevis for eller mod nogen persons identitet.

- 2) Fingeraftryk har intetsomhelst værd for politiet i dets søgen efter en bestemt person på fri fod.
- 3) Det er meget anstrængende for øjnene at læse fingeraftryk, hvad enten det sker med bare øjne eller med loupe, forsåvidt fingeraftrykkene ikke er fotograferet i forstørret målestok.
- 4) Fingeraftryk som middel til at identificere forbrydere, selv om deres anvendelse, som for Englands vedkommende bestemt, kun skal være at betragte som et tillæg til det Bertillonske system, er et brud på dette system, der jo allerede må betragtes som internationalt, idet det er antaget og i almindelig brug foruden i Frankrig og dets kolonier også i Sveits, Rusland og Argentina; det benyttes derhos også hyppig i Belgien; regeringen i Italien er betænkt på at lade Bertillons system indføre der, og i Indien og på Ceylon bruges det i stor udstrækning som også i forskellige dele af De Forenede Stater i Nordamerika. De Bertillonske signalementer viser sig fuldt tilstrækkelig til at afgøre identiteten, og burde man under disse omstændigheder være forsigtig med indførelsen af noget nyt identifikationsmiddel.

Aldeles fortrinlige ere de Bertillonske signalementer, specielt når man på ficherne også har fotografibilleder en face og en profil, tagne på den af Bertillon angivne og af ham benyttede methode. Medens i England begge fotografibilleder, såvel en face som en profil, tages under et ved hjælp af et spejl, som sættes på skrå ved siden af fangens ansigt, tages i Frankrig 2 særskilte fotografier på samme plade. Herved opnås et profilbillede, som er klarere end det engelske, og som meget tydeligt viser ørets og næsens

former, hvilke kan være overmåde vigtige for identifikationen, og dernæst opnås, at man ikke, som på det engelske billede, får ansigtssiden forkert, det vil sige, at hvad der på billedet viser sig som venstre ansigtsside, i virkeligheden er højre. Endnu en fordel ved de franske fotografier er, at de som oftest viser fangen i hans egne private klæder, hvad der gør, at han senere i det fri liv lettere genkendes, end om han havde været fotograferet i fangedragt.

Imidlertid er fotografiet som regel ingenlunde nødvendigt. Hovedsagen er de på signalementet noterede mål og mærker. I almindelighed vil man kun efter nogle få af de mest karakteristiske af de på signalementet noterede mål, nemlig de særlig lange og de særlig korte, samt efter en delvis beskrivelse af de mest karakteristiske træk ved personens ansigt tilligemed måske hans måde at føre sig på, have temmelig let for at afgøre identiteten af en person, som man søger. Et sådant udtog af signalementet er det, Bertillon kalder »portrait parlé«, fordi vedkommende politiagent, som efter et sådant forkortet signalement skal søge en person, må have lært det udenad og kunne ramse det op. Et interessant forsøg i denne retning blev nylig gjort i Paris i prison de la santé. Der er her høsten 1893 oprettet en école pénitentiaire supérieure, hvortil fra hele Frankrig sendes med bibehold af deres løn sådanne fængselsbetjente, som i tjenesten har vist, at de egner sig for avancement. Skolens kursus varer 6 måneder; blandt andre fag undervises også i anthropometri, og er elevernes antal 24. For disse elever havde Bertillon udarbejdet forkortede signalementer, »portraits parlés«, af en del fanger i »prison de la santé«, efter de signalementer, som var taget af dem, strax de arresteredes, altså en tid før de indsattes i »la santé«, og så skulde eleverne, når enhver af dem havde fået et af de forkortede signalements, mellem fængslets adskillige hundreder af fanger finde frem den, hvem han syntes, det ham givne signalementskort passede på. For at gøre søgningen vanskeligere havde Bertillon

ikke givet andre mål og beskrivelser at gå efter end højden $\pm$ 3 centimeter, omtrentlig alder, f. ex. 25—35 år, øjets farve set på afstand, næsens façon og derhos 2 eller 3 karakteristiske træk. Intet egenligt mærke og ingen betydelig mangel var noteret. Hvert signalement havde et l. nr., som tillod i en fart at kunne finde det tilsvarende fotografi. Alle fanger samledes i et af fængslets gårdsrum, og hver elev fik sit udtog af signalementet, »portrait parlé», med ordre til, såsnart han havde lært det udenad, at opsøge den tilsvarende fange og føre ham til kontoret. Det varede ikke længe, førend en række af elever stod opstillet foran kontoret, hver af dem fulgt af en fange, hvem han syntes, det opgivne signalement passede på. Ved hjælp af l. nr. blev vedkommendes fotografi fundet frem, og der blev udbrud af forundring over, hvor lidet billederne lignede de i fangedragt klædte, barberede fanger, som man havde for sig, og dog var der ingen tvivl mulig, det var de rette personer, hvorom man overbeviste sig, ved at spørge om deres navn. Der blev endog gjort en negativ prøve, idet en af eleverne, efter at han i lang tid havde søgt, meldte, at det ham givne signalement ikke passede på nogen af de tilstedeværende fanger. Disse blev da alle opråbt, og det viste sig, at vedkommende fange virkelig ikke var tilstede; han lå på sygeafdelingen. Efter denne prøve har man grund til at antage, at det efter Bertillons signalementsmethode vil være muligt også i det fri liv med høj grad af sikkerhed at udpege en bestemt person. Dette »portrait parlé», der er bygget på et almindeligt anthropometrisk signalement, er et så mægtigt våben i kampen mod forbryderne, at ethvert lands opdagelsespoliti hurtigst muligt burde se at benytte sig deraf.

Kristiania, i august 1894.

A. Daae.

Det ny arresthus og det gamle arrestreglement.

Som bekendt nærmer det ny arresthus sig sin fuldendelse, og hermed vil i det ydre muliggøres en forbedring i de hidtidige, mildest talt højst uheldige arrestforhold i København, hvorover der ofte også i dette tidsskrift har været ført klage.

Man tør således navnlig vente, at den første og vigtigste paragraf i arrestreglementet af 7 maj 1846 kan ske fyldest allerede inden dets 50 års jubilæum, så at »enhver til varetægts og strafs afsoning indsat person kan holdes afsondret fra alle andre«, og kun flere sættes sammen, »når særdeles omstændigheder tilstede en undtagelse« fra denne regel, der for Københavns vedkommende hidtil væsenlig kun har eksisteret på papiret. I virkeligheden har nemlig omtrent de to trediedele af samtlige arrestanter*) tilbragt varetægts- og straffetiden i fællesskab uden andet tilsyn end af og til et blik af en betjent gennem kighullet i døren, som selvfølgelig ikke har været tilstrækkeligt til at hindre, at »de pågældende have skadelig indflydelse på hinandens sædelighed« (reglementets § 5), men kun har kunnet yde nogen garanti mod grove ydre uordener. Det er ikke nødvendigt at ty til videre udmalinger eller konkrete eksempler på arten af det selskabelige samkvem, som herved fremavledes, da enhver

*) Jfr. Kbhvns. politis beretninger.

kan indse, at det var særdeles skikket til at besmitte de unge, forhærde de ældre og i høj grad modarbejde virkningen af strafanstaltens efterfølgende cellebehandling med dens strengt gennemførte afsondring.

Foreløbig tør man altså håbe det negative, at denne forbryderskole ophører, og at arrestanterne i alt fald ikke komme meget værre ud, end de gik ind.

Skal den smukke bygning imidlertid blive noget andet og mere end en ny lap på et gammelt klædebon, udkræves der en gennemgribende reform af arrestreglementet. Dette bærer naturligvis ikke for intet Ørsteds navn, men betegnede i 1846 et stort fremskridt; det kan dog ikke undre, at det stærke opsving, som interessen og arbejdet for fængselsvæsenet siden har taget, hvorved betydningsfulde reformer ere affødte på nærliggende områder, har bidraget til at blotte dets skrøbeligheder.

For nutidens betragtningsmåde er det således rent ud uforståeligt, at man har kunnet tænke på, som sket er, i det væsentlige under et at give regler for straf- og varetægtsarrestanter, hvilket naturligvis kun har kunnet føre til bestemmelser, der ere lige ufyldstgørende for begge klasser. Først en skarp adskillelse mellem disse kan give muligheden for en positiv virkning af straffen og frembringe en orden af varetægtsfængslet, der stemmer med dettes af reglementet selv så ypperlig udtrykte princip, at arrestanten ikke der skal »udsættes for et større onde end det, der er en nødvendig følge af hans friheds indskrænkning og hans persons bevogtning, indtil hans skæbne ved dom er afgjort.«

Til virkelig hævvelse af denne for den personlige friheds ukrænkelighed så vigtige adskillelse mellem den dømte og den blot mistænkte vil det for det første være af fremragende betydning, at der indenfor fængslet gennemføres en ligefrem lokal sondring, og at der anvendes forskelligt opsynspersonale, som ved den daglige tjeneste i den bestemte afdeling vil kunne opnå et ganske anderledes herredømme over de gældende regler og den passende optræden end

ved en uafbrudt vandring fra dør til dør mellem straf og varetægt; på anden måde kan det ikke hindres, at disse begreber flyde sammen både for personalet og for den almindelige bevidsthed, og at straf og varetægt i realiteten let bliver et. Det er indlysende, at en sådan adskillelse også i den ydre administration og økonomi vil medføre store fordele, som det dog her vil være for vidtløftigt i detaljerne at udvikle.

Hvad dernæst straffens ordning angår, da må det erindres, at det her væsenlig drejer sig om folk, der endnu ikke har et længere forbyrderliv bag sig, ja hvoraf mange endog for første gang ere i berøring med straffemyndigheden; de må derfor antages at være adskillig mere modtagelige for korrektion end de personer, der som regel efter flere mindre fængselsstraffe komme i strafanstalterne. Om så systematiserede forsøg på deres forbedring, som her finde sted, kan der imidlertid i arresthuset ikke være tale, alene på grund af straffens kortvarighed. Men hvad der kan og bør være tale om, er at bibringe dem en moralsk opstrammer, hvorfor straffen bør træde dem i møde i en så alvorlig skikkelse og være så intensiv, at den ikke altfor let går dem af minde. Baseres straffen ikke derpå, så opnås blot deres uskadelliggørelse i uger eller måneder, og det gunstigste øjeblik til deres genoprejsning forsømmes.

Blandt de punkter, hvor arrestreglementets ovenfor omtalte sammenblanding af varetægt og straf har frembragt en efter det anførte uheldig ordning, skal først omtales rubrum B § 17, som foreskriver, at arrestanterne, hvis de måtte ønske det, skal sysselsættes »på en passende og efter omstændighederne lønnende måde.« — For varetægtsfangernes vedkommende er det naturligvis i sin orden, at det overlades til dem selv, om de vil bestille noget eller ej. Med hensyn til strafarrestanterne er forholdet derimod et helt andet. Når det betænkes, at en stor del af de mennesker, hvorom her er tale, ere drevne ind på forbryderbanen just ved arbejdssky og uregelmæssigt liv, kan der

vanskeligt tænkes noget urimeligere end at gøre deres syssel-sættelse afhængig af, om de ønske denne eller ej. Arbejdet er jo overalt i verden anerkendt som en nødvendighed i ethvert fængsel og vil jo for disse personer just indeholde både straffens afskrækkende og opdragende element. Der bør derfor ubetinget gøres forsøg på dem med det stille og stadige arbejde, som kan lægge beslag på deres legemlige og åndelige anspændelse, modvirke fantasiens udskjelser og om muligt lade dem lære at kende noget af den glæde ved arbejdet og dets resultater, som hos andre mennesker er en så mægtig drivfjeder til en samfundsmæssig levevis.

Hvad angår muligheden for at skaffe arbejde til alle, så vil denne næppe være uovervindelig i en by af Københavns størrelse, når der i så henseende vises den rette energi fra fængselsbestyrerens side. Den ofte mod fængselsarbejde overhovedet rejste indvending, at det skader den fri industri, kan der ikke her gås nærmere ind på; det skal kun slås fast, at industrien intet krav har på, at man helt skal skille den af med noget samfundsmedlems konkurrence, men kun kan fordre, at fangernes arbejde ikke udbydes til en langt lavere pris end tilsvarende frit arbejde, hvorved må tages i betragtning de særlige vanskeligheder, som det for en privat entreprenør frembyder at overtage en kvantitativt og kvalitativt uberegnelig arbejdskraft, og ankerne i så henseende vilde i hvert fald betydelig svækkes i vægt, når man undlod at give strafarrestanterne betaling for deres arbejde, hvis udbytte da vilde komme kommunen tilgode ved formindskelse af arrestomkostningerne. Kontrollen og kedsomheden, der i cellefængslet vil gøre sig ganske anderledes gældende end i det nuværende selskabelige samliv, vil som regel være drivfjedre nok til arbejdet, og fængsels-selskaberne vilde i arbejdsfliden kunne få et velkomment og for arrestanterne hurtig mærkbart moment til bedømmelse af, hvem der bør hjælpes, hviket just ved de korte straffe frembyder store vanskeligheder, så at man for ej at forbigå en værdig må hjælpe mange uværdige.

Også for varetægtsfangerne vedkommende tiltrænges imidlertid en ændring i bestemmelserne om deres sysselsættelse. Det ovenfor nævnte, af selve reglementet udtalte princip, der kortelig kan udtrykkes ved det negative: ingen tortura carceris, er nemlig på dette som på flere punkter ingenlunde gennemført. Dertil kræves, at man unddrager dommeren enhver beføjelse, der i hans hånd kan komme til at spille en rolle som lokke- eller afskrækkelsesmiddel.

Til den ovenciterede bestemmelse om, at arrestanterne skal sysselsættes, hvis de ønske det, føjer imidlertid rubrum E § 10 den betænkelige indskrænkning, at den undersøgende dommer »af særdeles grunde« kan forbyde varetægtsfangerne at arbejde. Hvilke kan nu disse særdeles grunde — afset fra sanitære hensyn, der sortere under lægen — være andet end at lade kedsomheden tage modet fra den sigtede, men endnu ikke overbeviste og dømte, så at han må ønske for enhver pris at slippe for denne og derved drives til det sikreste middel: tilståelse, der under slige forhold næppe er egnet til at spille en så fremtrædende rolle i vor kriminelle proces, som den gør. Det ene rigtige turde derfor være dette spørgsmåls henlæggelse under en af dommeren uafhængig arrestinspektørs afgørelse efter hensynet til varetægtsfangerne ønsker og muligheden for de forskellige arbejders udførelse i arresten uden brud på den tilbørlige orden og sikkerhed.

At der er givet dommeren ret til indgriben på dette, undersøgelsen i og for sig ganske uvedkommende punkt, er så meget mærkeligere, som det i rubrum D § 33 og E §§ 13 og 18 henlægges under arrestinspektøren [politimesteren], og ikke under dommeren at afgøre, om arrestanterne, varetægtsfangerne derunder medregnede, må modtage besøg af deres nærmeste familie og venner, samt overdrages ham kontrollen med deres korrespondance. Udenfor København spiller det kun en ringe rolle, da arrestinspektøren og dommeren der som regel er samme person, og i København har forholdet udviklet sig derhen, at det i virkelig-

heden også er dommeren, der træffer afgørelsen og derved får i sin hånd et særdeles betænkeligt middel. Hvilke lidelser vil der f. ex. ikke kunne tilføjes en måske uskyldig mistænkt mand ved under den i forvejen trykkende arrest systematisk at holde ham i spænding om hans nærmeste families skæbne under alvorlige forhold? Og er det svaghed eller styrke, hvis han under sådanne omstændigheder tilstår sig skyldig og tager sin straf med alle dens sørgelige konsekvenser?

Det skal nu ikke nægtes, at kun dommeren kan være således inde i sagens gang, at han kan have nogen begrundet mening om, hvorvidt besøg og korrespondance i al almindelighed uden skade for undersøgelsen kan tilstedes. Selv ikke dommeren kan imidlertid kontrollere, at det, som omhandles i breve eller omtales ved besøg, virkelig har den betydning, som ordene lade formode, og ikke efter forudgået aftale mellem de pågældende i forblommede talemåder giver vink og oplysninger, som ubetinget burde holdes hemmelige for den sigtede, en fare, der voxer, jo mere dagspressen kommer ind på at holde sine læsere à jour med forhørs gang; ved besøg er det jo derhos absolut ugørligt at hindre udladelser, der kan skade undersøgelsen; er ordet først udtalt, er det for sent at gribe ind, og ingen lov hjemler engang straf for sligt, der måske er hyppigere, end man er tilbøjelig til at tro.

Også i undersøgelsens interesse bør man derfor gå den vej for varetægtsfangernes vedkommende helt at afskære al direkte kommunikation med omverdenen, når undtages aldeles positive uskadelige meddelelser af virkelig personlig betydning, der bør kunne tilflyde fangen gennem arrestinspektøren og under hans ansvar, mundtlig eller skriftlig.

For strafarrestanters vedkommende kan kommunikationen næppe heller være meget friere, da isolationen fra omverdenen just er vel skikket til at gøre straffen nogenlunde følelig.

Ganske urimeligt synes det også, når rubrum D §§ 15 og 28 og E §§ 12 og 18 skærer alle arrestanterne over én kam med hensyn til adgangen til bevægelse i frisk luft, benyttelse af køje eller seng om dagen, skrivematerialier og bøger.

To gange $\frac{1}{2}$ time daglig luftning er for mange mennesker aldeles uoverensstemmende med deres almindelige liv, som varetægtsarresten bør ligne så meget som muligt. — Da varetægtsfangerne derhos ifølge E § 16 har ret til indenfor rimelige grænser »at lade indføre til sig i arresten sengklæder, effekter eller klædningsstykker, der måtte anses at være til nytte eller bekvemmelighed«, er det mindre vel overvejet at nægte dem af disse, som f. ex. ikke kan skaffe sig en ordenlig stol, at benytte de forhåndenværende redskaber til bekvemmelighed og hvile efter behag, ligesom sikkerhedshensynet heller ikke synes at kræve, at de ikke skulde have lov til at beskæftige sig med skriftlige arbejder, når de ønsker dette, eller med læsningen af sådanne efter arrestinspektørens skøn anstændige bøger, som de selv eje eller anskaffe, uden dertil at behøve dommere ns tilladelse. — Hvilke berettigede grunde skulde derhos kunne tænkes for arrestinspektøren til i medfør af B § 13 at nægte en arrestant under straf eller varetægt at tale med præsten, lægen eller sin beskikkede sagfører, der alle have en offentlig funktion at udføre, og mod hvis mulige malkonduite til sagens forplumring det er et altfor radikalt middel af afskære dem adgang, så meget mere som denne kan spille en stor rolle som værn mod misbrug; vise de sig ikke at være klare på deres respektive opgavers begrænsning, så er midlet deres fjærnelse.

Hvad iøvrigt præsten angår, så har det jo hidtil nærmest været ham, fra hvem den mere, personlige påvirkning skulde udgå; at hans tilsyn imidlertid ikke kan have været meget effektivt, er klart, når henses til, at det har skullet omfatte en daglig skiftende befolkning på 3--400 mennesker, og han tilmed har en anden fjærntliggende menighed at passe.

Nu er det vel nok hensigten at ansætte en særlig arrestinspektør i stedet for at lade en af politiinspektørerne udfylde denne funktion som en ringe del af hans mangeartede forretninger, der ikke kan levne ham tid til nogen særlig fordybelse i denne virksomhed, og der kan således også fra verdslig side ventes deltagelse til fremme af straffens centrale opgave; alligevel var det ønskeligt at have en særlig præst, der slet ikke havde andet at bestille; således er forholdet jo ogsaa ved strafanstalterne, hvor gerningen dog er betydelig mindre byrdefuld, på grund af de længere straffe og den alt antydede langt mindre vexlen i befolkningen.

Også med hensyn til beklædning og arresternes renholdelse etc. slås de forskellige arrestanter sammen på en uheldig måde.

For begge gælder det ifølge rubrum E § 8, at de have lov til at benytte deres egne klæder, når disse ere tilstrækkelige, renlige og brugelige.

Den psykiske indflydelse af at bære fangedragt og den derved vundne sikkerhed mod flugtforsøg er imidlertid tilstrækkelig erkendt til, at det ubetinget burde foreskrives, at alle strafarrestanter skal iføres en sådan, hvorved de tillige vilde lære at befinde sig vel også ved den ydre renlighed. Varetægtsfangernerne bør derimod naturligvis have lov at bære egne klæder, når disse ere renlige, tilstrækkelige og anstændige; fordringen i så henseende trænger imidlertid til at skærpes, hvilket naturligt vilde ske, når man havde strafarrestanternes ordenlige klæder til sammenligning; det vilde da fremtidig undgås, at arrestanterne optræde i dragter, som nødvendigvis må efterlade blivende spor i husets inventarium og lokaler, ligesom en udtrykkelig bestemmelse om, at ingen arrestant må benytte en andens uvaskede sengetøj eller linned, ikke kunde gøre skade.

Det bør derhos ikke, som tilfældet er, være tilladt arrestanterne uden forskel »at overlade til arrestforvareren mod en billig godtgørelse at drage omsorg for deres arrestlokalers og utensiliers rengøring og deres senges opredning«; dette bør kun tilstedes varetægtsarrestanterne;

strafarrestanterne stå ikke længere det fri samfunds forhold så nær, at deres økonomiske stilling i dette skal kunne forbedre deres kår, og her at tale om individualisering i straf-fuldbyrdelsen vilde være ganske falsk, da der mangler den til den berettigede individualisering nødvendige forbindelse med straffens formål.

Der kunde naturligvis nævnes flere punkter, hvor der vilde være grund til at reformere arrestreglementet, hvad dog ikke skal forsøges, da det vil give sig af sig selv, når man først rører ved det og stræber at gennemføre de her påpegede hovedsynspunkter.

Man vil måske finde, at adskillige af de her foreslåede ændringer dreje sig om rene ubetydeligheder; enhver vil imidlertid have lagt mærke til, at tilsyneladende småting, når de daglig vende tilbage og gribe stærkt ind i det rent personlige befindende, i virkeligheden blive meget større og væsentligere end for en isoleret betragtning, og dette gælder i en meget forhøjet grad, når livet foregår under et fængsels tvungne former; her bliver absolut intet småting.

Sluttelig skal kun tilføjes, at de foregående bemærkninger vel nærmest have haft forholdene i København for øje, men at de i alt væsentligt lade sig anvende på det øvrige land, der for tiden omfattes af samme arrestreglement, kun at reformen her ikke er gjort med reglementets forandring, men også kræver ændring i det ovenfor antydede forhold, at dommeren og arrestinspektøren som regel er samme person.

Stener Grundtvig.

Sveriges fångvård år 1892.

Af Fångvårdsstyrelsens officiella berättelse för år 1892 framgår, att antalet straffanstalter i landet under nämnda år utgjorde 61. Af dessa voro 47 enrumsfängelser (med sammanlagdt 2604 ljusa och 98 mörka celler), 4 centralfängelser för män, 3 centralfängelser för kvinnor, 6 centrala arbetsanstalter för män och 1 central arbetsanstalt för kvinnor.

Antalet fångar utgjorde vid årets början 3699 och vid dess slut 3477; tillkomne under året voro 21047 och afgångne 21269. Af de vid årets slut kvarvarande voro 265 häktade för brott eller förseelser, 1958 voro straffarbetsfångar, 146 dömda till arbota fängelsestraff, 237 till fängelsestraff i saknad af tillgång till böter, 53 häktade för lösdrifveri och 818 hållne till tvångsarbete.

Blandt straffarbetsfångarne voro 215 lifstidsfångar, och af de återstående voro 982 dömda öfver två år och 761 till två år och derunder. De senaste 10 åren (1883—92) förete en oaf bruten om ock långsam minskning af straffarbetsfångarnes antal. Vid 1883 års slut funnos sålunda 2443 fångar af nämnda slag i rikets fängelser förvarade, hvadan antalet minskats med 485, deraf med 136 på lifstideu och 349 på viss tid dömda.

Procenten af återfall i förhållande till antalet nykomne straffarbetsfångar utgjorde för berättelseåret 30,1

samt för tioårsperioden 1883—92 29,8 pct. Särskildt af dem, som undergått straffarbete för stöld, återfölla 1892 36,2 pct. män och 33,3 pct. kvinnor samt under nyssnämnda tioårsperiod i genomsnitt 38,0 pct män och 33,9 pct. qv.

Af de under året nykomne voro 1430 dömde till straffarbete från 2 månader till och med två år; dömde från 2 år till och med 6 år voro 178, från 6 till och med 10 år 18 och öfver 10 år på viss tid endast 4.

Af de vid 1892 års slut kvarvarande lifstidsfångarne, 178 män och 37 kvinnor, hade 36 män och 2 kvinnor, förut hållits till straffarbete för lifstiden men blifvit benådade.

Antalet fängelsefångar utgjorde under år 1892 16698, deraf 953 ungergingo urbota bestraffning och 15745 förvandlingsstraff i saknad af tillgång till gäldande af ådömda böter. Nykomne urbota fängelsefångar voro 797 och bötesfångar 15454. Den förstnämnda kategorien företer sedan år 1883 en ökning af 180 och den sistnämnda af 5159.

För sysslolöst kringstrykande och bettlande häktades under året 1925 personer, hvaraf 756 komma på Stockholms stad och 1169 på rikets öfriga delar.

Antalet tvångsarbetsfångar uppgick vid 1892 års slut till 818. Under året nykomna voro 1052, hvaraf 1035 voro dömde enligt lösdrifverilagen och 17 enligt fattigvårdsförordningen.

Af nykomne straffarbetsfångar i förhållande till folk-mängden i riket kom år 1883 1 på 2991 inv. och år 1892 1 på 2931 inv. Beträffande nykomne tvångsarbetsfångar var samma förhållande år 1883 1 på 4482 inv. och år 1892 1 på 4578 inv.

Af de under året nykomne straffarbetsfångarne voro 28 ådömde förlust af medborgerligt förtroende för alltid och 1079 på viss tid. Bland de brott, för hvilka de under året å fängelserne intagne personer blifvit dömde till straffarbete, märkas 1071 fall af stöld, 92 af mened och förfalskningsbrott, 57 af barnamord, 31 af dråp, 30 af mordbrand och 9 af mord. De för undergående af urbota fängelse-

straff i straffanstalt insatte personer voro bland annat dömda för misshandel (252 fall), brott mot offentlig myndighet (113) och snatteri (111). Af yngre ålder än tjugu år voro vid årets slut kvarvarande 111 straffarbetsfångar och 21 tvångsarbetsfångar.

Beträffande ordningen och disciplinen vid straffanstalterna uppgick antalet extra judiciella bestraffningar, som ålagts fängpersonalen vid läns- och kronocellfängelserna, till 121, af hvilka 23 bestodo uti i inneslutning i mörk cell, 90 uti mistning af sängkläder eller annan förmån, 5 i förknappning af kost, 1 i beläggning med fängsel och 2 i varning. De flesta af dessa bestraffningar voro ålagda för vildsinthet och oljud (13), för hotelser och sturskhet mot bevakning (14), för okynne och missvård af fängelsets tillhörigheter (39) samt för olofligt meddelande med medfänge (38). De straffades antal utgjorde 8 pct. af det i dessa fängelser förvarade medeltalet fångar. Under året begingos vid förenämnda fängelser 2 sjelfmord, båda medelst hängning, hvarförutom 3 försök till sjelfmord föröfvades.

Vid straffängelserna för män ålades fängpersonalen 126 bestraffningar, hvaraf 2 bestodo uti af domstol ådömda straff, 17 uti ljus cell med arbete, 11 uti ljus cell dels med dels utan arbete, 61 uti ljus cell i förening med mistning af sängkläder, 7 i mörk cell i förening med ljus cell, 10 i mörk cell och 7 i prygel. De vanligaste anledningarne till bestraffning voro förseelser mot bevakning (45), trots, olydchnad m. m. (18) samt kif och slagsmål med medfänge (21). Procenten af antalet straffade i förhållande till medeltalet fångar utgjorde 12,4.

Vid straffängelserna för kvinnor undergingo 15 personer, eller 6,3 pct. af medeltalet fångar, sammanlagdt 16 bestraffningar, bestående uti ljus cell dels med dels utan arbete 2, mörk cell i förening med ljus cell (2), ljus cell utan arbete (5), ljus cell med mistning af sängkläder (7). De fleste bestraffningarne voro ålagda för kif och slagsmål med medfänge (5) samt bedrägeri och oredlighet (3).

Antalet bestraffningar vid arbetsanstalterne för män utgjorde 52 eller 8 pct. af medeltalet fångar. Bland dessa märkas prygel (i 5 fall), mörk cell med eller utan afbrott af ljus cell (10), ljus cell utan arbete (22) samt ljus cell med mistning af sängkläder (14). Förseelserna voro bland andra uppstudsighet m. m. mot bevakning (6), lätja och fusk i arbete (11), olydnad och oskickligt uppförande (13) samt vägran att förrätta ålagdt arbete (7). Sjelfmord eller försök dertill egde ej rum vid någon af dessa anstalter.

Vid arbetsanstalten för qvinnor (å Norrmalm i Stockholm) fingo under året 34 personer, eller 25 pct. af medeltalet fångar vidkännas 49 bestraffningar.

Vid centrala straff- och arbetsanstalterna utgjordes under år 1892 sammanlagdt 565,975 dagsverken, deraf med inkomst 408,625 och utan inkomst 157,350. Hindrade voro 153,777 dagsverken. De manliga fångarne sysselsattes förnämligast med väfnad, stenhuggeri, skrädleri, skomakeri snickeri, korgmakeri, smide och borstbinderi; de qvinliga med väfnad, sömnad, strumpstickning och tvätt.

Vid läns- och kronohäktena utgjordes under berättelse-året tillsammans 362,332 dagsverken, icke upgjorda dagsverken uppgingo till 148,098. Det flesta af utgjorda dagsverken kommo på förfärdigande af tändstickslådor, skrädleri- och sömnadsarbeten, fjäder och dunsprining, renstning af säd, bönor m. m., strumpstickning, borstbinderi, drefredning samt tillverkning af papperspåsar.

Beträffande, religions- och skolundervisningen vid rikets fångelser ingingo under år 1892 meddelanden om, att två till fångvårdsanstalt ankomne fångar saknat all kunskap i kristendom och innanläsning. Kristendoms-kunskapen hos de vid årets slut kvarvarande var god hos 13,4 pct., försvarlig hos 68 pct., ringa hos 17,8 pct., och saknades alldeles hos 0,5 pct.

Af de vid årets slut kvarvarande fångar hade enligt inkomna uppgifter 75,8 pct. manliga och 7,5 pct. qvinliga straffarbetsfångar samt 75,7 manliga och 16,7 qvinliga

fängelsefångar begått sitt brott i rusigt tillstånd eller före brottets begående varit begifna på dryckenskap.

Under året erhöles 845 från fängvårdsanstalterna frifigfna personer understöd af fängvårdsföreningar, fängelseförvaltningen eller enskilde och kommuner.

Besparingskassornas behållningar vid rikets samtliga fängvårdsanstalter utgjorda vid 1892 års utgång 334,921 kronor 45 öre. Af dessa medel utgick till åkerbrukskolonien Hall ett bidrag af 50 öre för dag för hvar och en gosse till ett antal af högst 175. Antalet underhållsdagar för dessa barn uppgick till 59,551.

Beträffande helsovården vid rikets fängelser visar år 1892 en sjukprocent af 3,76 mot 3,56 år 1889. Med undantag af influensan förekommo epidemiska sjukdomar endast i spridda fall. För sinnesjukdomar vårdades 43 individer (1891:44). Dödlighetsprocenten af fångarnes medeltal var 1,19. År 1891 uppgick den till 0,94 och under tioårsperioden 1882—91 till 1,22. Dödsorsakerna voro i de flesta fall bröstsjukdomar.

Fängvårdens utgifter belöpte sig år 1892 till 1,828,624 kronor 74 öre, hvilken summa öfverstiger utgifterna för föregående år med 42,057 kronor 77 öre. Arbetsinkomsterne uppgick år 1892 till 121,094 kronor 50 öre (mot 124,015 kr. 81 öre år 1891) eller till 30 öre (1891: 31) för dagsverke. Dagportionen kostade i medeltal 32,84 öre (mot 30,29 under år 1891).

Ungdommens redning i De Forenede Stater.

I Bulletin de la Société générale des prisons for d. å. no. 5 har L. Brueyre under ovenstående titel offentliggjort nogle meddelelser om behandlingen af den moralsk forsømte ungdom i De Foren. Stater, hvoraf de følgende oplysninger ere tagne.

Disse oplysninger ere hentede fra et bind monografier, som ere offentliggjorte af komiteen for »charities and correction« i anledning af det i juni 1893 i Chicago af den afholdte møde. Af en beretning af 1889 fra denne komite ved man, at der i 18 af Unionens stater, nemlig Californien, Connecticut, Indiana, Iowa, Kansas, Maine, Maryland, Massachusetts, Michigan, Minnesota, Missouri, Nebraska, New York, Ohio, Oregon, Pensylvanien, Texas, Wisconsin og Distriktet Columbia, findes love udstedte om behandlingen af moralsk forsømte børn. I 24 stater findes derimod ingen lovgivning i så henseende.

Chicagokomiteen er fuldt overbevist om, at intet social-økonomisk spørgsmål har større betydning end det om de unge forbryderes forbedring og om opdragelsen af den forladte ungdom, og den mener, at der bør være almindelige principer i det spørgsmål, som det vilde være ønskeligt at få antagne og udførte i praxis overalt.

Randall, senator i Michigan, oplyser, at der ikke i største delen af staterne eksisterer industrielle eller reformskoler, som passe for de unge forbrydere, at man ikke der

har nogen klassifikation af fangerne, at helt unge personer ere internerede sammen med voxne forbrydere i de samme fængsler, arbejdshuse og strafanstalter.

Som grundlag for et tilkommende system foreslår Randall følgende almindelige regler:

1. Statens tilsyn og kontrol med alle de offentlige og private institutioner for at forvisse sig om behandlingen af de børn, som de have påtaget sig.
2. Intet barn bør anbringes i en institution uden en autorisation af øvrigheden, som angiver, at barnet er forbryder eller forsømt.
3. Anbringelse af de forsømte børn i familier.
4. Tilsyn med og forsorg for de unge, der ere i lære.
5. Statsunderstøttelse bør alene forbeholdes offentlige institutioner, og under forbehold af sin ret til tilsyn og kontrol bør den opmuntre foretagender af den private barmhjertighed.
6. Forsorg for ilde behandlede børn ved energiske lovbestemmelser, og i nødsfald ved berøvelsen af forældremyndigheden.
7. Radikal adskillelse mellem forbryderiske børn og forsømte børn.

Følgende er et uddrag af oplysningerne fra enkelte stater.

Staten New York. — The Children's Aid Society i New York er grundlagt i 1853 af Charles Loring Brace for at optage unge vagabonder. I sit arbejde »Les classes dangereuses de New York« har han malende skildret gadernes »Araberes« og de unge forbryderes stilling. Man har regnet, at tallet paa disse gadernes arabere i New York har omfattet omtrent 30000. Bevillingerne til asylter for vagabonder vare talrige; i 1857 var der af kvinder alene 3449, i 1859: 5778, i 1860: 5880, og i disse tal fandtes en mængde små piger. Og da opdragelsen af pigebørn i de industrielle skoler var nået til sin fulde virksomhed, gik tallene ned i 1870 til 671, i 1871 til 339. Disse resultater behøve ingen kommentarer. Rekrutteringen af vagabonderne var ind-

skrænket til sit udspring. I de 40 år, da det værk, som var begyndt af Brace, er udviklet, er de industrielle skolers antal steget til 21; de have opdraget eller hjulpet mere end 100000 fattige børn. I asylerne for drenge og piger have omtrent 200000 børn uden hjem, vagabonder, fundet husly, undervisning og opdragelse. Men af alle samfundets bestræbelser for at frelse børnene fra elendighed er den mest beundringsværdige henvend 100000 børns anbringelse i vesten, 51000 drenge og 33000 piger. Af disse vare henvend 40000 forældreløse, 17000 havde begge forældre, 11000 kun deres moder, 6000 kun faderen, omtr. 10000 kendte hverken moder eller fader; 85 pct. af disse børn er det gået godt, kun 2 pct. ere blevne slette mennesker. Den samlede udgift fra 1853 til 1892 var henvend 7 millioner dollars.

Efter en beretning fra William Lechtworth var der i 1777 i staten New York 340000 indbyggere; i 1792 udgjorde denne befolkning 6,500000. Udgifterne til dens barmhjertige institutioner, til strafanstalterne og fængslerne udgøre årlig henvend 20 millioner dollars, og disse institutioners befolkning er 85363.

I 1797 dannede det første selskab til hjælp for forladte børn sig i staten New York, og siden er der dannet en mængde selskaber for børn af de katholske, protestantiske og jødiske menigheder. Et asyl er særligt bestemt for de indiske, med et gennemsnitligt antal af 100. I 1869 blev der af de barmhjertige søstre stiftet et asyl for hittebørn, og indtil 1892 har det taget sig af 23000 børn for en årlig udgift af 300000 dollars.

Staten Massachusetts. — De forsømte og forladte børn overgives af øvrigheden til fattiginspektørerne og anbringes i almindelighed i almueskolen. De unge forbrydere, som ere overbeviste om ny forseelser, anbringes: drengene under 15 år i reformskolen Lyman, i Westborough, pigerne under 16 år i den industrielle skole i Lancaster. De kunne også blive optagne under bureauet for Lunacy og Charity.

Reformskolen Lyman omfatter 351 elever, som opdrages på militær vis. I 1892 var der 34 undvigelser. De, som anholdes, straffes med prygl eller lys celle.

I pigeskolen i Lancaster, som åbnedes 1856, blev familiesystemet på 30 børn i hver gruppe indført og fire bygninger opført til disse grupper, men de kunne frit besøge hinanden. Hver gruppe styres af en dame, med assistance af en lærer og en husbestyrerinde, som lærer pigerne husvæsen, vadske og anden tyendegerning. Den ugentlige udgift til hver person er 4,46 dollars.

Den offentlige almueskole i Monsan, en landgård på 134 acres, modtager foruden forladte og forsømte børn også unge forbrydere (i 1892 68 drenge og 4 piger), der af øvrigheden ere ansete for altfor unge og uansvarlige til at kunne sendes til reformskolen, og også mødre, der autoriseres til at være hos deres børn, modtages der. Skolen tæller over 700 børn, hvoraf halvdelen er betroet til hæderlige familier.

Byen Chicago og staten Illinois. — Før 1877 havde hverken byen Chicago eller staten Illinois nogen organiseret forsorg for forladte eller ilde behandlede børn. Nu ere forholdene følgende.

Staten Illinois har 4 store sindssygeasyler, som have 4500 pensionærer. De sindssyge forbrydere anbringes i asylet i Chester. Til forbryderne har staten ellers to fængsler, det ene til 1434, det andet til 613. I Pontiac er der en reformskole, hvor 339 drenge fra 10 til 21 års alder, som ere dømt ved appellationsretterne for forbrydelser, ere indsluttede. Staten har også et asyl i Lincoln for åndssvage børn.

Den private godgørelse er heller ikke uvirksom. Den har oprettet en industriel skole for piger i South Evanston, en anden i Chicago, og der findes andre anstalter, hvortil unge forbrydere kan sendes hen af politiøvrighederne; blandt andet er der en agerbrugskoloni for drenge, indrettet efter Mettrays mønster. Staten yder intet bidrag

til nogen af disse institutioner. Ganske morsomt er det, at selskabet til dyrenes beskyttelse nu udstrækker sin virksomhed til ilde behandlede børn; siden 1881 har det været istand til at hjælpe over 12000 børn.

Connecticut. — Det ældste selskab til børns frelse: velgørehedsselskabet i Hartford, findes i Connecticut; siden er det forenet med asyllet for forældreløse i Hartford.

En reformskole for drenge er oprettet 1853 i Meriden efter Metrays mønster. I Middletown findes en industriel skole for piger fra 8 til 16 år gl. Den har plads til 220 elever, som lærer syning, køkkengerning og æskefabrikation.

Også her antager selskabet til dyrenes beskyttelse sig dårligt stillede børn, som de anbringe i gode pladser eller i kommunehusene.

Ohio. — Før 1857 havde hverken den offentlige eller den private velgørehed beskæftiget sig med forsømte børn. De vare blevne optagne i distrikternes fattighuse og blev, hvad de kunde. I 1857 stiftede Catharine Fay en institution til fordel for dem, som opdrog dem i landbrugsskoler eller skaffede dem plads i familier. Nu eksisterer der 60 institutioner, som ere viede barndommen i Ohio, og deri er ikke medregnet fem statsanstalter.

Enhver kommune kan ved en folkeafstemning organisere et asyl for børn. Alle institutioner af den slags i Ohio opdrage eller underholde ialt 5083 børn, hvoraf 2945 ere drenge, resten er piger. Den årlige udgift i så henseende er 461000 dollars.

Pensylvanien. — Antallet af institutioner til fordel for børn er 109. Det samlede antal børn, hvis underhold betales af den offentlige eller private velgørehed, er omtrent 11490, deri ikke medregnet 2520 børn, som gratis ere anbragte i familier, men tilses af disse institutioners agenter. Staten Pensylvanien beskæftiger sig ikke selv med de forladte børn, det er kommunens sag.

Michigan. — Staterne Michigan, Minnesota, Wisconsin og Rhode Island have accepteret forsorgen for børnene

således, at hver af disse stater tager sig af sine forladte, forsømte og ilde stillede børn.

Den første anvendelse af systemet begyndte 1874 i Michigan, idet man åbnede en skole, der styredes af en kommission på tre medlemmer, som foresloges af guvernøren og valgtes af senatet, og som selv valgte bestyrelsen, økonomen og de øvrige funktionærer. Under denne kommission hører tilsynet og overbestyrelsen af skolen og anbringelsen i familier gennem særlige agenter, som bo i kommunerne. Skolen i Michigan har siden 1874 haft 3317 børn, og den har for tiden 1336 elever, hvoraf de 208 ere i skolen og 1128 i familier.

I 1889 blev der givet en lov til fordel for de ilde stillede børn.

Minnesota, Wisconsin og Rhode Island følge i Michigans fodspor, kun ere deres tal lavere.

Komiteen for »Charity and Correction« har kun kunnet få værdifulde oplysninger fra de foran nævnte sydstater. Der er imidlertid ikke tvivl om, at i løbet af 10 til 20 år vil ingen af unionens stater blive tilbage i den almindelige bevægelse, der har ledet til skabelsen af en storartet virksomhed til fordel for barndommen i staten New-York, Pennsylvania og andre stater. De nødvendige reformer blive lidt efter lidt til, og af det primitive chaos voxer der organisationer og fuldt færdige systemer frem. Dette dådkraftige folk, som er fuld af iver, men som endnu ikke har gennemgået forsøgsperioden, vil ikke tøve med at komme på lige fod med, om ikke komme forud for det gamle Europa, hvad forsorgen for barndommen angår.

Literatur.

FR. STUCKENBERG: Fængselsvæsenet i Danmark 1550—1741. En historisk skildring. Kbhvn 1893. 187 sider.

Fængselsvidenskabens skæbne har ikke været ubetinget lykkelig. Ung, som den er, har den ikke kunnet undgå den selvoervurdering, der så let bliver en følge af de unge, friske kræfter på den ene side og manglen på erfaring og erkendelse af den nødvendige begrænsning på den anden side. Reaktionen her overfor har ikke kunnet udeblive. Har fængselsvidenskabens for en menneskealder, eller for endnu kortere siden, troet at sidde inde med nøglen til løsningen af de sørgelige problemer, kriminaliteten stiller samfundet, så har den i den seneste tid måttet se sig til en vis grad sat til side, som følge af erkendelsen af, at kriminaliteten i virkeligheden er så mangesidig og i sine årsager og virkninger både bunder så dybt og forgrener sig så vidt, at kampen mod forbrydelsen må føres gennem en hel række af forskelligartede, præventive såvel som represive forholdsregler. Ligesom strafanvendelsen alene indtager en særlig og betydningsfuld stilling indenfor disse, således udgør selve frihedsstraffen atter kun en strafart, som man synes at have næret en altfor overdreven tillid til og derfor også tildels har givet en altfor vid anvendelse. Nogen selvopgivelse indenfor fængselsmændene er eller bør der

ikke derfor være tale om. Styrken må nu søges i selve den anførte begrænsning, i forståelsen af at arbejde med på et enkelt, betydningsfuldt led i den samlede organisation af straf og prævention.

Herhjemme have dønningerne af den bevægelse, der således er foregået, været svagere. Der har før som efter den tid været arbejdet i et forholdsvis roligt spor, uden at man dog har stået fremmed for den svingning, forholdene have medført, således som det også fremgår af selve den ændring, nærværende Tidsskrifts program er undergået, jfr. indledningsordene til dets 13 årgang. Forfatteren til det foreliggende skrift har gennem en årrække stået som en af de ihærdigste arbejdere på fængselsvæsenets område; og når han nu har fundet, at tiden var kommen til inddragelsen af et nyt felt — den historiske undersøgelse af fængselsvæsenets udvikling herhjemme — er dette et vidnesbyrd ikke blot om den energi, hvormed han omfatter sagen, men også om fængselsvidenskabens usvækkede dygtighed.

Bogen tilkendegiver sig som en historisk skildring af fængselsvæsenet i Danmark 1550—1741. Når året 1550 er valgt som begyndelsespunkt, beror dette alene på, at man omtrent ved denne tid begynder på den anvendelse af frihedsstraf, specielt som tvangsarbejde, der senere hen og særlig i dette århundrede skulde tage så stort et opsving. Forf. påviser, hvorledes denne nydannelse står i forbindelse med den skærpelse af straffelovgivningen og den almindelige erkendelse af statens pligt til at drage omsorg for straf-fuldbyrdelsen, som reformationen med nødvendighed måtte give stødet til. Der kunde i denne forbindelse have været grund til at henvise til Christian III's reces 1537, mulig også til at fixere dette årstal som udviklingens begyndelse. Denne forordning viser både, hvor hurtigt trangen til ny og skarperes forholdsregler har gjort sig gældende, og giver samtidigt en betegnende illustration af, hvad der i den følgende tid idelig gentager sig, at frihedsstraf for en væsentlig del benyttes som tvangsmiddel til modarbejdelse af hele

omstrejfer- og tiggeriuvæsenet, som i ly af den katolske kirke havde antaget utålelige dimensioner, frihedsstraffen er derfor frem for alt tvangsarbejde. Fra først af har hint uvæsen en sådan magt, som faktisk bestående institution, at der må gås på akkord dermed og det indensogns tiggeri tillades, ligesom selve straffens udståelse endnu ikke var gået endelig over til at blive offentlig. Selv om derfor anvendelse af frihedsstraf i og for sig findes allerede flere år forud for 1550, er det på den anden side først den følgende tid, der fuldtud uddanner den offentlige fuldbrydelse af tvangsarbejdet, ligesom overhovedet en almindelig anvendelse af frihedsstraf først falder i Christian IV's tid. Med året 1741 lader forf. fremstillingen slutte, idet bremerholmsstraffen, der danner hele udviklingens begyndelse, på dette tidspunkt opgives og »slaverne« overføres til stokhuset, medens samtidig en væsentlig udvidelse af fængselsorganisationen finder sted ved indrettelsen af tugthusene på Møen og ved Viborg. Noget principielt nyt indeholder dog i og for sig disse forholdsregler ikke, og det er for såvidt ugærne, at man ser fremstillingen standse her. Når om forhåbentlig ikke altfor lang tid en fortsættelse foreligger, vil forf. have det i sin magt, at lade fremstillingen dække en del over den, måske dog mest af ydre hensyn motiverede afbrydelse på dette punkt.

Forf. giver en indgående fremstilling af de forskellige arter af tvangs- eller strafarbejde og de instituter, til hvilke de i det anførte tidsrum have været knyttede. Hans arbejde er helt igennem bygget på en omhyggelig undersøgelse af forskellige utrykte og som følge deraf for største delen ikke synderlig let tilgængelige kilder. Han har derved opnået, ikke alene indenfor sit egenlige felt at give et så fyldigt billede, som det er muligt, med de rester af oplysninger, der endnu høves tilstede, men har også fremdraget en mangfoldighed af enkeltheder, der ere af interesse som typiske for tiden i dens helhed, ikke mindre end for dens særlige håndhævelse af straffevæsenet. Det billede af

kultur- og retslivet, bogen således indeholder elementer til, og hvorpå dens vægt for en væsentlig del må bero, havde forf. dog vistnok været i stand til at give både skarpere konturer og bredere basis. Skal nemlig nogen bebrejdelse rettes mod forf., må det blive den, at han måske for meget har indskrænket sig til at levere monografier — ganske vist fyldige monografier — over de enkelte anstalter og straffens organisation inden for disse, men ikke i tilstrækkelig grad har fremdraget det relief for hele straffuldbyrdelsen, som frem for alt selve straffelovgivningen i hine tider frembyder. At tilvejebringe en sådan samlet oversigt som grundlag for fremstillingen, vilde næppe heller have været forbunden med særlige vanskeligheder, idet ialfald et betydeligt materiale i så henseende indeholdes i Christian V's Danske Lov (6 bog; om misgerninger). Det naturligste havde da været, at tage udgangspunktet her med en dertil knyttet påvisning, dels af lovbogens forhold til den ældre ret — hvorved der da særlig måtte dvæles ved Christian IV's på dette område betydningsfulde lovgivning — dels også af forholdenes udvikling i den følgende tid. Den anlagte synsvinkel vilde derved være bleven større og det totalbillede, hvori alle enkelthederne skulde samle sig, tydeligere. En fyldigere belysning af frihedsstraffenes betydning indenfor hele straforganisationen i denne periode vilde være vunden. Særlig vilde også overblikket over de forskellige forbryderkategorier, hvorom der er tale, på de respektive steder, være lettet*), ligesom forf. næppe heller

*) Til ex. kan således anføres, at efter et flygtigt gennemsyn hjemler lovbogen straf med arbejde i jern på Bremerholm, der udtrykkelig betegnes som hård straf, i følgende tilfælde: 1) 2 gang begået stort tyveri, 2) 4 gang begået ringe tyveri (i disse tilfælde i forbindelse med kagstrygning og tyvsmærke), 3) mindre røveri i kirke (i forbindelse med kagstrygning), 4) lemlæstelse (aflug af et vigtigere lem, udstikning af øje), 5) forvoldelse af skade på liv, helbred eller lemmer af fremfusenhed eller uagtsomhed, 6) injurier af æreløs mand, 7) affattelse af skandskrifter på ærlige folk, 8) ublu tiltale eller forulempelse af forældre, 9) ilde behand-

kunde have undladt at støde på de af og til forekommende straffe af fængsel eller fængsel på vand og brød og derved mulig også være bleven foranlediget til at meddele nogle oplysninger om disse, fra det ellers omtalte strafarbejde forskellige strafarter.

Det kan selvfølgelig ikke være opgaven her iøvrigt at gå ind på fremstillingens detaljer. Kun kan fremhæves, at man med særlig interesse læser forf's livlige skildring angående tugt- og børnehuset, fremfor alt, hvor Christian IV's utrættelige virksomhed for denne institution gøres til genstand for behandling. Må man beundre den omsigtsfuldhed, det i mange retninger både ophøjede og praktiske syn på den gerning, der her skulde gøres til bedste for samfundets umyndige stedbørn, så må man på den anden side ikke mindre forbavses over og beklage, at man samtidig dermed ikke havde den fulde forståelse af nødvendigheden for at holde al forbindelse borte med tugthuset og dets befolkning, fornemmelig af løsagtige og frække kvindfolk, og således vistnok forspildte en væsentlig del af de gode frugter, der kunde have været opnåede for de indsatte børn. Væsentlig skyld i det anførte har dog vistnok det økonomiske tryk haft, hvorunder der bestandig arbejdedes, og hvoraf forf. fremdrager mange betegnende enkeltheder både fra denne og de følgende tider.

I denne forbindelse kan naturligt erindres om det

handling af ægtefælle eller ond forligelse mellem ægtefæller indbyrdes, 10) drab, begået af barn mellem 10 og 14 år, der »ellers for ulydighed og skalkhed er bekendt«, 11) brug af »galne, indbildede kunster med forsæt at ville forgjøre og skade en anden«. Ved siden heraf findes også nogle bestemmelser om »fængsel og arbejde«, formentlig nærmest sigtende til Tugt- og Børnehuset, således for uagtsom brandstiftelse og efter omstændighederne for forførelse af ungdommen til drik, dobbel eller anden forargelig omgang. For kvinderne svarer i det hele Spindehuset til Bremerholm for mændene; det anvendes desuden ved visse særlige kvindeforbrydelser, således på kvindfolk, der opholde sig i horehuse til utugt, fremdeles for at holde horehus samt for uagtsom liggen ihjel af andres børn.

historisk mærkelige, at man bestandig går ud fra, at de pågældende anstalter skulde kunne bære sig ved hjælp af fangernes arbejde, og at opgaven for staten f. ex. ved indretningen af bremerholmstraffen nærmest synes den, at skaffe sig en fast og billig arbejdskraft, hvorfor der også i påkommende tilfælde ligefrem udskrives et vist antal fanger, som de enkelte amter skal aflevere til Bremerholm. Ved siden af et sådant almindeligt økonomisk øjemed forfølges andetsteds også specielle industrielle formål i overensstemmelse med tidens herskende opfattelse af det hensigtsmæssige i indenlandsk produktion på ethvert område.

Når der, særlig med hensyn til indsættelse i jern på Bremerholm, efter en del af de oplysninger, forf. giver, tilsyneladende er gået frem med vilkårlighed fra kongernes side, må denne dog blive en del indskrænket, når henses dels til, at kongens ordre vistnok ikke udelukker, at den pågældende i forvejen er »lovlig forvunden«, så at kongen i mange tilfælde kun optræder i sin egenskab af ^{rets} håndhævelsens fuldbyrder, dels også til, at der i følge den overleverede retsforfatning i flere tilfælde tilkom kongerne en vis domsmyndighed, uden at man under de mindre udfordrede rets- og samfundsforhold har draget eller overholdt skarpe grænser, hvor ikke politiske magtspørgsmål kom i forgrunden. Det kan også mærkes, at man ved at læse forf.'s fremstilling om Bremerholm i det hele får det indtryk, at det navnlig henset til tidstilstanden ikke har været forbundet med nogen særlig inhumanitet at »slås i jern«, selv om straffen vistnok for de fleste har været på livstid. Iøvrigt kunde tvangsarbejde i jern også udstås andre steder, nemlig på de forskellige fæstninger, og at opfatte disse alene som filialer af Bremerholm, turde næppe være tilstrækkelig begrundet. I selve straffebestemmelserne hedder det flere steder arbejde i jern på Bremerholm eller andetsteds, efter omstændighederne også alene arbejde i jern eller lignende.

På et andet og historisk væsentligere punkt kommer

en endnu i langt højere grad subjektiv opfattelse til orde hos forf., forsåvidt han mener at kunne sætte den først ved midten af det 16 århundrede opdukkende frihedsstraf i forbindelse med den tidlige middelalders trældom. Selv om man medtog — hvad forf. iøvrigt ikke har gjort — en henvisning til, at man i mellemtiden dog af og til træffer på fængselsstraf, således i den københavnske stadsret 1294, bliver hin opfattelse næppe mere plausibel. Forf. nævner selv bremerholmsstraffen, ~~if~~ lighed med den i udlandet alt tidligere anvendte straf på galejerne; her findes i virkeligheden sikkert det forbillede, hvorefter hin straf har udformet sig, om end på en ret selvstændig måde. Ligesom her vilde man sikkert også på mange andre områder, ved en fremstilling af det danske fængselsvæsen, med fordel kunne søge paralleller indenfor udlandets straforganisationer.

Det foreliggende arbejde er det første, der tager det danske fængselsvæsens historie op til samlet og selvstændig bearbejdelse. Det fortjener interesse ikke blot af denne grund, men også fordi det med varme og virkelig dygtighed skildrer den første begyndelse til de institutioner, som det har været de senere tider forbeholdt at udforme på en humanere og langt mere individualiserende måde, men som dog vedblivende forfølge i væsentlig grad samme mål, om end til dels ad andre og bedre veje, og om hvilke det derhos i al fald kan siges, at vi først forstå dem fuldtud, når vi kende deres tilblivelse, deres historie. I denne henseende er det foreliggende arbejde dog kun en begyndelse. Det peger mod en fortsættelse; men en sådan vil næppe kunne lægges i nogen bedre hånd end forfatterens.

København d. 1 august 1894.

Eyvind Olrik.

ALEXANDER KRAFT. Om straffens fuldbyrdelse. Et forsøg på en straffuldbyrdelses lære.

Som bekendt har vor juridiske verden desværre ikke nogen særlig videnskabelig interesse, og endnu mindre har den kendskab til end sige interesse for fængselsvæsenet og fængselsvidenskaben i almindelighed, så lidt som vore fængselsforhold i særdeleshed. Det juridiske studium er for største delen af dets dyrkere blevet et mål for madstrævet, og fængselsvæsenet byder så lidt i den retning. Så meget mere må man trøste sig med håbet om, at den interesse, der på det omhandlede område er kommen frem i de senere år blandt den yngre slægt, må voxe sig større.

Under sådanne tilstande må man være taknemlig og glad, hver gang en jurist inlader sig på at skrive om fængselsforhold og derved viser sin interesse for fængsels-sagen. Således må derfor standpunktet på forhånd blive overfor Hr. Krafts 333 sider store bog, med den anførte titel: om straffens fuldbyrdelse, som er udkommen i dette år.

Det er ikke den første bog, der er skreven hos os om dette æmne. Fængselsdirektør Fr. Bruun udgav i 1867 en bog om straffuldbyrdelsen, der, hvad jeg alt den gang havde lejlighed til at udtale, altid vil bevare sin betydning som instruerende for det område, den behandler. Når derfor Hr. Kraft har ment at burde udgive en bog om samme æmne, må man forudsætte, at det har været hans hensigt dermed dels at give en klarere fremstilling af straffuldbyrdelsen, dels en til nutiden gennemført fremstilling, altså en supplering af Bruuns bog. Men har dette været tilfældet, må man undre sig over, at Bruuns bog ingensteds er nævnt hos Kraft, medens dennes bog dog vrimler af citater fra tysk, fransk, engelsk og muligt endnu flere fremmede sprog. En forfatter skylder imidlertid sit land og sig selv

først at fremhæve sit eget lands bidrag til et spørgsmåls belysning, før man bringer sin visdom fra udlandet til torvs. Men det modsatte er desværre en skødesynd hos os danske, ellers mene vi nu engang ikke at være lærde og store nok *).

At Hr. Kraft ikke skulde kende Bruuns bog om straffuldbyrdelsen er lidet sandsynligt, når man ser, hvor megen fremmed literatur han har gjort sig bekendt med. Bruuns bog har i hvert tilfælde det fortrin, at den er skrevet på en så lidet fordringsfuld og på en så bramfri måde, at den også i så henseende fortjener opmærksomhed, og han var dog en mand, der på den tid, da han skrev den, sad inde med såvel praktisk som teoretisk indsigt i den sag, han skrev om, fremfor nogen her i landet.

I indledningen til sin bog giver Kraft en skitseret oversigt over straffuldbyrdelsens udvikling siden det 17 århundrede og får heri anledning til at pege på årsagerne til svingningerne i denne. Da så godt som enhver tidsbestemmelse mangler i fremstillingen, og de fremsatte betragtninger gribe forvirrende ind i hverandre, får man imidlertid, når man slutter læsningen af den i adskillige punkter interessante indledning, en fornemmelse af, at et vældigt uvejr med regnskyl, lyn og torden er gået hen over en, og man snapper næsten med velbehag efter en mundfuld frisk luft. Så tyngende falde tankerne og ordene, hvori de ere klædte, trods den lethed og det ofte træffende valg, hvormed de ere nedskrevne.

Som opgave sætter forfatteren at tage straffuldbyrdelsen for og undersøge, om den fyldestgør kravene, der stilles til den, og hvis ikke, da at påvise vejen, den skal følge. Idet

---

*) Professor Torp skrev således, kort før kommissionen om børnehjemssagen nedsattes, i Berlingske Tidende nogle artikler om de moralsk forsømte børns behandling og henviste i disse kun til udlandets literatur om den sag, men nævnte derimod ikke med et ord, at spørgsmålet var udførligt behandlet i nærværende tidskrift mindst i de sidste 10 år forud for hans artikler.

han senere som hovedteori opstiller, at straffuldbyrdelsen skal angive den vej, som strafferet og straffeprocess skal følge, hævder han, at hvis straffuldbyrdelsen for at nå målet, der er sat, viser sig at gå over de af de sidstnævnte for den satte grænser, må disse, strafferet og straffeprocess, forandres. Ihvorvel jeg sympathiserer med en opgave, som går ud på at forde jevnbyrdig plads for straffuldbyrdelsen ved siden af strafferet og straffeprocess, også fordi hin repræsenterer den praktiske side på samme tid, som de andre ere eller måske rettere have været ved at forsumpe i ensidige teorier, vilde jeg dog ønske, at forfatteren var gået mere sindigt tilværks for at nå sit mål.

Praktisk vilde det have været, om forfatteren havde afsluttet sin bog med en kort udsigt over resultaterne af sine undersøgelser for derigennem at præcisere, hvor nær han var kommen løsningen af den foran anførte af ham for sin bog satte opgave, og hvorvidt resultaterne støttede hans så stærkt hævdede teori om straffuldbyrdelsens forhold til strafferet og straffeprocess. Dette gør han ikke, men slutter af med et lyrisk udbrud uden værdi.

Efter indledningen går forfatteren over til at behandle bogens egenlige opgave fuldbyrdelsen af hovedstraffene: de kortvarige frihedsstraffe, de langvarige frihedsstraffe, straf for forbryderiske børn og mindreårige, straf for recidivet.

I disse afsnit er der selvfølgelig gengivet i ikke ringe omfang det væsentligste af, hvad der er udtalt og gennemført rundt om i verden på de forskellige områder af straffuldbyrdelsen. Bogen indholder i så henseende mange oplysninger af interesse, som det kan have sin betydning at have samlede på et sted, og det er navnlig på det punkt, at bogens fortjeneste ligger. På det punkt vidner den om en flid, en interesse, der fortjener al påskønnelse. Skade er det kun, at den form, Kraft har givet sin bog, næsten slår hensigten med den ihjel. Den kan aldrig blive en straffuldbyrdelseslære, således som den er skreven. Gennem sin hele lyriske form, der fortæller om forfatterens

elskværdige natur og deltagende hjertelag, bringer den forvirrende betragtninger ind, hvor alene moden forstandighed og besindige overvejelser skulde være det fremherskende. Den godtgør tillige, hvor meget det har at sige, om den, som skriver om fængselsæmner og om straffuldbyrdelse, har i hvert tilfælde nogen praktisk erfaring på det gebet. Det er det moment, som har bidraget til, at Bruuns før omtalte bog: om straffuldbyrdelse og Krohnes: Lehrbuch der Gefängnissskunde have så stor betydning. En fængselsmand, hvis behandling adskillige tusind forbryderiske naturer har været underkastet, han dømmes med adskillig større erfaring og sundere i mange af de enkeltheder, hvoraf straffuldbyrdelsen er sammensat, end enhver anden, som aldrig har stået ansigt til ansigt med en forbryder.

Jeg har sagt det før, forfatteren har undladt at give nogen kortfattet udsigt over sine resultater; at give nogen sådan her, vilde blive et efter forholdene for betydeligt arbejde. Man får nøjes med, at forfatterens standpunkt er fremskridtets så godt som på alle punkter, og så langt, som udviklingen hidtil er nået eller tenderer at nå. Også prygle- og dødsstraffen er Kraft en modstander af. Ønskeligt vilde det have været, om Kraft istedenfor at gå til så stor en opgave, som den at skrive en bog om straffens fuldbyrdelse, en opgave, der fordrer adskillige forudsætninger, havde øvet sine kræfter på mindre æmner, hvad han utvivlsomt selv vilde have haft større glæde af, og hvorfor han kunde have regnet på større tak af andre.

Fr. Stuckenberg.

Tidsskrift for Retsvidenskab. 1894. Nr. 1 og 2 Indhold: Om Overdragelse af individuelt bestemte løsøregerstande; af C. Torp. Til Obligationsrettens alm. del; af Fr. Hagerup. Meddelelser om forandring i den norske bevillingspraxis i skilsmisssager; af H. Gabrielsen. Oversigt over de nordl. landes lovgivning i 1893. Om Gældstiftelse af umyndige efter norsk og dansk Ret; af Johannes Bergh. Miste Landstingets kongevalgte medlemmer deres sæde i tilfælde af tingets opløsning? af V. M. Amdrup. Nogle Bemærkninger om beskyttelse for derivative erhvervelser af håndskriftskrav imod skyldnerens betaling til en tidligere berettiget; af M. Sander. Nord. Literatur, fremmede literatur. Mindre meddelelser.

Bulletin de la Société gén. de prisons. 1894. 1—6. Indhold: Selskabets møder i decbr. 93, jan., febr. og marts 94. Desportes død. Fernand Desportes; af Rivière. Undertykkelse af tiggeriet og bistand ved arbejdet i Preussen; af Rivière. Almenopfattelsen af de penitentiære begreber; af Reville. Forslag til en fælles straffelov for Sveits; af Garçon. Forsøg til en plan af en reform af loven af 1850 om den korrektionelle opdragelse; af Puibaraud. Om skadeserstatning til ofrene for fejltagelser fra justitsens side; af De Vence. Fængselsvæsenet i Spanien; af Ballière. Fernand Desportes; af Declesières. Om ny bevægelser i den krim. anthropologi; af C. de Vence. Fængselsstatistik for 1887—90; af Astor. Besøget hos fangerne; af Lacointa. Forslag til en straffelov i Østerrig; af Capitant. Om de lange straffe; af Laguerre. Ungdommens redning i de foren. Stater; af Brueyre. Om det legale tilsyn og forsorgen; af Lecour. Afskrækkelsen i fremtiden; af Paul Cuche. Den østerrigske lov om skadeserstatning til uretlig dømte; af Krzymuski. Belgiens maison de refuge og dépôts de mendicité; af Batardy.

Blätter für Gefängniskunde. B. 28, 3 og 4 h. Indhold: Illing. Eichrodt. Om det italienske fængselsvæsen i middelalderen og den ny tid; af Krauss. Forslag til en reform af arbejds husene; af Fleischmann. Til spørgsmålet om den foreløbige løsladelse; af Baumgärt og af Rauchstein. Korrespondance. Literatur. Fra strafanstalter. Beskyttelse.

Gerichtssaal. B. 49. H. 2—3. 1894. Indhold: Den overord. revision i den østerrigske straffebehandling; af Rosenblatt. Den østerrigske kriminalstatistik for 1889; af Hoegel. De nyeste resultater af den betingede domfældelse i Frankrig og England; af Gruber. Den internat. krim. forening og dens formål; af Stenglein. De forsømte børn og unge forbrydere; af Schmölder. Til spørgsmålet om alderens indflydelse på strafbarheden efter østerrigsk ret og efter udkastet; af Finger. Literatur.

ALEXANDER MACONOCHE.

Siden JOHN HOWARDS dage er der næppe nogen, som har udrettet mere for den store samfundsopgave »fængselsvæsenets reform«, end kaptain ALEXANDER MACONOCHE. — Beviset herfor har man i hele den engelske og irske fængselsadministration efter det system, som er kaldet »gode tegn« (good mark) systemet. Dette er og bliver resultatet af hans arbejder, om end af og til andre ere tilkendte æren såvel for denne som for andre frugter af hans bestræbelser.

Han er født i året 1787 i Skotland i Fife Shire, hvor hans fader var toldembedsmand. Efter i nogle år at have studeret lovkyndighed, opgav han sine studier og indtrådte i den kgl. marine som »midshipman« på et af de skibe, der hørte til den vestindiske eskadre under admiral Alexander Cochrane. Ved den tid blev han engang kommanderet til tjeneste på admiral Nelsons flagskib »Victory«, hvor en lille hændelse skaffede ham den ære at blive tiltalt af den berømte admiral. Da denne nemlig tilfældigt trådte ud af sin kahyt med en stor kikkert under armen og fik øje på den unge midshipman, sagde han pludselig: »Lån mig din skulder lidt, unge ven!« Dette blev dog både første og sidste gang, at MACONOCHE kom i berørelse med Nelson, som få måneder efter faldt i slaget ved Trafalgar.

Fortsættende sin sømandsbane var MACONOCHE i 1810 nær ved at strande på den hollandske kyst. Han fortæller, hvorledes ved denne lejlighed midt i faren en lille, næsten morsom tildragelse uforglemmeligt indprentede sig i hans erindring. I det øjeblik nemlig, da faren og forvirringen var størst, hørtes på en gang en lille dreng skribe op: »Hvad er der på færde?» og en gammel bådsmandsmat ved navn Cossi råbte da med sin rå men godmodige stemme: »Tag jer af den dreng, han er mit eneste håb!» »Tag jer af den dreng«. Dette tilfældige udråb blev for ham en påmindelse om værdien af alle stakkels forladte børns både åndelige og legemlige velfærd; en maner om den pligt og det ansvar, der må påhvile enhver brav og menneskekærlig mand om faderlig at tage sig af sådanne. Og mange bleve de drenge, som MACONOCHE i eftertiden kærlig tog sig af og vægede mod de fristelser, der true den ubeskyttede ungdom.

Det lykkedes ikke skibet, hvorpå han blev kastet på den hollandske kyst, at undfly. Det blev taget af fransk-mændene, som dengang var i krig med England, og officerer og mandskab faldt i fransk fangenskab. Således blev da MACONOCHE i tre år fange, og, ligesom tidligere HOWARD og senere DUCPETIAUX, den store belgiske fængselsreformator, blev han af den hårde virkelighed indskærpet de humanitetens og sympathiens lærdomme, hvorefter han i eftertiden forstod at udtrække et så godt udbytte.

Efter Napoleons fald fik MACONOCHE sin frihed, vendte hjem og fortsatte sit sømandsliv; denne gang på et togt til kysten af Nord-Amerika. Medens han her var stationeret ved Qvebek, indprentede et andet tilfælde ham et princip, som siden blev et ledende træk i hans kriminalsystem, nemlig princippet for den gensidige ansvarlighed for kammeraters handlinger. Lysten til at desertere havde smittet hele den britiske besætning på den nordamerikanske eskadre. Som modmiddel forbød man i de fleste tilfælde mandskabet at gå fra borde. Men MACONOCHE faldt på at

gøre et forsøg med at tilstå orlov på den udtrykkelige be-
lingelse, at, hvis de, der først havde fået den, ikke vendte
tilbage igen til deres skibe, vilde de tilbageværende kam-
merater i eftertiden blive negtet denne gunst. Udfaldet
svarede til forventningen: Den kammeratlige æresfølelse
bevirkede, at desertionen fra den tid sågodtsom ganske
ophørte.

Kort efter fredens afslutning tog han afsked af marine-
tjenesten og nedsatte sig i Skotland, hvor han nu i en
række af år levede roligt som forpagter af en lille land-
ejendom. Her giftede han sig og blev familiefader. Men
med børnene voxede fornødenhederne og tilskyndede ham
at søge en større og mere indbringende virksomhed. Han
kom til London, hvor han traf på flere gamle venner,
hvoraf nogle var blevne mænd af indflydelse. Således Sir
JOHN FRANKLIN, der netop ved den tid var udnævnt til
guvernør i St. Diemens land (Tasmanien). Denne opfor-
drede MACONOCHE til at følge med som hans sekretær; et
tilbud, som beredvillig blev modtaget. Forinden afrejsen
til bestemmelsesstedet henvendte flere herrer, der helligede
sig fængselsvæsenets interesser, sig til ham og anmodede
ham om at korrespondere med dem, navnlig om alt, hvad
der vedrørte transporten af straffanger til kolonierne.

Såsnart han var ankommen til Hobart Town, hendroges
strax hans opmærksomhed på fangesystemets tilstand, for
hvis forbedring her allerede kraftig var arbejdet af to ud-
sendinge fra selskabet »Venner fra England«, Mr. JAMES
BACKHOUSE fra York, og Mr. JOHN WASHINGTON WALKER fra
Newcastle. Disse brave mænd tilbragte 5 år med en grundig
undersøgelse af alle strafanstalter i de australske kolonier.
De havde her på Van Diemens land mødt den beredvilligste
imødekommen fra guvernørens, oberst ARTHURS side lige-
som nu fra hans efterfølger JOHN FRANKLINS. Denne op-
fordrede dem til at give ham beretning om deres besøg
hos fangerne og forslag til reformer i fangedisciplinen.
Disse rapporter kom nu MACONOCHE i hænde, og i en

officiel indberetning tillagde han de deri indeholdte iagttagelser og overvejelser en høj værdi.

Trangen til en forandring til det bedre, såvel af de australske som tasmaniske transportations systemer var overordenlig stor. På nogle af fangestationerne var tilstandene ligefrem skrækindjagende. I havnen ved Maquarie t. ex. var der sammenhobet et antal af 280 fanger, hvoraf gennemsnitlig 5 af hver 8 omkom ved vold, mord og elendighed. I løbet af 10 år forsøgte 169 at undvige fra denne station. Af disse omkom 62 i skovene, og de 9 dræbtes af kammeraterne; nogle bevislig for at tjene de forhungrede til føde. Der var en fordybning i en klippe på den sydlige side af havnen, der blev kaldet morderhulen, på grund af de mange, som der var blevne myrdede af deres medfanger.

I Ny Syd Wales stillede forholdene sig ikke bedre. Et vidne afgav følgende erklæring for en parlamentarisk komite: »De dømte se intet andet for sig end elendighed. Livet har tabt sit værd for dem. Jeg har set 21 blive hængte i løbet af 14 dage, i Sydney i guvernør MAQUORIES tid, for en ringe eller slet ingen brøde.*)

Så forfærdelige forhold måtte vel opfordre humane mænd til at opbyde hele deres kraft og evne for at tilvejebringe en bedre tingenes tilstand, og det behøver vel næppe at siges, at MACONOCHE i Hobart Town levende helligede sig denne opgave. Han grandskede, læste, iagttog, forhørte og støttende sig til andre erfarne mænds råd og meninger, men dog nærmest hjulpen af sit eget gode hjerte og ædle sind, udarbejdede han lidt efter lidt grundtrækkene til det system, som siden har fået navn af: »Gode Tegn Systemet« eller det irske system for behandlingen af straffanger**).

*) Første rapport til underhuset fra den kriminale lov-komité, 1847 p. 453.

***) Det »irske system« er blevet og bliver endnu ofte sat i forbindelse med Sir Walter Croftons navn; men dette kan kun være berettiget, forsåvidt denne som overdirektør for de irske fængsler

Det er mærkeligt nok, at nogle år tidligere, erkebiskop WHATELY af Dublin, i to breve til jarlen af Grey, har gjort udkast til et lignende system; men da MACONOCHE selvstændigt, gradvis ad den praktiske vej og næsten samtidig har udarbejdet sit system, er der ingen grund til at antage, at han i så henseende skulde stå i nogen gæld til erkebiskoppen.

Da M. havde fuldendt sit system på en forbedret basis, oversendte han det til koloniernes overbestyrelse i London. To år hengik imidlertid, forinden han modtog nogen anerkendelse. Da svaret endelig indløb, var det kun delvis opmuntrende; idet bestyrelsen forordnede, at han skulde overtage befalingen over fangerne på øen Norfolk med det hverv at gøre forsøg med sine planer efter en begrænset målestok — en indskrænkning, som desværre bragte den nidkære mands værk til at vakle i sin begyndelse og forhindrede ham i selv at bringe det til modenhed; dog indenfor den kreds, hvor han kunde handle efter sin overbevisning, gjorde han undere.

Øen Norfolk er beliggende henved 1000 engelske mil øst for Ny Holland. Kaptain MACONOCHE ankom dertil i marts 1840 og forblev der indtil februar 1844, så at han altså tilbragte 4 år der. I hele denne periode havde han henved 2000 fanger under sin varetægt, hvoraf omtrent de to trediedele vare dobbelt straffede, d. v. s. fanger, der efter at være transporterede fra England til Ny Syd Wales (Botany Bay), atter for nye forbrydelser vare transporterede til den lille isolerede ø Norfolk. Disse vare de værste af den værste slags mennesker. 160 soldater var stationeret på øen for at beskytte autoriteterne; men i hele MACONOCHE'S tid behøvede de aldrig at benyttes uden til den regelmæssige tjeneste.

og som en human og intelligent mand har forstået med dygtighed og i vid udstrækning praktisk at gennemføre M.'s planer. Æren for selve systemet efter dets karakteristiske ejendommelige grundtræk kan ingen anden tilkomme end Maconochie.

Forinden hans ankomst arbejdede fangerne i lænker, og selv de bevæbnede tjenestemænd passede at blive dem tre skridt fra livet. De var (siger Mr. M. D. HILL) mere at betragte som gale hunde end som mennesker. Da det ikke var tilrådeligt at betro dem kniv og gaffel, måtte de ved deres måltider hjælpe sig med hænder og tænder; medens de ikke havde andet drikkekar end en vandspand. For at fries for arbejde tilføjede de hyppigt sig selv de groveste lemlæstelser eller fremkaldte forsætlig sygdom. Sundhedstilstanden var i det hele jammerlig. Hundreder gik i en tidlig grav under den forenede indflydelse af slet føde, usselt opholdssted og den mest fordærvede moralitet. Det er blevet sagt: »Lad et menneske være, hvorledes han vil, når han kommer her, vil han snart være ligeså slet som de øvrige. — Her tages menneskehjertet fra en mand og gives ham et dyrehjerte i stedet.»

Se således var disse mennesker og således tilstandene, da MACONOCHE blev guvernør.

Men allerede hans første opråb til fangerne gjorde en forbavsende virkning. Det var, som om med et slag de selv og den almen menneskelige trang til at håbe blev vækket fra døden til nyt liv. De udbrændte hjerter begyndte igen at føle og fatte forsætter. Det blotte syn af MACONOCHE, lyden af hans stemme sagde dem instinktmæssig, at det var en ædel mand, som talte til dem. Beskrivelsen af fangerne indtil den tid gjorde dem til en forsamling af sande djævlø. Således siger den romersk-katholske biskop ULLATHORNE, der tilbragte hele år i Australien hos fangerne, med hensyn til dem på Norfolk: »Jeg gruer, når jeg i min erindring tilbagekalder synet af tusind sammenklumpede menneskeansigter med et næsten umenneskeligt udtryk«. — Efter tre års forløb havde MACONOCHE således forandret disse ulykkelige skabningers udseende og selve fysiognomi-erne, at guvernøren i Ny Syd Wales, Sir GEORGE GIPPS, da han til den tid inspicerede øen, med forbavselse spurgte

ham: »Men hvorledes har de da båret dem ad med at få dem til at se således ud?«

Hele hemmeligheden var, at M., besjælet af menneskekærlighed, havde arbejdet i forbund med naturen; men ikke mod naturen. Ene ved disse midler havde han bewirket dette ligesom så mange andre mærkelige resultater i hin periode.

Hans system var i korte træk følgende:

Ligesom den fri mand i almindelighed må arbejde for sit underhold, således bør også det samme heldbringende princip, så meget som muligt, bringes i anvendelse ligeoverfor fanger. De skal have intet for intet; men fortjene enhver lille fordel ved en tilsvarende anstrengelse. Selve løsladelsen skal (efter kaptain M.s forslag) være betinget, d. v. s. efter hans tanke skulde i almindelighed ingen dømmes til fængsel på en bestemt tid, uafhængig af hans gode eller dårlige opførsel; men han skulde dømmes til at holdes så længe under fængselsdisciplinen, til han i virkeligheden havde forbedret sig. På denne måde vilde da en straffange kunne forlænge sin fængsling på livstid eller betydelig fremskynde sin frigivelse i forhold til sin slette eller gode opførsel. Hans arbejde vilde blive værdsat stykke for stykke og indregistreret ved hjælp af »gode tegn«, ikke i forhold til profession eller løfter; men i forhold til dets udførelse.

Ved ankomsten til Norfolk fandt kapt. MACONOCHE, at omkostningerne for hver fanges underhold beløb sig til 8 pence (omtr. 40 øre) daglig. Han debiterede derfor hver fange 8 tegn (ét for hver penny) som den daglige gæld, der skulde afarbejdes. Otte tegn blev altså betragtet som ækvivalent for et moderat dagsarbejde, der muliggjorde overarbejde. Dette overarbejde eller muligheden af at fortjene overskydende tegn blev da en kilde til håb, en spore til anstrengelse. Thi når først hver mand havde tjent sine 8 tegn som betaling til guvernementet for sit underhold, blev det ham tilladt for det antal tegn, han kunde tjene derover,

at tilkøbe sig visse begunstigelser eller behageligheder i henseende til kost eller beklædning. Men en endnu større opmuntring var udsigten til derigennem at kunne vinde en proportional formildelse af den idømte straf. Kapt. M. var dog så forsigtig at gøre fangerne opmærksom på, at han ikke var i stand til at tilsikre dem det sidste, eftersom der ikke endnu var nogen lovbestemmelse derfor, men lovede at ville opbyde hele sin indflydelse for at bevæge guvernementet til at indrømme en sådan formildelse i forhold til de extra tegn, fangerne fortjente ved overarbejde. Opmuntrede ved dette håb gjorde fangerne overraskende fremskridt, såvel i arbejde som i god opførsel. Men ulukkeligvis vilde guvernementet ikke lade sig overbevise om det hensigtssvarende i en sådan forholdsvis formildelse i fangerens dom, og den skuffede forventning undlod da heller ikke at fremkalde sine følger.

De første tre år, så længe håbet nærmedes, gik al ting godt. Al slags tjeneste og håndværk blev øvet og værdsat i »gode tegn«, for at krediteres hver fange som hans specielle fortjeneste: Gravning, rengøring, kogning, bygningsarbejde, skriverseri, opsyn (alle opsynsmænd, med undtagelse af 3, toges af selve fangerne), kvægvogtning, smede- og tømrerarbejde — alt blev beregnet pr. dag og betalt med »gode tegn«. Det følger af sig selv, at det havde sin vanskelighed at udføre denne vurdering på en fuldkommen retfærdig måde, i forhold til individernes forskellige evne; men ved en redelig bestræbelse blev denne vanskelighed i det hele overvundet. Fangerne vare meget glade ved den umiddelbart opnåede fordel at kunne gøre indkøb for deres extra mærker af sådanne genstande som t. ex. levende fjerkræ og andre fødemidler, som de satte pris på.

MACONOCHE fandt ved udøvelsen af sit system ikke en eneste mand, der ikke lod sig påvirke. Det hændtes vel, at en eller anden trodsig krabat måtte sættes i straffecelle eller på vand og brød. Men han blev snart ked deraf, når han mærkede, at hans trods gik ud over ham selv, og

at han i det følgende ved sit arbejde måtte afbetale den gæld, hvori han kom selv for denne ringe kost. Fire og tyve timer var i reglen tilstrækkelig til at bringe selv den mest halsstarrige til fornuft.

Et gode, som blev højt skattet af dem, var lejligheden til at opnå den begunstigelse at bygge sig selv en hytte, hvori de kunde leve for sig selv, skilt fra de andre fangers selskab. Thi i almindelighed fandt den skadelige indretning sted, at de levede i fællesskab både dag og nat. MACONOCHE gennemførte dog en større adskillelse end tidligere på øen.

Et interessant resultat fremgik af den indrømmelse, at de måtte have besiddelsesret til, hvad de anskaffede for deres overfortjeneste. Tidligere havde de været indgroede tyve og rapset fra hverandre og hvor der gaves lejlighed. Nu fremspirede en følelse af agtelse for ejendomsretten i samme forhold, som flere og flere af dem blev ejer af fjerkræ, grise og andre levnetsmidler eller ekstraklædningsstykker.

MACONOCHE var dog ikke tilfredsstillet med at fremkalde redelighed og lydighed. Han holdt fast ved, at »en virkelig forbedring fordrer højere dyder end lydighed«. I den hensigt at vække sansen for gensidighed og fælles interesser forsøgte han at samle fangerne i grupper eller messer på fem mand. Enhver af disse grupper havde alt, selv deres »gode tegn«, i fællesskab, således, at hvis et enkelt medlem af en sådan viste en slet opførsel eller dovenskab, faldt tabet af hans »gode tegn« også på de andre fire, hvorved det altså blev enhvers interesse at anvende sin indflydelse på de andre til det gode. Skønt nu denne plan i mange henseender havde gode følger, medførte den dog visse misligheder, som ellers ikke heftede ved MACONOCHE'S system. Det havde den fejl at være en hårdhed, for ikke at sige en uretfærdighed, imod de skikkeligste medlemmer i hver gruppe på fem, ligesom det blev et befordringsmiddel for forenede slette bestræbelser, hvor karakteren hos en hel gruppe eller dens flertal ikke var

tilstrækkelig forbedret, og medførte tilsidst alvorlige inkonveniensener.

Her kunde det være stedet et bemærke, at MACONOCHE med al sin erfaring dog ikke synes ret at have haft øje for de moralske og disciplinære farer, der ere uadskillelige fra straffangers indbyrdes fri tilslutning. Han indrømmer, efter at have forladt Nordfolk, aldrig at have kendt adskillelse udover en tid af seks måneder, og synes i det hele at have dannet sig altfor overdrevne forestillinger om afsondringssystemets virkninger, ved en misforståelse af dets ejendommelige udøvelse. Måske havde han hørt tale om de misbrug, som i visse amerikanske fængsler ledsagede det skadelige og uforsvarlige princip at afsondre fanger under en vedvarende ørkesløshed og fuldkommen ensomhed, selv med udelukkelse af de overordnedes besøg — et system, som ikke strengt nok kan fordømmes. Men netop til den samme tid, da han eksperimenterede på øen Norfolk, forsøgte man at indføre afsondrings-systemet i det londonske mønsterfængsel i Pentonville. Fængselspræsten Mr. Burt udtaler sig derom således: »Det princip, som lagdes til grund for det originale system, var, at undervisning og besøg af overordnede fængselsembedsmænd i forening skulde have en forebyggende og vækkende indflydelse på fangernes sind og bevirke den størst mulige forbedring«. I henseende til visse populære misforståelser af dette systems virkninger bemærker Mr. Burt, at det strenge isole-ringssystem blev fulgt i Pentonville fra 1842 til 1848, efter hvilken tid det slappedes og forandrede. Han tilføjer, at sygeligheden under det forandrede system var otte gange større, end da det originale system blev fastholdt. Fordelen ved afsondringssystemet under korte og skarpe vilkår som på en gang mere vækkende, mere forbedrende, lettere og mere taknemligt i udførelsen end den forlængede fængsling med fællesarbejde er så fuldelig anerkendt i forskellige lande, at det vel må beklages, at MACONOCHE'S ellers så skarpe syn for kriminel forbedring ganske har overset dem.

Thi det var ene fællesskabets onder, der sluttelig fremkaldte genvordighed på øen Norfolk. Jeg vil lade biskop ULLATHORNE tale, som den gang var fortrolig med, hvad der foregik på øen: »Disse private foreninger af fem fanger måtte friste til sammenrottelser og mytteri og lette udførelsen, og i virkeligheden ledede de også til fangoudbrudet på Norfolk, skønt fængselspræsten advarede MACONOCHE mod hovedmændene og det hykleri, hvormed de skjulte deres anslag«.

Alt gik imidlertid udmærket godt for en tid. De gode resultater var i sig selv en rig og velgørende hjælpekilde både for fangerne og autoriteterne. En af MACONOCHE'S kolleger, der under hele hans ophold på øen stod ved hans side, Mr. JOHN SIMMS, og som i det følgende har vist sig som en meget dygtig bestyrer af fængslet i Plymouth, har i et brev af 28 novbr. 1877 til Mr. WILLIAM TALLACK, Howard-selskabets sekretær, fremført nogle af sine erindringer fra denne periode:

»I løbet af min trettenårige australske virksomhed lærte jeg tusinder af fanger at kende, deres tidligere levnetsløb ligesom deres senere liv under den generhvervede frihed. Mine første erfaringer gjorde jeg i »lænke- og bolt«-systemets tid — dette i bund og grund fordærvelige system, der ikke kendte andet redningsmiddel end det, som forfatteren til »Memoriale of Millbank« forsikrer at være det eneste probate: Jernets tvingende magt. For fangernes moralske forbedring viste den rå vold sig uheldbringende og ødelæggende. På øen Norfolk bestræbte kapt. MACONOCHE sig i en periode af 4 år for praktisk at indføre sit system. Han måtte arbejde mod næsten uoverstigelige skranker i alle retninger, i de sletteste, mest uhensigtsvarende lokaliteter, med en uduelig stamme af fængselsembedsmænd, som ligefrem modvirkede hans anordninger. Han anvendte først sit system på dobbelt og tredobbelt dømte forbrydere og et mindretal af 600 direkte fra Eng-

land transporterede. Han blev snart overtydet om, at de gældende penale love gjorde det uigennemførligt i de gamle hænder. Hvis forfatteren til »Memoriale of Millbank« kunde være bleven vidne til den moralske nedværdigelse og den håbløse tilstand, hvortil »bolt- og jern-« systemet havde bragt disse mennesker, vilde han vist for stedse have forladt sin jern-teori. MACONOCHE'S system var en skabning af en humanere tid, der gik ud fra den grund-sætning, at mennesket må behandles som et moralsk væsen.

Han byggede tre kirker på øen ved siden af bygninger og barakker for officianter og fanger og gennemførte sit system i løbet af de første to år. I de næste to udstykkede han en del af det dyrkelige land i parceller, som blev overdraget til fanger, der havde gennemgået det første trin til forbedring. Disse dyrkede nu deres jordlod, for hvilket de betalte en afgift til guvernementet. Det korn og de tropiske væxter, de avlede, voxede yppigt og frodigt. Alt udviklede sig på bedste måde, såvel deres opførsel som deres flid og vindskibelighed — da indløb befaling fra overbestyrelsen i England, at alle nybyggerne skulde forflyttes til Van Diemens land med frihedspas. Flere af øens overordnede embedsmænd var af MACONOCHE bleven afsat på grund af den store efterladenhed, hvori de havde gjort sig skyldig. Disse personer var hans system en torn i øjet, og de havde ikke undladt i deres korrespondancer at udtale sig bittert og fordømmende derom. Det var sådanne intriger, men ikke fejl ved systemet, som førte til dette resultat.«

Mr. SIMMS fortsætter:

»To straffekolonier var bleven anlagt, én i Longridge og den anden i Cascade. I den sidste boede jeg i en hytte uden lås og slå, medens tæt derved 2000 fanger hver nat var installeret i barakkerne på samme måde, uden anden aflukke end en simpel dørklinke. Ikke en eneste misgerning blev i al denne tid forøvet af disse

mænd, uagtet hele bevogtningen kun bestod i en eneste overbetjent foruden mig selv og nogle få betroede mænd, der vare udvalgte blandt selve fangerne og sov inde i barakkerne for at holde orden. Jeg skal altid mindes dette år som det mærkeligste i hele min fængsels erfaring, fordi det uimodsigelig vidner om de gode egenskaber hos disse mennesker og i almindelighed højt taler for, hvad der lader sig udrette, ikke ved hjælp af bolt og lænker, men ved moralske midler og en fornuftig behandling af de gærende onde instinkter — en behandling, som altid må behøve den rette basis for forbedring såvel af fanger som under livets fri forhold. — På øen opførte de fanger, som vare under kapt. MACONOCHEs varetægt, sig i det hele på den mest tilfredsstillende måde, og efter at de vare forflyttede til Tasmania, forsynede med frihedspas, blev de hurtigt og heldigt taget i tjeneste af kolonisterne. Fire år senere traf jeg på mange af dem i Hobart Town; alle vel og hæderligt anbragte. Men om mange andre fik jeg lignende gode oplysninger: De bleve af kolonisterne rosede betegnet med benævnelsen »kapt. MACONOCHEs mænd« og gjorde deres ny hjemstavn ære.»

Muligheden af en sådan forbedring er ofte bleven betvivlet, selv af erfarne autoriteter. Men kapt. MACONOCHE og Mr. SIMMS, begge hædersmænd med årelang og omfattende erfaring i henseende til behandlingen af de værste forbrydere, have fundet ægte kristelige grundsætninger virkningsfulde, selv i de vanskeligste tilfælde. MACONOCHE bevidnede ligeoverfor en parlamentarisk komité: »at selv blandt grove og forstokkede forbrydere troede han ikke, at der gaves nogen uforbederlig. Senere fik han på øen Norfolk lejlighed, til at give denne overbevisning en højst interessant og mærkelig illustration.

I Sydney havde der været en halsstarrig, aldeles ustyrlig fange. Han blev pidsket og hudflettet for idelig gentagen uterlighed og forbrydelser uden anden virkning end den, at hans trods snarere tiltog. Tilsidst vidste autoriteterne

ikke at opstille andet med ham end at sætte ham ud på en lille øde ø i havnen, hvor han, lænket til klippen, havde sit sovested i en hule. Efter nogle ugers forløb begav inspektøren sig til ham og opfordrede ham til at falde tilføje. Han svarede med udfordrende trods. Han blev derefter på livstid sendt til fangestationen i Port Macquarie, hvor han atter og atter blev pisket. Her lykkedes det ham at undfly og for en tid at finde tilhold hos de indfødte. Men han blev atter fanget og sendt til øen Norfolk efter at være dømt for mord. — Dog også hos ham opdagede MACONOCHE spirer til det gode. For at aflede hans ubændige kraft satte han ham først en tid til at vogte øens vilde oxer og anbragte ham siden ved signalet på toppen af Mount Pitt. Den humane behandling, som han tidligere ikke havde kendt, gjorde ham lidt efter lidt til en anden, således at, da guvernøren i Ny Syd Wales, Sir G. GURPS, inspicerede øen og, idet Anderson tiltrak sig hans opmærksomhed, spurgte: »Hvad er det for en flink krabat?« fik han til svar: »Det er den mand, som var smedet til klippen på øen ved Sidney — »Det er vel ikke Deres alvor!« udbrød den forbavsede guvernør.

Da endelig overbestyrelsens resolution indløb til øen, at den ikke samtykkede i togn-systemets indflydelse på straffetiden, at den betingede, allerede erhvervede formildelse af straffen ikke vilde blive anerkendt, da grebes fangerne af en dyb modløshed, og en begivenhed fremkaldtes, der førte til MACONOCHE'S fjærnelse fra øen. Tolv af de i deres forventninger skuffede fanger forsøgte at bemægtige sig en brig og, ved overrumpling af mandskabet, at flygte fra øen. Det mislykkedes; men da deres forbrydelse kom autoriteterne for øre, gav den anledning til talrige forvanskende beskyldninger mod kaptainens hele bestyrelse, hvoraf følgen blev, at han kaldtes tilbage.

Såsnart han havde forladt øen, fandt den gamle rådetsånd påny indgang. Fangerne blev atter stadig piskede, kneblede og lænkede. De blev igen behandlet som dyr og

blev igen som dyr. I 1846 skete et almindeligt udbrud. Tre embedsmænd blev myrdet, og som repressalier fuldbyrdedes tolv henrettelser på en dag. — Endnu engang tiltrak øen sig autoriteternes opmærksomhed som et rædselsopholdssted og blev opgivet som fangestation.

Efter M's tilbagekomst til England blev hans system en tidlang glemt. Men i året 1849 modtog han, tilskyndet af sine venner, bestyrelsen af fængslet i Birmingham, med tilladelsen til at anstille delvise forsøg med sine planer. Men her viste det sig atter, at autoriteterne ligefrem modsatte sig deres væsenlige anvendelse. Trods denne modgang og miskendelse gjorde han dog endnu forsøg med en partiel anvendelse af sit system på de unge fanger under 16 års alderen — og selv med den snevre begrænsning, der var ham foreskrevet, viste det sig at have en mærkelig virkning.

Fortrædiget af autoriteternes uovervindelige vrangvillie til den nødvendige samarbejden, frasagde han sig efter to års forløb bestyrelsen af Birmingham-fængslet.

Under hans efterfølger vakte forskellige skammelige mishandlinger af fanger opsigt i hele kongeriget og foranledigede nedsættelsen af en speciel kgl. kriminal-kommission i året 1853. I sin officielle rapport bevidnede denne kommission, at de stedfundne grusomme mishandlinger (som senere gav stof til en populær novelle) skrev sig først fra 1852, året efter, at MACONOCHE var fratrådt fængselsbestyrelsen. Sluttelig erklærede den: »Hvad angår kaptain MACONOCHE, da er det os en tilfredsstillelse at give ham vidnesbyrd som en ædel og menneskekærlig mand, hvis eneste bevæggrund til at overtage bestyrelsen af fængslet var fangernes forbedring til det almenes bedste, ved hjælp af det disciplinære moralske system, han havde håbet at kunne gennemføre«.

Men stedlige misforhold og forældede lovbestemmelser tillod ham ikke at nå sit mål og selv at gennemføre sit system. Hans fjender blev ikke træt af at udbasune grund-

løse beskyldninger, medens dog fremtiden gav ham oprejsning og retfærdiggjorde hans bestræbelser. Forinden han forlod Birmingham, foranstaltede de mest ansete øvrigheds-personer og filantroper en fest til ære for ham på stadens rådhus og bevidnede ham deres højagtelse for hans karakter som for hans system.

Med denne hædrende afslutning endtes hans offentlige løbebane. Alderen og nedbrudt helbred tvang ham til at henleve sine sidste år i privatlivets ro. Først efter hans død, som indtraf i oktober 1860, fik han, således som det så ofte sker med den miskendte fortjeneste, den fulde hyldest, idet regeringen, i erkendelse af hans systems store værd, indførte det ved lov i alle Stor-Britanniens og Irlands statsfængsler. I April 1878 blev loven også givet udstrækning til mindre, lokale strafanstalter, efter den progressive klassifikation på basis af »gode tegn«: den karakteristiske kærne i kaptain MACONOCHE'S planer og system. (Fra Engelsk)

W. T.

De danske fængselselskaber.

I nærværende tidsskrifts første årgang 1878 ligesom senere i årgangen 1881 blev der dels givet oplysninger om de danske fængselselskaber, deres virksomhed og økonomiske forhold, dels blev opmærksomheden henledt på ønskeligheden af en forandret organisation for virksomheden og af en sammenslutning af alle selskaberne under en fælles bestyrelse.

Efter at et møde i 1881 var afholdt i Viborg af delegerede fra de bestående fængselselskabers bestyrelser, vedtog man på et lignende møde, som afholdtes i København 1885, at oprette en fællesbestyrelse til at varetage de den fælles virksomhed vedkommende anliggender, og denne kom foreløbig til at bestå af de enkelte selskabers formænd. I 1891, 28 og 29 september, samledes det tredje fællesmøde i København. På dette vedtoges nogle fællesregler for selskabernes virksomhed, ligesom medlemsantallet i fællesbestyrelsen forøgedes, og formanden i Københavns fængselselskab blev dens formand.

Ved den vedtagne ordning fik fællesbestyrelsen en fastere fod at stå på, og dens opgaver bestemtes således:

At være mellemed mellem fængselselskaberne på den ene side og den administrerende og lovgivende magt på den anden side.

At følge og fremme fængselsselskabernes virksomhed for de straffede personer i Danmark og holde øje med den virksomhed, der udfoldes af lignende selskaber i andre lande, og eventuelt fremme samvirken med dem.

At gøre almenheden kendt med fængselsselskabernes virksomhedsmåde og principer ved at udgive beretninger.

At fordele mellem selskaberne de af statskassen og fra andre sider til virksomheden i almindelighed skænkede og ikke for noget enkelt selskab alene bestemte pengebidrag, og at forvalte fælleskassen, hvis midler ventes tilvejebragte på lignende måde, og som anvendes dels til de udgifter, som selve fællesbestyrelsens virksomhed medfører, dels til tilskud til enkelte selskaber i særlige øjemed.

Det vedtoges fremdeles, at fængselsselskaberne kan, når omstændighederne tilråde det, udstrække deres forsorg også til personer, navnlig børn, som løslades efter anholdelse uden at være straffede.

I overensstemmelse med disse opgaver har fællesbestyrelsen udgivet en interessant beretning om de danske fængselsselskaber 1842—93, det tidsrum, hvori de have været i virksomhed.

Af denne beretning skal tidsskriftet tillade sig at gengive den første del, som giver en læseværdig fremstilling af den hele sags historiske udvikling:

Tidligere bestræbelser. ELISABETH FRY'S BESØG.

Vort ældste fængselsselskab stiftedes den 1 decbr. 1842 i København; og tilskyndelsen til at optage et organiseret arbejde for de fangne og faldne kom hos os fra den samme ædle kvinde, hvem også de fleste andre landes fængselsselskaber skyldte deres tilværelse.

Ganske vist bestod der allerede i årene 1797—99 i

Odense et »selskab til tabte borgeres redning« med fængselselskabet i Philadelphia som forbillede. Men det gik egentlig ikke ud på at hjælpe de fangne, men på at forbedre fængslerne, hvad der dengang vel kunde trænges til; og dets forslag og planer kom i det hele ikke længere end på papiret. En smuk praktisk eftervirkning fik det dog mange år efter, da den mand, der synes at have været sjælen i det, kammerherre JENS BENZON til Christiansdal, i 1837 ved sit testamente skænkede 15000 rd. til et nyt, velindrettet varetægtsfængsel i Odense.

Og ganske vist skal det ikke glemmes, at der også før fængselselskabernes tid blev gjort noget for at ophjælpe de fangne, dels af enkelte mænd, navnlig fængselsembetsmænd, og dels fra regeringens side. I de sidste årtier af forrige århundrede, da de gamle strænge straffelove under kronprins Frederiks regering blev mildnede og mange fanger, som vare dømt efter dem, ærliggjorte og benådede, og da de fangnes kår i flere henseender blev forbedrede, blev der også tænkt på de løsladte. Ifølge kgl. resol. af 29 maj 1795 pålagdes det samtlige tugt- og forbedringshuse at give de løsladte en tærepeng til hjemrejsen af 4 sk. for hver mil, de havde til deres hjem, for at de ikke af deres hjælpeløse tilstand strax skulde fristes til nye forbrydelser. Allerede før den tid var behandlingen i vore strafanstalter mildere end i de fleste andre lande, og det var i hine mere patriarkalske dage ikke sjældent, at fanger, hvis tid var ude, når det var vinterdage eller de ikke kunde finde arbejde, bad om lov til at blive i tugthusét, indtil der kunde åbne sig udvej for dem; i februar 1792 hensad der over 40 sådanne frivillige i børnehuset. Endnu 1844 husede stokhuset på en gang 21 for kortere eller længere tid siden benådede fæstningsslaver. Men efterhånden som der indførtes bedre orden og strengere disciplin i fængslerne, kunde sligt naturligvis kun ganske undtagelsesvis finde sted. I de gamle tugthuse var der stadig adskillige af de indsatte drenge og unge mennesker, som

ligefrem var i væverlære, løslodes med svendebrev fra tugthusmesteren og fik svendeklædning af tugthuskassen for at være udrustede til ærligt erhverv. Af fængselsmænd fortjener vel især konferensråd Hans Koefoed, som fra 1781—95 var direktør for børnehuset, hæderlig ihukommelse for sin omsorg for de løsladte. Han havde tillige det militære uldne manufaktur på gullduset under sin direktion, og der gav han mange løsladte midlertidigt arbejde, ligesom han ofte tog drenge fra forbedringshuset, gav dem klæder, og satte dem i dugmagerlære på gullduset, ja sørgede endog for logis og kost for såvidt mulig at forekomme udsvævelser. Andre, som vilde bort, skaffede han skibslejlighed og fornøden rejsekost på tugthuskassens bekostning. Og han opgav ikke sine bestræbelser, uagtet han måtte opleve mange skuffelser. De fleste af drengene løb af læren for ham, »hvortil«, skriver han*), »forbrydelse vel undertiden har givet anledning; men som oftest er faderens onde eksempel, deres slette opdragelse og vane til at betle på gaden fra små af i stedet for at gå i skole og den deraf flydende uoplysthed udi religionen skyld derudi.« — I sine erindringer fra Viborg tugthus for 50 år siden**) fortæller afdøde fængselsdirektør Bruun, hvorledes fangerne der hjalp hverandre, når f. ex. nogen ved løsladelsen manglede klæder, og derved øvede en meget skarp kritik, så de aldrig vilde spilde hjælp på nogen, de ikke havde tiltro til. — At også private velgørere i ældre tid kunde tænke på de fangne, bære fire endnu bestående legater vidne om. I året 1800 skænkede gehejmeråd, overhofmester A. H. Molkte og hustru 1000 rdl. til vederkvælgelse for de i stokhuset på livstid hensiddende slaver***). 1805 legerede fru Charlotte Sophie Rasch, enke efter kommandørkaptajn og fabrikmester Henrik

*) I februar 1792 til kancelliet.

**) I tidsskriftet *Museum* 1893.

***) Overgik efter stokhusets nedlæggelse til anvendelse for benådede fanger fra tugthuset, under bestyrelse af overinspektionen for fængselsvæsenet.

Gerner, 500 rd. til Københavns forbedringshus, hvoraf renten årlig skulde tildeles en udgående kvindefange til beklædning o. l. 1818 tillagde vejermester Andreas Thomsen i København ved testamente tugt-, rasp- og forbedringshuset på Christianshavn 10.000 rd., hvis rente skulde anvendes til »klæder og noget til ophold for de fra strafanstalten udgående, især til dem, som første gang have været i forbedringshuset« — og desuden 500 rd. til skolen i forbedringshuset*). Og 1828 oprettede pastor Mathias Nascou et legat til et oplivende juleaftensmåltid for Bremerholms slaver, rente 40 rd. årlig**).

Men hvad der således i det enkelte kunde ske — og vel stadig fra strafanstaltens side skete noget af — rakte dog ikke langt; det fandt kun liden støtte i samfundet i det hele; og overhovedet manglede den gang i alt for høj grad forudsætningen for ethvert arbejde for at ophjælpe de løsladte efter straffen, fordi der blev gjort så såre lidt for deres oprejsning og forbedring under straffen. Nu indse sikkert de fleste, at det samfund, som vil vinde de flest mulige af sine forbrydere tilbage som hæderlige og nyttige istedetfor snyltende og skadelige medlemmer, nødvendigvis må lade begge disse arbejder følges ad. Men for 50 år siden så det i begge henseender endnu kun tarveligt ud.

Fængslerne manglede i høj grad opsyn og derfor også tugt og orden. Adskillelsen mellem fangerne var yderst ufuldkommen. Landets hovedstrafanstalt, børnehuset på Christianshavn, havde fra 1808 ikke engang mere sin egen præst; men gudstjenesten besørgedes af en af stadens kapellaner som for sin øvrige gerning ikke kunde overkomme stort mere end at prædike hver fjortende dag. Undervisning fik kun de ukonfirmerede fanger, med hvem degnen læste 8

---

*) Anvendes nu, da staten tilstrækkelig sørger for skolen, til at give fangerne skrivematerialier.

***) Nu knyttet til Horsens fængselsskab.

timer om ugen. Ellers vare fangerne, som direktionen i 1842 erklærede, »i religiøs og moralsk henseende så godt som overladte til dem selv, og savnede på den ene side den fornødne åndelige hjælp til deres opbyggelse og forbedring, medens de på den anden side vare udsatte for den yderligere fordærvelse, som deres slette omgivelser under den nuværende ufuldkomne fængselsdisciplin giver så megen anledning til«. Med provinstugthusene så det ikke stort bedre ud, og blandt stokhusslaverne var tilstanden måske allersørgeligst. I varetægtsfængslerne blev der vel fra gammel tid flittig sørget for at berede de dødsdømte til døden; men på dem, der skulde leve, blev der kun såre sjelden tænkt. Fagfolk indså vel nødvendigheden af forbedringer; først og fremmest må da nævnes daværende professor og stænderdeputeret C. N. David, hvem både planen til vore fængsels reform og dens væsentlige gennemførelse skyldes. Og regeringen havde 8 april 1840 nedsat en kommission for strafanstaltens forbedring, i hvilken David var sjælen, ligesom Roskilde stænderforsamling i 1838 navnlig på hans opmuntring havde andraget på bedre indretning af varetægtsfængslerne. Men i den almindelige mening var der liden deltagelse for denne sag; kunde der end findes en del medlidenhed med nogle af dem, som under de til 1866 gjældende strængere straffelove dømtes uforholdsmæssig hårdt, så var dog slaver og tugthusmedlemmer i det hele nærmest kun genstand for frygt, og hos menigmand fandtes endnu mangfoldige levninger og eftervirkninger af den gamle tro, at det var »en uærlig sag at vedrøre en delinkvent«.

I august 1841 besøgte så ELISABET FRY København, ledsaget af sin broder Mr. Joseph Gerney og flere medlemmer af sin familie. Hun var dengang 61 år, og under sit kærlighedsarbejde for Englands kvinder var hun uden i mindste måde at tænke derpå bleven navnkundig over hele verden som en af den kristne kærligheds ædleste skikkelser. Her, som overalt hvor hun kom hen for at

virke til gunst for de faldne og fangne, modtoges hun med ærbødighed af alle, lige fra kongen og dronningen. Hun besøgte hovedstadens fængsler og forbavsede og rørte de kvindelige fanger ved den blidhed, hvormed hun mødte deres spotterier over hendes kvækerdragt. For at gøre regeringen opmærksom på de mangler, hun fandt ved vore fængsler, indgav hun sammen med sin broder et andragende, som gav anledning til fornyede undersøgelser og til den kgl. resolution af 25 juni 1842, som påbød store forbedringer med hensyn til opsyn, undervisning og sjælesorg i fængslerne. Og samtidig gav hun stødet til oprettelse af et fængselselskab. Den 28 august 1841 holdt hun i hotel Royal et foredrag om denne sag for en indbuden kreds af omtrent 150 damer og herrer, af hvilke en del allerede privat havde tilsagt deres medvirkning. Det gengives således af en tilhører*):

»Hendes mærkelige personlighed udtalte sig gennem hendes foredrag; enhver tilstedeværende blev det klart, hvorledes hun har været istand til at virke såmeget for de kvindelige fangers forbedring, det kald, hvortil hun har indviet sit liv. Hendes stemme er velklingende og fuldtonig, hendes foredrag simpelt, uden alle retoriske prydelser; men det, der fornemmelig udmærker hende, er den inderlige overbevisning, den indre begejstring for dyd og moralitet, den høje religiøsitet og kristelighed, som udpræger sig i hvert ord, hun fremfører. Hun begynder med at give en skildring af fængslernes tilstand i England for 30 år siden, da hun begyndte sin virksomhed, navnlig i Newgate; de kvindelige fanger stod da under mandligt opsyn, understøttet af væbnet magt; banden, brændevin og slagsmål hørte til dagens orden; selve fængslets guvernør besøgte ugerne disse fangers opholdssted. Såvel han som fangevogterne frarådede hende som et unyttigt og farligt vovestykke at gå ind til dem, og da hun ikke vilde afstå derfra,

*) Fædrelandet 30 august 1841.

måtte hun lægge sit gulduhr og sin guldkæde fra sig og tage en fangevogter med til sin beskyttelse. Snart fandt hun dog disse forsigtighedsregler overflødige; hun lod sig indelukke ene med de kvindelige fanger, og da først fandt hendes virksomhed fuld indgang; thi det gik her som altid, tillid avler tillid. For at virke på sindet underviste hun dem fornemmelig i den hellige skrift. Flere damer understøttede hende i hendes bestræbelser, og hun indså snart, at det især er kvinden, der skal virke på det fordærvede kvindelige gemyt. Efter megen anstrængelse lykkedes det hende at få Newgates guvernør til som forsøg at ansætte kvindelige vogtere over de kvindelige fanger, efterat hun først havde erhvervet sig deres tillid i den grad, at de indvilligede i at underkaste sig den disciplin, hun foreskrev. Denne forandring frembragte så god virkning, at een kvindelig vogter var i stand til at have opsyn med et ligeså stort antal fanger som før tre mænd, hvorhos den væbnede magt nu blev overflødig. Hun udstrakte derefter sin virksomhed også til andre fængsler, og hendes bestræbelser kronedes overalt med held; overalt søgte hun som kvinde at virke på kvinden, overalt søgte hun at virke på gemytterne til fangernes moralske forbedring, overalt anvendte hun den hellige skrift. Hendes færd vakte megen opmærksomhed; efter nogle år blev sagen bragt på bane i parlamentet, og hun havde den tilfredsstillelse, at det blev ved lov bestemt, at der over kvindelige fanger kun måtte ansættes kvindeligt opsyn*), og at der i fængslerne hver dag skulde oplæses et stykke af den hellige skrift. Mrs. Fry indskrænkede ikke sin virksomhed til selve fængslerne; hun indså, at arbejdet vilde være halvt, ja så godt som spildt, hvis ingen kærlig hånd tog sig af fangen, som med få penge træder ud i verden, ofte uden familie, ofte til det, som er værre, en lastefuld familie eller omgang, hvor den spire til

---

*) Også her blev ansættelsen af kvindeligt opsyn i kvindefængslet en af frugterne af hendes besøg.

forbedring, som kunde være lagt indenfor fængslets mure, snart måtte kvæles. Hun fik derfor et såkaldet beskyttelses-selskab oprettet, som antog sig de kvindelige fanger, der løslodes og havde givet tegn på et angerfuldt sind. Frugterne havde været forbavsende. Fængselsselskabets seneste beretning viste, at af 100 antagne kvindefanger havde 70 efter et års forløb opført sig godt. Som eksempel meddelte hun et brev fra en løsladt fange, hvori denne oversender hende 2 pd. sterling, den sum, hun havde stjålet, men ikke kunde komme til at erstatte, hvorfor hun anmodede mrs. Fry om at anvende dem til gavn for fangerne. Resultatet af mrs. Fry's erfaring var, at mange kvindelige forbrydere kunde reddes fra lastens bane ved kærlighed, ved undervisning i sand kristelig moral, fornemmelig ved hjælp af den hellige skrift, og ved tilsyn med dem, efter at de havde forladt strafanstalterne. Det fruentimmer, der træder ind i fængslet for at skaffe religionens sandheder indgang, må bringe med sig et ydmygt og kristeligt sind, være gennemtrængt af den sandhed, at fristelserne, som ere mange for den rige, ere langt flere og vanskeligere at modstå for den lavere klasse, se i fangerne sine medmennesker i Kristus og stedse have for øje, at vi alle ere syndere for Herren, Et sådant sindelag vil snart mødes af den vågnende samvittighed hos forbryderen. Jo tidligere den gode indvirkning udøves, desto lettere vinder den sejr. Mrs. Fry tilrådede derfor at begynde virksomheden i arresthusene. Da hun havde erfaret, at det var vor regerings hensigt at give disse en forbedret indretning i hovedstaden, opfordrede hun til at danne et sådant beskyttelsesselskab, hvortil allerede nogle deltagere havde tegnet sig, og hendes erfaring borgede for, at det vilde bære mange og velsignelsesrige frugter« *).

*) Ved samme lejlighed talte mr. Gurney om negerslavernes emancipation. Mærkeligt nok fik dette spørgsmål nogle år efter praktisk interesse for fængselsselskabet i København. I Juli 1848 forespurgte direktionen for tugt- og forbedringshuset på

To dage efter samledes en del af de indtegnede påny hos mrs. Fry, som gav sine råd med hensyn til organisationen og navnlig fremhævede vigtigheden af foruden bidragydere at få personlig virkende medlemmer til besøg i fængslerne og omsorg for de løsladte; hun foreslog at vælge en foreløbig bestyrelse af 6 herrer og 6 damer, som skulde udarbejde bestemmelser for selskabet, få de fornødne damekomiteer til besøg dannede o. s. v., og hun gjorde opmærksom på, at man burde formå de embedsmænd, hvis stilling satte dem i stand til at virke for selskabets øjemed, til ex officio at tiltræde bestyrelsen. Til den foreløbige bestyrelse valgtes: kammerjunker Gyldenstjerne Sehested (formand), grosserer Owen (kasserer), pastor Raffard, etatsråd Brøndsted, justitsråd Thiele, bogholder Jonquières, fru Browne, frk. Delolme, fru Surleau, frk. Jensen, fru Raffard og frk. Andresen. Ex officio tiltrådte justitsråd v. Osten, kancelliråd Feddersen, professor David og pastor Rørdam. Forrest blandt stifterne indskreves mrs. Fry og mr. Gurney, som skænkede lst. 20 til selskabet.

Samme dag rejste Elisabeth Fry, og det gik derefter langsomt med selskabets organisation, så det endnu to år efter kun nævnes som »det intenderede fængselselskab«.

Christianshavn, om selskabet vilde antage sig en netop benådet negerinde — hun havde i fortvivlelse over efterstræbelser og hård behandling fra ejerens og opsynsmandens side sat ild på en mangostak og var derfor 1843 indsat i tugthuset på 10 år — samt betale de 400 rd., som ejeren forlangte for hende. Selskabet afslog selvfølgelig denne urimelige fordring, men tilbød at anbringe og antage sig hende, og når ejerens dispositionsret efter de 10 år atter kunde indtræde, at yde ham erstatning efter de regler, som da måtte gælde. Således blev det da. Hun fik tjeneste i København, og kort efter fandt emancipationen sted. Da hun var sygelig, måtte hun af og til ty til selskabet. Hendes opførsel var stadig mønsterværdig, og da det viste sig, at hun ikke kunde forlige sig med klimaet her, skaffede selskabet hende en god plads i Vestindien, hvor hun imidlertid året efter døde.

Fængselsselskabet i København.

Det første, den foreløbige bestyrelse havde at gøre, var at indgive en ansøgning til kongen om tilladelse til at oprette et selskab, hvis virksomhed skulde gå ud på: for det første, ved besøg i fængslerne og uddeling af bøger at virke til fangernes religiøse og moralske forbedring; herunder nævnes også på behørig måde at gøre forestilling til vedkommende avtoriteter med hensyn til forandringer i fangernes behandling og fængslernes indretning; for det andet: at søge at bevare de løsladte for ny tilbagefald ved at forskaffe dem tjeneste og arbejde samt på anden passende måde understøtte dem. Tilladelsen meddeltes i nådige udtryk ved den allerede nævnte resolution af 25 juni 1842, idet der dog, da besøg i varetægtsfængslerne i regelen ikke kunde tilstedes og i alle tilfælde måtte afhænge af den inkvirerende dommers bestemmelse, og da de mangelfulde lokaler i stokhuset ligeledes lagde hindringer i vejen for dette fængsels besøg, gaves anvisning på tugt-, rasp-, og forbedringshuset som det sted, hvor »selskabets gavnlige virksomhed bedst vilde kunne udøves, og hvor da især adgang til kvindeafdelingen skulde stå åben for de damer af selskabet, som vilde henvende deres opmærksomhed på denne del af den lidende og fordærvede menneskehede«. Som foreslået i ansøgningen skulde selvfølgelig de besøgende rette sig efter de anvisninger, der gaves af strafanstaltens bestyrelse og præst. Det var oprindelig ikke meningen at indskrænke virksomheden til København, endsige da til et enkelt fængsel, hvorom der også fra selve virksomheden foreligger tydelige vidnesbyrd — således understøttedes 1847 en norsk fange, som løslodes fra Møens tugthus; men ved det spor, resolutionen bragte selskabet ind i, blev det dog for lang tid væsenlig kun børnehusets fanger, der blev genstand for dets omsorg, og der hengik mange år, inden Elisabeth Frys

råd om at begynde med arresthusene, for at tage forbryderne på det tidligste stadium, ret blev fulgt.

Den foreløbige bestyrelse fandt det rigtigt at indhøste nogle erfaringer, inden den organiserede selskabet. Den lod derfor først et årstid, navnlig ved sine kvindelige medlemmer, foretage prøvebesøg i børnehuset, og da disses resultat forekom den opmuntrende, indbød den til et møde på hotel du Nord den 1 december 1843, hvor så selskabet endelig konstitueredes. Det meddeltes, at kongen og dronningen hver havde skænket 100 rdl. årlig til anvendelse for løsladte fanger. Love, der bestemte selskabets dobbelte formål som ovenfor angivet, blev vedtagne og en bestyrelse valgt, bestående foruden af en præsident (kabinetssekretær, kammerherre Tillisch) og en vicepræsident (kammerjunker Gyldenstjerne Sehested) af tre mandlige og tre kvindelige medlemmer (fru v. d. Pahlen, frk. Andresen og frk. Delolme) samt en kasserer (grosserer Owen) og en sekretær (justitsråd Stjernholm). Snart efter talte selskabet 124 medlemmer, som dels bidrog med penge, dels med personlig virksomhed.

Af de sidstnævnte dannedes tre komiteer til under bestyrelsens ledelse at virke for selskabets dobbelte øjemed, en besøgs-, en bog- og en forsørgelseskomite, hvis selvvalgte formænd vare de tre ikke ovenfor nævnte navngivne medlemmer af bestyrelsen. Besøgskomiteen, som strax fik 11 mandlige og kvindelige medlemmer, med cand. theol. Stilling som formand, havde det hverv at aflægge besøg i fængslet, påvirke fangerne ved samtaler, gøre sig bekendt med deres moralske tilstand og søge oplysning om deres fortid hos de autoriteter, under hvilke de inden deres indsættelse i strafanstalten havde levet. Bogkomiteen, med hofpræst Paulli som formand, skulde træffe valget af de bøger, som af selskabet blev at udlåne til fangerne, samt forestå udlånet under rådførsel med fængselspræsten. Den gik dog allerede 1845 ind, og dens forretninger underlagdes besøgskomiteen. Forsørgelseskomiteen, hvis for-

mand blev daværende assessor i politiretten, senere vicepolitidirektør v. Osten, i mange år en af selskabets bærende kræfter, skulde sørge for de til dens omsorg anbefalede løsladtes understøttelse og anbringelse.

I de første år lå det egenlige tyngdepunkt for selskabets virksomhed i besøgskomiteen. Kun de af den anbefalede fanger måtte understøttes af forsørgelseskomiteen. Og der er i selskabets ældste protokol bevaret en lille forhandling, som viser, hvor uadskillelige de to sider af selskabets formål ansås for at være, i al fald af en stor del af dets medlemmer. I 1844 androg bestyrelsen gouvernementet om tilladelse til at udstrække besøgene til slaverne i stokhuset. Dette besvaredes i henhold til den kgl. resolution afslående. Derimod henstillede gouvernementet til selskabet at tage sig af nogle benådede fæstningslaver; 21 var endnu i fæstningen; 13 vilde på kongens fødselsdag blive benådede, og disse kunde der nok gives lejlighed til at besøge. Bestyrelsen var uenig derom; en minoritet fandt det aldeles stridende mod selskabets hensigt; det vilde derved kun blive en forsørgelsesanstalt for fanger, om hvis omvendelse og syndsfortrydelse der ingen vished havde. Dog vedtoges det at tage sig af dem, da der var tid nok til nogle besøg. Men besøgskomiteen holdt med minoriteten; den fandt tiden for kort og negtede enstemmig at gøre de påtænkte besøg i stokhuset, hvorved sagen faldt bort. 1845 vedtoges det dog, at forsørgelseskomiteen kunde udstrække sin virksomhed også til andre end dem, der anbefaledes af besøgskomiteen, hvilket bl. a. også kom adskillige løsladte fra arresthuset til gode, ligesom det altfor udviklede komiteapparat efterhånden simplificeredes.

De mandlige medlemmer af besøgskomiteen vare næsten udelukkende unge theologiske kandidater — således have to af vore mest bekendte fængselspræster, den senere biskop Lind og pastor Oxholm, i deres kandidatår begyndt der. Men besætningen blev derved bestandig skiftende, og til tider var der slet ingen. De kvindelige medarbejdere vare

mere stadige, og enkelte af dem vedblev med stor utrættelighed år efter år deres stille arbejde blandt strafanstaltens kvindefanger. Naturligvis blev trangen til denne virksomhed mindre, alt eftersom forbedringerne i fængselsvæsenet ret trængte igennem; og fængslets embedsmænd kunde, når de da ellers udfyldte deres plads, i virkeligheden langt bedre lære fangerne at kende end de besøgende. Man kan derfor ikke undres over, at interessen for besøgene efterhånden tog af. Endnu ind i halvtredserne fremhæver bestyrelsen dog den kærlighed og selvopofrelse, hvormed enkelte af besøgskomiteen røgtede deres hverv, og i kvindefængslet ophørte besøgene først ved året 1860. 1865 bestemtes det så, at strafanstaltens direktør og præst samt præsten ved arresthuset i København stedse skulde være medlemmer af bestyrelsen*). Denne nøjedes dog heller ikke efter besøgenes ophør med at stå i forhold til fangerne gennem disse embedsmænd; men den holdt i selve strafanstalten sine månedlige møder, i hvilke fangerne før løsladelsen fremstilledes for den, deres udsigter og værdighed prøvedes, og hjælp bevilgedes efter omstændighederne (således, som det endnu sker, kun at møderne nu afholdes hver anden måned). I selskabets love blev vel den oprindelige bestemmelse om det dobbelte formål stående lige til 1879; men faktisk er fra 1860 omsorgen for de løsladte fastholdt som den eneste direkte opgave ikke blot af Københavns, men også af alle de yngre fængsels-selskaber. En anden sag er det, at selskaberne langt senere indirekte have bidraget til eller foranlediget en større interesse og kraftigere åndelig omsorg for de fangne i adskillige af landets arresthuse, idet en sådan omsorg altid må betragtes som en nødvendig forudsætning for fængsels-selskabernes virksomhed.

*) Forandret 1879. Nu er ifølge deres stilling inspektøren for strafanstalten, 2. politiinspektør og arrestinspektøren ved Blegdamsvejens arresthus bestyrelsesmedlemmer; men fængsels- og arrestpræsterne tilkaldes til møderne, for såvidt de ikke ere medlemmer af bestyrelsen.

I den første snes år virkede selskabet under ringe kår og med små pengemidler; og en sammenligning med den forholdsvis langt større og hurtigere tilslutning, som de omkring 1860 oprettede fængselselskaber fandt, viser bedst, hvormeget mindre forståelse der endnu 1840—50 var af denne sag.

Bestyrelsen søgte strax på forskellig måde at vække interesse for sagen og udsendte gentagne opfordringer til pengebidrag og personlig medvirkning. 1844 udbredte den i 2000 eksemplarer et af den daværende fængselspræst Boisen forfattet skrift: »Oplysninger angående det i København oprettede fængselselskab«, og da det ikke havde den forventede virkning, skrev David, som da var selskabets vicepræsident, næste år til alle amts- og sogneråd om at understøtte sagen, navnlig ved at antage sig de løsladte, som vare under selskabets forsorg, og hjælpe til at få dem under stadigt tilsyn. Ikke få erklærede deres redebonhed i denne henseende, ligesom en del privatmænd i og udenfor København efter en ny opfordring i 1846 tilbød at tage løsladte i arbejde eller under tilsyn. Men pengebidrag udeblev fast alle steder fra, og medlemstallet sank, navnlig 1848—51, da alle tanker vare optagne andetsteds og selv fangerne i strafanstalten sendte deres gaver til hæren. 1852 var der kun 59 medlemmer og 243 rdl. bidrag, hvortil kom 150 rd. i årlige gaver fra kongen og enkedronningen. Der antoges i de tre år 1849--51 kun 26 løsladte. 1860 var der 98, 1864 atter kun 84 medlemmer. I sine første 25 år antog selskabet sig 523 personer, gennemsnitlig 21 om året; men det må derved bemærkes, at i den tids beretninger optælles kun de, der ere »antagne under forsorg ved grundigere understøttelse, anbringelse, længere tilsyn etc. Og der er til et vistnok betydelig større, men ikke bestemt opgivet antal ydet mindre understøttelser. Denne adskillelse af »antagne« og »understøttede« er i længden ikke fastholdt, da der dog i virkeligheden er alle mulige gradationer i hjælpens størrelse og art, og da en lille hånds-

rækning i rette tid ofte kan være ligeså virkningsfuld som den større hjælp.

Der lagdes fra begyndelsen megen vægt på, at de antagne kom under tilsyn af selskabet, og meningen med den i de første år talrige forsørgelseskomite var også den, at hver af dens medlemmer skulde tage en eller flere løsladte under sit specielle tilsyn, patronat kaldtes det også. Ved de nævnte opfordringer til kommuner og private tænkte man sig at give denne institution en videre udstrækning: i opfordringen 1846 lovede bestyrelsen, en måned efter løsladelsen at anvise hver enkelt velgører den mandsfange, den efter overlæg havde tiltænkt ham. Her tilstræbtes altså en ganske lignende institution som den, adskillige udenlandske fængselselskaber i nutiden have under navnet patronat, schutzaufsicht o. l. Men det førte her aldrig til nogen fast institution, og navnet patronat forsvandt hurtigt igen. Derimod vedblev selskabet naturligvis stadig i mangfoldige enkelte tilfælde både hos sine medlemmer og andre at finde bistand til løsladtes anbringelse og tilsyn.

At der i opfordringen 1845 kun var tale om mandsfanger, uagtet selskabet i sine første år antog sig flest kvinder, lå i, at man for disse havde valgt en anden vej. Der følte hurtig trang til et sted, hvor de løsladte kvinder, som toges under forsorg, strax efter løsladelsen kunde få midlertidigt ophold, tilsyn og hjælp, og man arrangerede sig derfor 1845 med en hæderlig skomagerenke, md. Jensen i Skindergaden, om at yde dem dette. Fra den tid holdt selskabet stadig en sådan fast »tilsynskone« og lejlighed til 2—3 kvinder, hvoraf efterhånden det nuværende optagelseshus har udviklet sig. I årene fra 1865 til ind i 70erne anbragtes også indtil en halv snes løsladte om året under kærligt tilsyn på diakonissestiftelsen; og 1872 blev selskabets optagelseshus udvidet til at modtage indtil 8 kvinder samtidig og fik sin nuværende indretning. Dette skyldtes navnlig stiftsdame frk. Barner, som fra 1865—83 var et virksomt medlem af bestyrelsen og vedblev at føre det

ledende tilsyn med optagelseshuset, hvis virksomhed hun i forening med den første forstanderinde, frk. Povelsen (nu forstanderinde for den kristianshavnske sygeplejerskeanstalt) fik bragt ind i et godt spor. Sidste år var der på optagelseshuset anbragt ialt 34 kvinder, af hvilke der skaffedes de 23 plads; 2 kom på magdalenehjemmet, 3 hjem til forældrene, 2 fik arbejde i København, og 4 løb bort. I 1876 drøftedes tanken om en yderligere udvidelse og omdannelse deraf. Da tilbød nemlig etatsråd Stoltenberg selskabet en gave af 12000 kroner på den betingelse, at de skulde anvendes til et nyt optagelseshus eller asyl for straffede kvinder, indrettet efter samme mønster som den Heldringske anstalt Steenbeck i Holland. Men en sådan anstalt, beregnet på flerårigt ophold, fandt bestyrelsen dog efter modent overlæg at ligge for meget uden for planen for selskabets virksomhed, ligesom den hvert år vilde sluge en uforholdsmæssig del af dets midler, hvorfor den med tak afslog tilbudet. Tanken blev så siden ved en særlig forening realiseret i Lindevangshjemmet, hvor også fængselselskaberne efterhånden have anbragt et ikke ringe antal straffede piger, som trængte til i længere tid at være under et sådant hjems opdragende indflydelse (således i 1892 9 fra København, 1 fra det sjællandske og 1 fra det fynske fængselselskab).

Imidlertid var der efterhånden foregået en betydningsfuld udvidelse af selskabets virksomhed; i næsten 25 år havde denne væsenlig været bunden til strafanstalten på Kristianshavn, idet der dog fra 1845 også understøttedes enkelte andre løsladte, navnlig fra Københavns arresthus. 1866 vedtoges det på forslag af pastor Jensen, som da var præst ved dette, at udvide omsorgen for arrestanterne derfra; og fra 1874 fik den tiltagende virksomhed for disse på foranledning af en på generalforsamlingen af hospitalsforstander Stuckenberg rejst diskussion fremdeles større omfang og fastere form, idet pastor Jensen og politiinspektør Hertz, som fra 1864 havde overtaget konferensråd v. Ostens tidligere arbejde for selskabet, til dette øjemed sammen

med et tredje medlem af bestyrelsen holdt månedlige møder i arresthuset. 1879 vedtoges ny love for selskabet, og da deltes dette ligefrem i to afdelinger, en for strafanstalten og en for arresthuset, hvortil i 1887, efter at selskabernes andet fællesmøde havde vedtaget at søge virksomheden udvidet til alle arresthuse, kom en tredje afdeling for Københavns amts arresthus på Blegdamsvejen. Hvor stor denne udvidelse af selskabets opgave er, skønnes deraf, at medens der 1891 fra Kristianshavns strafanstalt (som fra 1859 kun er bestemt for kvinder) løslodes 115 kvinder, afsonede samme år i Københavns arresthus 2017 personer straffe af fængsel, vand og brød, rotting og ris (det hele arrestantantal var 8998); og i Blegdamsvejens arresthus straffedes 246 personer (hele arrestantantal 1356).

Når meddelelserne om Københavns fængselselskab ere tagne så udførligt med, ligger det i, at dette selskabs udvikling er sagens historie. De øvrige selskaber ere af adskilligt senere datum.

Om de bestående fængselselskaber og deres virksomhed giver følgende oversigt oplysninger.

Siden deres oprettelse have fængselselskaberne indtil 31 marts 1893 understøttet ialt:

Københavns fængselselskab, opr. 1 dec. 1843:	3621 pers.
Det fynske	— - 9 juli 1858: 705 —
Horsens	— - 1 dec. 1859: 1372 —
Vridsløselille	— - 24 nov. 1860: 4772 —
Viborg	— - 1 dec. 1860: 1975 —
Det sjællandske	— - 11 juli 1889: 29 —
Lolland-Falsters	— - 27 juni 1892: » —

Tilsammen... 12475*)

*) I dette tal er dog i henhold til bemærkningen på s. 191 et stort antal personer, som kun have fået mindre understøttelser, ikke medregnede. Også i de senere år er såvel af Københavns som andre selskaber ydet en del ikke optalte småunderstøttelser, ligesom nogle uden udgift hjulpe ikke ere regnede med. Til gengæld

I regnskabsåret 1892—93 have selskaberne understøttet:

Fængselselskaber	Ialt	Deraf første gang understøttede		
		Mænd	Kvinder	Tilsammen
Københavns	238	99	98	197
Fyens	38	18	5	23
Horsens	44	23	•	23
Vridsløselille.....	231	178	•	178
Viborg	83	51	1	52
Sjællands.....	17	9	3	12
Tilsammen...	651	378	107	485

Til direkte understøttelser for de 651 personer er anvendt i alt 13200 kr. 34 ø.

På det foran omtalte fællesmøde i 1891 vedtoges det at oprette et arbejdsanvisningskontor i København, fælles for alle fængselselskaberne; dette trådte i virksomhed fra 1 april 1892. Indtil 31 marts 1893 er der henvist til kontorets bistand 503 mænd og 59 kvinder, iblandt dem 42 drenge og 4 piger fra 11 til 17 år. Af det hele antal 562 havde 176 selv søgt kontorets hjælp. Det følger af sig selv, at det er personer fra København eller Københavns amt, som udgør hovedtallet af de henviste, nemlig 377.

Som glædeligt fortjener det at fremhæves, at ikke blot en del straffedes familier i deres bekymring for den vildfarne have søgt råd og hjælp på kontoret — gerne vejlede af venner og bekendte, som kendte noget til det;

ere nogle, til hvem to selskaber have bidraget ved udvandring og større understøttelser (af løsladte fra strafanstalterne) — medregnede to gange, idet f. ex. både Viborg og Vridsløselille selskaber opføre dem mellem deres understøttede, uden at de nu kunne udskilles.

Samtlige fængselselskabers udgift, 1 april 1892—31 marts 1893.

	Københavns fængsels- selskab	Det fynske fængsels- selskab	Horsens fængsels- selskab	Vridsløselille fængsels- selskab	Viborg fængsels- selskab	Det sjællsk. fængsels- selskab	Tilsammen
	Kr. Ø.	Kr. Ø.	Kr. Ø.	Kr. Ø.	Kr. Ø.	Kr. Ø.	Kr. Ø.
Direkte understøttelser.....	3487.07	1281.93	1460.83	4340.10	1619. »	1011.41	13200.34
Københavns selskabs optagelseshus.	1750. »	»	»	»	»	»	1750. »
Bidrag til fælleskontoret.....	500. »	100. »	200. »	500. »	200. »	100. »	1600. »
Tryksager, porto, papir etc.....	108.48	97.72	349.73	191.93	349.17	241.48	1338.51
Sekretær-, budløn o. a. administra- tionsudgifter	490. »	390. »	418. »	578.85	448. »	11.50	2336.35
Andre udgifter	»	64.78	»	»	»	53.80	118.58
Tilsammen....	6335.55	1934.43	2428.56	5610.88	2616.17	1418.19	20343.78
Formue, bestående af legater, gaver en gang for alle og kassebehold- ning 31 marts 1893.....	11924.93	5520.80	27365.25	16092.52	13340.76	2407.71	76651.97

Samtlige fængselselskabers indtægt 1 april 1892—31 marts 1893.

	Københavns fængsels- selskab	Det fynske fængsels- selskab	Horsens fængsels- selskab	Vridsløselille fængsels- selskab	Viborg fængsels- selskab	Det sjællsk. fængsels- selskab	Tilsammen
	Kr. Ø.	Kr. Ø.	Kr. Ø.	Kr. Ø.	Kr. Ø.	Kr. Ø.	Kr. Ø.
Kongens og kongehusets bidrag....	250. »	»	»	140. »	60. »	»	450. »
Bidrag af statskassen.....	750. »	100. »	300. »	500. »	200. »	150. »	2000. »
Renter af fangers overarbejdspenge.	105. »	»	115. »	292.97	»	»	512.97
Medlemsbidrag.....	1987. »	1215. »	2168. »	2124. »	2278. »	1451. »	11223. »
Gaver.....	4586.05	466. »	502. »	3338.95	325. »	198.02	9416.02
Tilbagebetaling af lån og andre ind- tægter.....	»	366.13	»	238.19	»	»	604.32
Renter af formue.....	376.13	193.25	991.04	771.79	472. »	75.15	2879.36
Tilsammen....	8054.18	2340.38	4076.04	7405.90	3335. »	1874.17	27085.67

men at på samme måde fædre og mødre have tyet dertil med børn, som endnu ikke havde været i politiets hænder, men vare så vanartede, at man ikke mere vidste råd med dem. Forhåbenlig vil efterhånden denne benyttelse af kontoret tage til. Glædeligt er det ligeledes, at ikke få af de bedre straffede, når de engang ere blevne hjulpne tilrette, komme igen på en måde, der viser, at de betragte bestyreren hr. Castella som deres ven og naturlige hjælper. Adskillige ere da hjulpne påny, når de viste sig værdige dertil — nogle kom blot igen for at sige tak og vise, at det gik dem godt. Omvendt have naturligvis også mange af de ringeste straffede belejret kontoret med forsøg på plattenslageri, hvad de dog i reglen hurtigt ere blevne kede af.

Til oversigt over, hvad der er gjort for hver af de henviste 562 personer, anføres, at kontoret har:

skaffet plads og arbejde til	40
— lære til.....	9
— hyre til.....	8
— sig selv plads med hjælp fra kontoret til op- hold og arbejdstøj	46
hjulpet til handel	6
besørget arbejdsredskaber og materialer til.....	28
— rejse til indlandet.....	16
— — udlandet	31
— logi, indbo, klæder etc. til.....	110
hjulpet med råd og anvisninger	18
besørget papirer o. l. for.....	6
skaffet hjælp fra andre foreninger	6
understøttet familien under forsørgerens straf.....	6
anbragt på optagelseshuset	4
tilvejebragt forlangte oplysninger om.....	14
hjælp afsloges eller bortfaldt for.....	214

Med hensyn til antallet af de ikke hjulpne, 214, som vel ved første øjekast vil synes uforholdsmæssig stort, indeholder det dog kun yderst få, 5 eller 6, om hvilke det må beklages, at det trods anvendt umage ikke lykkedes at skaffe dem den anbringelse, som ønskedes, og som de ej fandtes uværdige til — dels på grund af deres særlig vanskelige personlige forhold, dels på grund af den uheldige tid, som f. ex. i flere tilfælde gjorde det umuligt at opdrive hyre. Tallet 214 indbefatter fremdeles nogle få, som imidlertid blev i stand til at hjælpe sig selv og altså ikke mere trængte. Men med disse undtagelser er det i virkeligheden folk, som det vilde have været dels urigtigt, dels umuligt at hjælpe, enten fordi de viste sig at fare med usandhed, eller fordi det ikke var deres mening at ville arbejde, eller fordi de vare uhjælpelige fattiglemmer. Med disse sidstes forsørgelse kan selskaberne naturligvis ikke bebyrde sig, og fordringen om, at den, der vil hjælpes, siger sandhed og vil arbejde, kan der lige så naturligt ikke slås af på. Adskillige ere optrådte med den urimeligste fordringsfuldhed og unøjsomhed. En kom og spurgte nok så brøst: »Er det her, jeg skal have det tøj udleveret?« Bestyreren vidste ikke om noget tøj; men den anden mente, at når han var straffet, havde han ret til, at kontoret skulde give ham de og de klæder. En bad om hjælp og lod ret ordenlig, men det viste sig ved nærmere eftersyn, at han og konen — børn havde de ikke — tilsammen tjente en snes kroner om ugen og aldeles ikke trængte. En kvinde kom med en anvisning fra kriminalretten — hun havde en uge i forvejen ved sin løsladelse fra straffanstalten fået 10 kr. og anvist arbejde, hvorved hun kunde tjene ca. 1 kr. om dagen. En 31 årig mandsperson kom med en lignende anvisning; han havde intet at leve af, hed det sig, og det var forsåvidt sandt nok, som han for to dage siden var gået ud af forbedringshuset med 23 kr. i lommen, der allerede vare destillerede, etc. Forsøgene på at føre selskaberne bag lyset for at slå mønt ere mang-

foldige; en enkelt drev det endog til at møde med falske attester, en anden til at lade sig fæste på skrømt for at redde lidt penge eller klæder. En hel del mødte slet ikke, som det var aftalt, fordi de mærkede, at deres forhold skulde undersøges, eller fordi det blot var penge, de vilde have, eller måske fordi den stemning, der havde drevet dem til at bede om arbejde, imidlertid var dunstet bort igen. Til et par stykker var der anskaffet værktøj; men de kom ikke og hentede det. Til ca. 30 var der tilbudt og, tildels med megen ulejlighed, skaffet plads og arbejde; men de mødte, da det kom til stykket, ikke for at tiltræde det. Allerede de anførte eksempler ere nok til at vise — hvad der kunde bekræftes ved mange snese andre —, hvor heldigt det er, at der i en så stor by som København er et sted, hvortil de straffede kan henvises, og hvor deres forhold blive undersøgte.

Forbrydere, som have forskyldt dødsstraf,
i strafanstalten.

I det sveitsiske tidsskrift for strafferet har strafanstaltsdirektør I. V. HÜRNER i Lenzburg offentliggjort nogle oplysninger om ovenstående æmne.

I 1863, 27 november, blev den sidste dødsdom fuldbyrdet i kanton Aargau på Josef Jakob Felber, fra kanton Luzern, 27 år gl. Det følgende år blev nemlig den ny strafanstalt i Lenzburg åbnet, og fra det øjeblik er ingen forbryder mere henrettet, men vel dømt til døden. I denne ny anstalt er der indtil dette tidspunkt ialt blevet indsat

28 personer, som vare blevne dømte for forbrydelser, der havde forskyldt dødsstraf. Angående disse forbryderes forhold i strafanstalten lyde de månedlige vidnesbyrd, der afgives for hver enkelt, for 18 af dem på godt, for 8 tilfredsstillende og for 2 dadelværdigt, altså i almindelighed ret gunstigt. Om 17 fremhæves det, at de oprigtigt have angret deres forbrydelse. De øvrige 11 hævdede, med større eller mindre bestemthed, deres uskyldighed. Ingen af dem har i fangenskabets på nogen måde forgrebet sig på opsynet eller embedsmændene. Kun 2 have, særlig i ophidset stemning, udstødt trusler, men tilbagekaldt disse og vist anger over deres opførsel eller muligt blot hyklet en sådan.

Ingen af de provisorisk eller definitivt løsladte ere vendte tilbage til anstalten. Deres forhold i frihed var altså godt.

Deres videre skæbne var følgende:

- 11 døde i anstalten,
- 2 benådedes definitivt,
- 5 løslodes provisorisk mod god opførsel,
- 8 ere endnu i strafanstalten,
- 1 er i sindssygeanstalt,
- 1 er udleveret til Italien.

Det store antal af døde i strafanstalten er påfaldende. En, selvmorder, døde i sit fangenskabs første år, 2 i det fjerde, 2 i femte, 1 i sjette, 1 i syvende, 1 i ottende, 1 i niende, 1 i ellefte og 1 i det tolvte år.

I de sidste 10 år omfattede dødeligheden i strafanstalten 0,60 pct. af det samlede fangetal og 1,36 pct. af det daglige gennemsnitstal.

Anstalten har altså i almindelighed en lav mortalitetsprocent. Dette skyldes vistnok for en væsentlig del fangernes forplejning. Hos de nævnte forbrydere (todeswürdige) indvirke sikkert ganske andre faktorer med på sundhedstilstanden. I almindelighed er deres sindstilstand vedvarende foruroliget. På den ene side står den blodige gerning og skammen, der hviler på dem og familien, på den anden

side den lange straffetid. Samvittighedsnag gnave uafbrudt, selv om de også ville skjule det, og lade ikke sindet komme til ro. Disse sjælelidelser føre lidt efter lidt også legemlige lidelser og sygelighed med sig, som trods den ydede lægehjælp skride fremad, fordi den oprindelige årsag ikke kan hæves. På den måde kan den forholdsmæssigt store dødelighed blandt disse forbrydere forklares.

Ses hen til disse forbryderes forekomst i de sidste 30 år, delt i tre tiårige perioder:

1864—73 (da dødsstraf endnu bestod i Aargau)

1874—83 (da dødsstraf var afskaffet i Aargau) og

1884—93,

falder der 11 i den første periode (i 1867 endog 5), i den anden periode 11 og i den sidste 4. Altså har der ikke fundet nogen tilvæxt sted i Aargau, men, når man sammenligner de to sidste perioder tilsammen med den første, snarere en formindskelse af den slags forbrydelser.

Af disse kendsgerninger fremgår det, at det hverken er anstaltens mangel på disciplin eller det afskrækkende i straffen, der kan påberåbes til fordel for dødsstraffen.

Det belgiske fængselsvæsen.

I »*Gerichtssaal*«, B. 49, 1894, har amtsdommer i Tübingen, Dr. HEGELMAIER, meddelt nogle iagttagelser om Belgiens fængsler efter et besøg sammesteds. Disse meddelelser gengive vistnok kun for en del cellesystemets og fællesstraffens abc, og af formen føler man, at forfatteren er novice på området for meddelelserne, men desuagtet indeholde de momenter af interesse, og derfor følge de nedenfor. — I historisk henseende med hensyn til tilstanden i øjeblikket og til en alvorlig og handlekraftig bestræbelse for

en videregående fuldkommengørelse i fremtiden står Belgiens fængselsvæsen i første linie.

Ved lov af 4 marts 1870 blev cellesystemet fastslået som grundregel, som det mål, hvortil der skulde stræbes, forsåvidt statens fængsler tillade det.

Ved de rige midler, som den belgiske stat har anvendt og har kunnet anvende på sit hele justitsvæsen såvel som på fængslerne, er det i virkeligheden blevet muligt at gennemføre hin i loven fastsatte grundregel efter en temmelig vidtrækkende målestok, idet næsten alle fængsler — Gent undtagen og et par ganske små anstalter, tidligere klostre — ere indrettede efter cellesystemet. Kun fra dommerens standpunkt er den såkaldte kollektive straf bleven det normale, idet dommeren afsiger straffen som kollektiv, og først bagefter bliver enhver sådan frihedsstraf, som i virkeligheden afsones i celle, afkortet efter et i loven angivet forhold. Denne afkortning stammer fra, at man ved lovens affattelse gik ud fra, at ensomheden vilde virke strængere end straf i fællesskabet, og at straffens formål at forbedre mennesket vilde fuldbyrdes langt hurtigere i cellen end i fællesskabet. Afkortningen foregår på progressiv vis, således at 10 år overhovedet er blevet maximum ved frihedsstraf på tid i celle.

De, som ere dømt på livstid, have ret til efter 10 år afsonede i celle at vælge, om de vil blive længere i cellen eller ikke.

Støttende sig til de med dette system gjorte erfaringer har den belgiske regering foreslået kamrene en ny ordning af fuldbyrdelsen af strafarbejde, som, når den bliver lov, vil stille det belgiske fængselsvæsen på det højeste standpunkt, som videnskab og praxis i så henseende står på i Belgien.

Af landets cellefængsler er det i Louvain en hoved- og mønsteranstalt. Her er i første række erfaringer indhentede blandt de c. 560 mandlige cellefanger, der alle ere

svære forbrydere dømte på livstid ned til over 5 års frihedsstraf for délits correctionnels.

Fængselsbygningen er stjerneformet med den samme centrale oversigt som i Moabit.

Forskellige arter frihedsstraf afsones her ved siden af hinanden: travaux forcés, détention, reclusion, og emprisonnement. Men der er ingen forskel i behandlingen, kun arbejdsfortjenesten, som fangen får, er forskellig efter de nævnte klasser.

Den første grundregel for fuldstændig adskillelse er på det strængeste gennemført: i cellen om dag og om nat, ved måltider, arbejde, gårdtur, i kirken og skolen.

Til grovsmedene, kleinsmedene og snedkerne, som ikke arbejde i deres sovecelle, er der indrettet særlige celleværksteder, og i disse lyse, rummelige og velindrettede rum glemmer man rent, at man befinder sig i et fængsel.

Spadseregårdene ere som i Moabit anlagte i stjerneformede runddele.

Kirken og skolen er i bygningens øverste etage og indrettet således, at den ene fange ikke kan se den anden, men alle kan se præsten.

Til regelen om adskillelsen må føjes fordølgelsen af den enkelte personlighed, som iværksættes ved, at enhver fange, som forlader sin celle, eller når en besøger træder ind i cellen, skal trække en hætte over ansigtet.

En anden grundregel for fuldbyrdelsen af frihedsstraffen i celle er den fuldtud tilstrækkelige beskæftigelse af fangerne. I så henseende er der kun en mening i Belgien.

Hertil slutter den meget berettigede og meget højt vurderede fordring fra humanitetens side sig, nemlig til flersidig åndelig vækkelse gennem besøg, læsning, kirke og skole.

Besøgene gøres af fængslets embedsmænd, mestrene, som give anvisninger om arbejdet, af præsterne, og særlige broderskaber (*patronage*), af *aumonier*, lægen og endelig,

men i begrænset omfang og altid under kontrol af en betjent, af slægtninge.

Skolen er obligatorisk indtil 40 år, men mange fanger besøge den lige til 60 års alder.

Hvad målet for frihedsstraffen og vel i første linie gengældelsen af gerningen ved et hårdt følt onde angår, så har frygten for, at ensomheden, særlig ved en længere varighed, skulde være et legemligt og åndeligt uudholdeligt onde, som rakte langt ud over straffens formål, vist sig at være ganske ugrundet, ja, blandt de på livstid dømte have et større antal efter 10 års afoning valgt fremdeles at blive i cellen. Hertil kan måske bidrage, at fangerne (fejlagtigt) håbe, at de lettere vil blive benådede i cellen, og at forplejningen i Louvain er bekendt for at være bedre end i Gent, hvortil de ellers vil blive bragt; men dette er dog omstændigheder, som næppe vilde foranledige nogen til at underkaste sig et uudholdeligt onde.

For enkelte genytstunge mennesker må cellen stå som en særlig hård, grusom og farlig straf, men man har kun såre lidt at fortælle derom i Louvain. Derimod er det utvivlsomt, at for dannede og ærekære folk er cellen i Louvain en langt mere tiltalende straf end fællesskabet i Gent.

Af sygdomme findes få. Ved besøget i anstalten i febr. d. å. var der 17 syge af 560 personer. Sindssygdomme forekomme også sjældent, navnlig når man tager i betragtning, at mange blandt de grove forbrydere ikke ere ganske normale mennesker. Af selvmord er der i de 32 år, anstalten har bestået, ialt forekommet 39, et så lille tal, at der næppe deraf kan lægges cellesystemet noget til last.

På den anden side har det optimistiske håb, at cellen vilde føre en almindelig og hurtig (*rapide*) forbedring med sig, ikke bekræftet sig hverken i Louvain eller overhovedet i Belgien. Men det bliver dog altid uomtvisteligt, at cellen har den store fordel, at fængslerne ikke længere ere udrugningsanstalter for hemmelige laster eller uddanne fremtidige forbrydere, og at dog mangt i et svagt øjeblik faldet

menneske ved en human og hensigtssvarende behandling tvinges til at samle sig og blive bedre.

Til sammenligning besøgte også provinsialfængslet i Antwerpen.

Den længste straffetid, som afsones her, udgør 5 år, fangetallet er 500.

Anstalten har den foran nævnte stjerneform, men af mangel på plads ere samtlige bygninger stærkt sammentrængte. Cellerne ligge i tre etager, og dørene til dem kunne ikke overses af de på jorden stående poster. Isolationen er overalt fuldstændig, også hættene bruges. Som bevis for, hvor påtrængende nødvendigt arbejdet er til at holde legem og sjæl sunde, fortalte direktøren, at de personer, som sattes i disciplinær arrest, allerede efter få dages forløb atter bønfaaldt om arbejde.

Sundhedstilstanden er fortræffelig. Jeg traf kun en eneste syg, og om ham sagde man, at han var syg ved indsættelsen. Epidemiske sygdomme ere aldrig forekomne. Denne fortræffelige sundhedstilstand er vistnok i første linie et bevis for et regelmæssigt livs fortrin, men dernæst også for celsesystemets uskadelighed.

Efter direktørens mening, vænne folk sig alt efter få dages forløb til ensomheden.

Fangebehandlingen er i Antwerpen for mild og når ikke formålet for straffen. Enhver får 35 pct. af arbejdslønnen og kan købe brød, smør og 1 liter øl daglig, og det, uagtet kosten skal være rigelig og velsmagende.

Hver søndag må fangerne få besøg og skrive breve.

Om almindelig forbedring har man også her opgivet håbet.

Mange af cellefangerne vende altid tilbage til fængslet.

Skolen kan være en fordel for mange, ikke blot i god henseende, når han kan læse, skrive og regne, men også i dårlig henseende, når, hvad direktøren forsikrer ofte er tilfældet, kendskab til jernbaner og grænser fra geografitimerne anvendes til ny og raffinerede anslag.

Belgiens hoved- og mønsteranstalt efter det Auburnske system for straffuldbyrdelse i fællesskab er tugthuset (maison de force) i Gent med plads til 1200 fanger.

Enhver afdeling af denne anstalt omgiver for sig en særlig firkantet gård, og samtlige afdelinger omslutte koncentrisk en ottekantet hovedgård, hvori vagten findes.

En afdeling er bestemt for unge, en anden er indrettet efter cellesystemet.

I afdelingen for fællesfanger findes ved siden af et antal correctionnels med korte straffe, som endnu af mangel på celler ere anbragte i fællesskab, samtlige svære forbrydere, som ikke ere blevne i Louvain, særlig alle de, som skal afsone mere end 10 års frihedsstraf, og alle livstidsfanger, som ikke foretrække at blive i Louvain.

Forskellen i fangebehandlingen består også her kun i den forskellige andel i arbejdsfortjenesten og den forskellig tilståede ret til at benytte arbejdsfortjenesten.

Man kalder det i Gent anvendte system det Auburnske, omendskønt det alt blev anvendt i Gent 1771, altså længe før det blev indført i staten New York (1823). Det består i, at fangerne ere adskilte om natten i særskilte soveceller, men om dagen arbeide i fællesskab uden lov til at tale sammen.

Gents soveceller ere indtil den dag i dag vedblevne at være et forbillede i sanitær henseende. De små rum have alle kun en eneste åbning for lys og luft, nemlig den med et lille trægitter forsynede dør, som fører ud til et åbent galleri, der løber rundt langs gården. Gitteret bliver ikke lukket selv i den strengeste vinter mod den ydre lufts indtrængen, fordi den indenfor opsamlende varme ikke viger for den ydre koldere luft. Træk kan ikke finde sted, og derfor kan der efter direktionens forsikring ikke opstå rheumatisme. Midsommers ere cellerne altid kølige.

Også arbejdsrummene gøre et godt indtryk. Fremfor alt ere de ikke tæt besatte og ere luftige. I 3 rækker sidde i de øverste etager skrædere og skomagere i rummelige

sale, der få lys fra gården. I første række sidde de første gang straffede, i tredje række recidivisterne.

Smedeværkstederne ere helt nede ved jorden og særdeles rummelige for det i almindelighed ringe antal fanger, som arbejde der.

Budet om tavshed bliver strængt gennemført, og alligevel har man ved at passere disse sale ikke den trykkende følelse, som man får i de tætpakkede arbejdssale i Plötzensee med deres altid med ladte geværer bevæbnede opsyn.

Overhovedet er det ret mærkeligt at se, hvor forskelligt et indtryk man får af det samme system i de forskellige stater.

I Plötzensee var som sagt indtrykket af sovecellerne og gennemførelsen af tavsheden nedtrykkende og foruroligende. En slig behandling kan umulig virke velgørende på karakteren eller skabe en beskyttelse for samfundet, men kun gøre bitter og forstokket.

I Gent beroliges man i begge retninger som foran oplyst.

Endnu større modsætning finder man ved systemets gennemførelse i Nordamerika.

I staten New York findes det største fællesfængsel, der overgår det i Auburn i størrelse, nemlig i Sing-Sing med 1400 fanger. Her glemmer man aldeles, at man betræder et tugthus, og tror sig i en almindelig fabrik, når man betræder de store tætbesatte værksteder for skomagere skræddere, stenhuggere o. fl. Der står ganske vist hist og her i hvert rum såkaldte keepers, opvartere med små tynde stokke i hånden; men de se ikke ud, som de øvede den strengeste tugt, de omgikkes så mildt med fangerne og på en ganske anden måde end Europas militært opdragne fangevogtere. Fængslets fuldstændige omdannelse til en statsfabrik med tvangsarbejde kommer også frem i den finansielle side af driften, idet i 1878—1888 fortjenesten på arbejdsvirksomheden oversteg driftsomkostningerne.

Der går en for os fremmed ånd, rettet uden hindringer

på det praktiske udbytte, igennem bestyrelsen, som på den anden side ikke kan måle sig med den tyske styrelses alvor og samvittighedsfuldhed. Dette viste betjentenes forhold indbyrdes og til fangerne, dette viste flere små træk, således har direktøren af flere musikalske fanger indrettet sig et privat taffelorkester.

I fællesfængslet i Gent er afdelingen for unge meget interessant. De undervises i et bestemt håndværk og opdrages ved en snart stræng, snart mild behandling, under uafbrudt tilsyn, til retskafne og brugbare mennesker. Hos disse unge er forhåbningen om almindelig forbedring efter direktørens udsagn ikke for optimistisk en opfattelse.

Som før sagt har regeringen forelagt kamrene et lovforslag, som ved siden af at ophæve den fra 1870 i alle tilfælde indførte reduktion af den retslig ikendte cellestraf indfører følgende bestemmelser:

1. Ensomhed bliver grundregel, men kun for en tid af 5 år.
2. Undtagelsesvis kan regeringen (le gouvernement) forlænge eller forkorte cellestraffen.

I disse to korte sætninger er resultatet af den nærværende belgiske doktrin og erfaring nedlagt. At man holder fast ved cellestraffen som den almindelige indtil 5 år, kan kun billiges. Systemet har jo holdt sig godt i Belgien, og erfaringen har vist, at den menneskelige natur ikke i nogen høj grad er imod en forstandig gennemførelse, hvad man frygtede for. Straf for fællesskab er fastsat for straffe på lang tid og på livstid. Derved har man efter erfaringerne fra Louvain snarere taget for meget end for lidt hensyn til det menneskelige gemyts og villicraftens ømtålighed ligeoverfor langvarig ensomhed. På den anden side kån man ikke misbillige fællesskabet ved langvarige straffe, fordi ligeoverfor svære forbrydere, frem for alt recidivister, er håbet om en velgørende og beroligende indflydelse af cellen gået ned til det laveste mål. At der også er grund til at regne med fangens personlige egenskaber ved bestem-

melsen af straffens slags, må erkendes i et land med en flamsk, wallonsk, tysk, hollandsk og fransk befolkning. Flamlænderne, tyskerne og hollænderne tåle cellen godt. Walloner og franskmænd mindre godt.

Norges kriminalstatistik.

Norges kriminalstatistik for 1890-91 danner et overgangsled fra den tidligere før 1890 til den kommende for 1892, idet der med dette år er bragt et nyt skema i anvendelse, afpasset efter den ny rettergangsmåde, jurybehandlingen, som trådte i virksomhed fra 1 jan. 1890. Til grund for bearbejdelse af statistikken ligger fra nu af kun antallet af straffældte personer; medens den tidligere delvis også beskæftigede sig med tiltalte.

Efter foreliggende summariske beretninger for begge de nævnte år var i strafsager, som ikke er politisager: Antallet af afgjorte sager, med faldende udgang 2033 for 1890 og 2024 for 1891, og med afgørelse efter straffelovens § 283 (sagen kan herefter, når sigtede har afgivet en forbeholden tilståelse, pådømmes ved forhørsretten uden tiltalebeslutning og uden tilkaldelse af domsmænd) 624 og 737.

De straffældte personers antal var 2174 mænd, 429 kvinder og 2133 m., 415 kv. Af disse vare 746 m., 83 kv. og 855 m., 110 kv. arresterede. Resten, det overvejende antal, var på fri fod.

Blandt de forbrydelser, hvorfor de straffældte personer dømtes, falder mord og drab på 6 m. og 6 kv. i 1890, 5 m. i 1891, fostermord, barnefødsel i dølgsmål og fosterfordrivelse på 2 m. og 19 kv. i 1890, 1 m. og 28 kv. i 1891. Blodskam, bigami, omgængelse mod naturen, hor, forførelse og

andre løbsagthedsforseelser falde på 33 m. og 17 kv. i 1890, på 33 m. og 14 kv. i 1891; lejemålsforseelser og ulovligt samleven på 33 m. og 152 kv. i 1890 og på 33 m. og 142 kv. i 1891. — Tyvsforbrydelser falde på 1191 m. og 167 kv. i 1890, og på 1182 m. og 172 kv. i 1891; be- drageri og falsk på 166 m. 23 kv. og på 150 m. og 22 kv., forbrydelser mod den off. myndighed på 134 m. og 6 kv. og på 136 m. og 8 kv.; fornærmelse på legem eller helbred på 342 m. og 17 kv. og på 338 m. og 10 kv. Hvad tyvs- forbrydelde og naskeri angår, straffældtes 240 personer under 15 år i 1890, og i 1891 208.

De straffældtes alder var i 1890 og i 1891	
fra 10 til under 13 år for	104 og 89
- 13 - - 15 - -	150 - 134
- 15 - - 18 - -	294 - 295
- 18 - - 20 - -	213 - 266
- 20 - - 25 - -	505 - 517

Denne sidste aldersklasse har det største antal straf- fældte, i de følgende aldre aftager antallet.

Af tyvsforbrydelserne (1358) falder over halvdelen 833 på alderen 10—25 år, deraf de 479 på 10—18 år i 1890 og i 1891 839 på 10—25 år, 446 på 10—18 år af ialt 1354.

Den ikendte straf var livstid for 2 kvinder i 1890, for 1 mand i 1891, indtil og med 1 år

	i 1890 for	223,	1891	222	mod	303	i 1889
Ialt strafarbejde . . .	384,	—	369	-	—	-	—
vand og brød	1268,	—	1307	-	1401	-	—
fængsel på sædvanlig							
fangekost	316,	—	313	-	387	-	—
bøder	442,	—	378	-	361	-	—
ris	111,	—	102	-	205	-	—
advarsel	61,	—	65	-	52	-	—
opdragelsesanstalt .	16,	—	12	-	40	-	—

Af politisager afgjordes i 1890 843, i 1891 867

deraf med domfældelse 736 og 656. De straffældte personers antal var 783 og 824, af disse var 686 og 722 på fri fod.

I mindelighed afgjordes sagerne for 24468 personer i 1890 og for 27536 i 1891. For betleri idømtes eller vedtoges straf for 99 personer i 1890, i 1891 for 107.

Antallet af i justits- og politisager straffældte personer var i 1890 3383, i 1891 3372 mod i 1861 4166, i 1887 5044, 1888 4636 og 1889 4951. De lavere tal for 1890 og 1891 menes at have sin grund i den ny straffeprocesslov, der synes at have medført, at straf efter forelæg er vedtaget i større udstrækning end forhen.

Literatur.

Professor, Dr. jur. C. Torp: Om Straffen.

(Afsnit af den danske strafferets almindelige del), København 1894.
(184 sider).

Det foreliggende værk falder i to hovedafsnit: straffarterne samt normerne for straffens fastsættelse, og indeholder en fremstilling af den positive danske rets regler på disse områder i systematisk form, bestemt til at være et led i universitetsuddannelsen af vore unge jurister. Forfatteren følger her i det hele den af Goos i retsencyklopædien III hefte udviklede plan. Trods en større udførlighed på mange områder, en dybere indtrængen i stoffet og en række særdeles oplysende undersøgelser, henvisninger og meddelelser kan værket for såvidt selvfølgelig kun indeholde kendt stof. Desuagtet indeholder det foreliggende arbejde en ny tankegang, der sender et frisk pust over dansk strafferet og varsler en ny tid, idet forf. står den moderne strafferet langt nærmere end sin forgænger, er mere påvirket af dens principer og resolut har stillet sig på

samme fundament i spørgsmålet om straffens formål. Betegnende i så henseende er det, at forf. i to særlige paragraffer giver dels en redegørelse for den ny kriminalpolitiske skoles teorier og undersøgelser, dels en oversigt over fængselsvidenskabens udvikling fra Howard og til vore dage. Alene det, at disse så overordenlig vigtige dele af kriminologien således ere blevne bestanddele af universitetets læseplan, er en kendsgerning, som i høj grad må påskønnes. Det vil da ikke længere være muligt at blive kandidat uden at have hørt ordet »kriminalpolitik« og uden begreb om hele den penitentiære videnskab; en breche er skudt i den mur af ligegyldighed og ubekendtskab, hvormed vore juristers flertal alt for længe har omgivet sig overfor nutidens kriminalistiske rørelser. Det er at håbe, at den europæiske strafferetsdiskussion gennem denne breche efterhånden må få indpas og gøre sin indflydelse gældende også på vort lands jurisprudence.

Så meget mere grund til at håbe dette er der, da forf. ikke lader sig nøje med at fremstille den »positive skoles« teorier, men oven i købet stiller sig meget imødekommende overfor deres krav og lader sit skrifs tendens være bestemt af dem. Hvad Goos i sine ældre skrifter lagde grunden til, men hvis konsekvenser han senere ikke har villet drage, bygger Torp nu videre på. Rent velgørende virker det, når han erklærer straffens formål at være samfundets værn og dermed rammer pælen gennem gengældelsesteoriernes tankeexperiment, forhåbenlig for stedse. På dette grundlag udvikler han derefter de kriminalpolitiske konsekvenser. Mærkeligt er det, at forf. ikke her udtaler sig om forholdet mellem strafferet og kriminalpolitik, det kan næppe fejle, at de unge jurister her vil finde et anstødspunkt og have vanskelighed ved at klare, hvor det ene begreb hører op og det andet begynder — det er jo gået mange langt lærere folk ligeså. Når dette kardinalpunkt ikke er medtaget, skyldes det muligvis, at forf. anser det for rettest at foretage den fornødne undersøgelse

i en samlet fremstilling af strafferetten, men dette synes dog ikke at have burdet forhindre en kort redegørelse, der så meget lettere kunde have foreligget, som Fr. v. Liszt for nylig i »Mittheilungen der internationalen kriminalsichtischen Vereinigung« IV p. 125 ff. har givet en besvarelse, som vistnok for lange tider vil stå uanfægtelig — en besvarelse, hvortil forf. antagelig også henholder sig. Idetmindste tør man måske drage denne slutning af, at han i p. 78 i noten — om end i en anden sammenhæng — anfører det stikord, som for Fr. v. Liszt indeholder afgørelsen: Straffeloven er forbrydernes magna charta. Kun indenfor den derved satte, af hensyn til individernes retsbeskyttelse, ubrydelige skranke, kan kriminalpolitikken virke. Men forbigås dette punkt, får man til gengæld en særdeles klar, om end kortfattet, oversigt over hele det kriminalpolitiske program. Forf. fremhæver det forfejlede i den opfattelse, at man i en enkelt formel nøjagtig kan specialisere de formål for straffen, hvorved det fælles fjernere formål — beskyttelsen — skal nås. Straffens nærmere formål må alt efter den forbryderske individualitet bestemmes snart som afskrækkende, snart forbedrende i videre forstand, snart rent uskadeliggørende. Men hvor vigtige end disse specialpræventionens krav ere, så gælder det dog tillige om at tage fornødent hensyn dels til generalpræventionen og derfor ikke, navnlig i forbedringsøjemed, gå for lempelig frem, dels til samfundsfølelsen og ikke i afskrækkende eller uskadeliggørende hensigt skabe straffe, der komme i strid med samfundsmedlemmernes ethiske vurdering, hvorved disse drives til at tage parti for forbryderen. De straffe, som nutiden anser for i almindelighed egnede til at opfylde disse forskelligartede krav, ere friheds- og formuesstraffe. For frihedsstraffenes vedkommende udvikler forf. derefter de misligheder, som ere forbundne med de korte frihedsstraffe, deres manglende evne både til at afskrække, forbedre og uskadeliggøre, den fare, de frembyde for demoralisation, de ulykker, de lettelig anrette for

familien, for den dømtes arbejdsvirksomhed o. s. v., uden at der på den anden side er udsigt til virkelig at opnå noget resultat. Det gælder derfor om så vidt muligt at overflødiggøre disse straffe, og undersøgelsen rettes derefter på deres substituter, advarsel, sikkerhedsstillelse, en udvidet anvendelse af bødestrafen og den betingede straffedom. Denne sidste billiges af forfatteren, særlig overfor unge forbrydere. Ved bødestraffene kræver forf. større hensyntagen til den skyldiges formuesforhold, at bødens betaling lettes, så at de korte frihedsstraffe ikke ad en omvej vende tilbage, ved adgang til en afdragsvis betaling og arbejde uden frihedstab, og på den anden side, at den også virkelig gennemføres som formuesstraf ved fakultativ inddrivelse gennem eksekution eller beslaglæggelse af arbejdsfortjeneste.

Forfatteren går derefter over til de i dansk ret hjemlede straffe. I overensstemmelse med sit strafferetlige grundsynspunkt hævder han, at dødsstraffens bibeholdelse eller afskaffelse må bero på, om den under de givne kulturforhold kan anses nødvendig til samfundets betryggelse, et spørgsmål, som forfatteren mener må besvares benægtende, hvorfor han antager, at dens afskaffelse kun er et tidsspørgsmål. Legemsstraffene anser han for uundværlige som disciplinærmiddel overfor visse straffanger og muligvis anbefalelsesværdige overfor visse råhedsforbrydelser — et standpunkt, mod hvilket næppe nogen væsentlig indvending lader sig gøre, i hvert fald når de ikke påbydes som obligatoriske. Under frihedsstraffene findes den tidligere nævnte oversigt over fængselsvæsenets, særlig det danske fængselsvæsens historie: collestraffens udvikling skildres, den auburnske teori omtales ligesom Croftons progressive system, og i en note p. 41 afvejes fordelene og skyggesiderne ved de to hovedsystemer; forf. henholder sig her til de af Fr. Brunn i hans skrift: »Om fuldbyrdelse af strafarbejde« udviklede synspunkter. Det konstateres endvidere, at der i nutiden hersker enighed om, at al frihedsstraf bør være forbunden

med arbejdstvang, undervisning og religiøs påvirkning; vigtigheden af straffens individualisering og de straffuldbyrdende myndigheders indflydelse på behandlingen fremhæves. De ubestemte straffedomme anser forfatteren for utilstrækkeligt drøftede. Derefter udvikler han den positive danske rets regler for frihedsstraffenes udståelse og finder her lejlighed til at omtale fængselselskabernes betydning, deres antal og organisation.

I bogens 2. afsnit: straffens fastsættelse, holder forf. sig strængt til den positive ret, som han giver en særdeles omhyggelig behandling; idet forf. såvidt mulig søger at bringe loven i overensstemmelse med sit grundsynspunkt, samfundets beskyttelse, kaster han hyppig et nyt lys over forskrifterne og giver dem en forståelse, som hidindtil kun mere tilfældig, om man vil, ubevidst har kunnet gøre sig gældende i praxis. Ved at omtale forskriften i strfl's § 14, at tugthusstraf bliver at idømme de ældre og mere forhærdede forbrydere etc., fremhæver forf. således, at tanken heri må føre til ved valget mellem tugt- og forbedringshusstraf også i andre tilfælde at tage særligt hensyn til, hvilken straf der efter den skyldiges hele natur må antages at have den gavnlige indflydelse på ham, eller som mindst vil forrykke hans stilling — en betragtning, som praxis vistnok er tilbøjelig til at lade forsvinde bag tilvante straffeskemaer, på samme måde som den har gjort reglen i strfl's § 59 om bøders fastsættelse efter den skyldiges formuestilstand omtrent betydningsløs. I tilslutning til, hvad allerede er fremhævet i nærværende tidsskrift 1894 p. 44 ff., udtaler forf. endvidere, at den i strfl's § 14 udtalte grundsætning konsekvent måtte have ført til, at tugthusstraf kun burde anvendes overfor recidivister, forbedringshus over for forbrydelsens rekruter, medens som bekendt resultatet i mange tilfælde bliver det omvendte. Ved at omtale strafudmålingshensynene i strfl's § 57 gør forf. med rette opmærksom på, at disse bestemmelser for en stor del ere forældede. Skadens størrelse og omfang og forbrydelsens

objektive egenskaber i det hele kunne vel have deres betydning som vidnesbyrd om den forbryderske energis større eller mindre intensitet og således blive et vidnesbyrd om den sum af repression, som samfundets beskyttelse udkræver, men når de som i straffeloven ubetinget skal tillægges betydning, blive de kun et udslag af gengældelsesteoriens trang til absolute kriterier og kan ikke længere forenes med, hvad en rationel strafferet kræver. Det er da samme tankegang, som har ført til forskriften om forsøgets ubetinget mildere strafværdighed end den fuldbyrdede forbrydelse, og til de mange lovbud, der lade den objektive følge være bestemmende for straffens størrelse. Det fremhæves endvidere, at de i § 57 nævnte hensyn til den skyldiges opdragelse, foregående vandel etc., alt eftersom man lægger gengældelsessynspunktet eller beskyttelsessynspunktet til grund, kan føre til stik modsatte resultater. Den forbryder, som man må undskylde, ethisk set, på grund af det slette milieu, hvoraf han er udgået, vil hyppigt socialt set være en langt farligere person og derfor nødvendiggøre langt kraftigere foranstaltninger, end den velopdragne lovovertræder, der dog ethisk set er langt mere dadelværdig. Forf. mener, at man i slige kollisionstilfælde må kunne afveje, hvilket hensyn der stærkest gør sig gældende, og eventuelt lade dem opveje hinanden — en løsning, som stærkt nærmer sig til at være ingen løsning. Hvorfor kan man ikke her resolut lægge beskyttelsessynspunktet til grund, da dog gengældelsesideen intet steds er positivt hjemlet i straffeloven? — Ikke tilstrækkelig energisk pointerer forf., efter anm's mening, at blandt de i § 57 nævnte momenter findes også bevæggrundene til handlingen. Idet forf. udtaler, at dette moment er afgørende ikke blot for den moralske lastværdighed, men også for dommen om, hvilket mål af straf der må anses nødvendigt for at opnå de ved straffen tilsigtede praktiske virkninger, synes der at have været god ånledning til at lægge praxis på sinde, at bevæggrunden ikke bør være som nu et punkt, som dommene udenfor de aller-

mest graverende forbrydelser, mord o. desl., omhyggelig gå udenom. Som forholdene nu ere, kan man vel undertiden bagved en særlig mild eller særlig stræng dom ane, at motiverne til forbrydelsen have været mere eller mindre tiltalende, men de omtales selv i sådanne tilfælde så godt som aldrig, og hyppigst er det et punkt, hvorom der ikke engang søges nogen oplysning i forhøret, og hvortil dommen følgerlig slet intet hensyn kan tage. Dette er ikke blot, juridisk set, i strid med straffeloven og inkommensurabelt med straffens begreb, der både kvalitativt og kvantitativt skal gives indhold efter hensynet til motivernes mere eller mindre antisociale karakter — det er tillige til ubodelig skade for videnskaben, idet et nøjere kendskab til forbrydelsens årsager derved umuliggøres, og al forsknings kilde således tilstoppes. Den langsomhed, hvormed dette for forbrydelsers bekæmpelse så overordenlig vigtige studium skrider frem, hidrører for en væsenlig del netop fra den internationale ligegyldighed på dette punkt, som på et vigtigt område betager undersøgelserne den exakte, statistiske ballast, uden hvilken al tale om at angribe forbrydelsen i roden ved at modarbejde dens næringskilder let bliver fraser og løs tale.

Efter grundig at have behandlet straffene for forsøg og meddelagtighed, går forf. over til de strafforhøjende momenter efter dansk ret og giver her en fyldig og juridisk klar udvikling af reglerne for gentagelsesstraf. I modsætning til Goos hævder forf., at en dom ikke taber sin evne til at fremkalde gentagelsesstraf, fordi den ved særlige strafnedsættelsesgrunde er kommen ned under minimum af den normale straf. Under strafnedsættelsesgrundene kommer forf. ind på § 39, den ufuldstændige tilregnelighed. Han fremhæver, at det her brugte udtryk »villiens frihed« ikke kan antages at skulle lade strfl. tage stilling til determinismen, men kun er brugt som udtryk for den tilregnelighed, der findes hos voxne og sjælssunde personer. Han gør opmærksom på, at loven ved at kræve »særegne tilstande, der have

indflydelse på villiens frihed,« ikke lægger vægt på den disturberende årsags art, der kan være såvel egenlige sindssygdomme som stærk ophidselse, drukkenskab, depression, lidenskab o. desl., hvorimod det afgørende bliver tilstandens evne til at fremkalde et bestemt fænomen — delvis mangel på bevidsthed. Ligesålidt som derfor andre tilstande end sindssygdomme udelukkes fra at komme i betragtning, ligesålidt er sindssygdom i sig selv afgørende, når ikke netop dens udslag går i den bestemte retning, at fremkalde bevidsthedsnedsættelse. Med rette omtaler forf., hvor usikkert dette kriterium er, hvilke vanskeligheder det bereder både i og for sig og ved afgrænsningen opad mod den fuldstændige tilregnelighed, nedad mod den fuldstændige utilregnelighed, og gør gældende, at her, hvor teorien i virkeligheden svæver i luften, må praxis nødvendigvis blive ret vilkårlig. Derimod finder forf. sig ikke foranlediget til på dette område at udvikle de konsekvenser, som hans egen grundanskuelse, beskyttelsessynspunktet, må føre til på tilregnelighedens område — en undersøgelse, som vel også vilde ligge udenfor arbejdets plan, men som unægtelig vilde have frembudt stor interesse. Ved omtalen af strf's sammenstødsregler — som forf. i det hele billiger — kommer han ind på spørgsmålet om, hvornår der kan siges at foreligge en eller flere forbrydelser. Særlig overfor det indviklede begreb *concursum idealis*, hvorom så store strømme af blæk er udgydt, gør forfatteren den nøgterne betragtning gældende, at begrebets berettigelse vil afhænge af, hvorvidt der nogensinde kan siges at være fornuftig grund til at anvende en strengere straf, hvor en enkelt handling medfører krænkelse af flere retsgoder, end hvor kun et enkelt lider. Som et eksempel, hvor dette kan siges at være tilfælde, nævnes, at en person med en bombe dræber 3 mennesker. Her er åbenbart 3 forbrydelser, ligeså vist som 3 dolkestik vilde være det. I denne sammenhæng udtaler forf. endvidere, at bedrageren, som sælger de ham

betroede effekter til en godtroende trediemand, egenlig gør sig skyldig i 2 bedragerier, dels overfor ejeren, dels overfor køberen. Rent logisk set må dette indrømmes, men efter forfatterens eget standpunkt synes det noget uforklarligt, at der skulde være grund til større straf, vises en større forbrydersk energi, når bedrageren disponerer ved salg over den underslåede vin, end når han f. ex. selv drikker den. Det turde derfor her være rettest at holde fast ved den i praxis fastslåede opfattelse, som i et sådant forhold kun ser én forbrydelse.

Det righoldige materiale, som forfatteren har samlet, den omhu, hvormed det er behandlet, og det store antal henvisninger til domme, ministerielle skrivelser, dansk og fremmed literatur, hvormed det er udrustet, vil gøre det foreliggende værk skattet også af andre end af dem, for hvem det umiddelbart er bestemt. En overordenlig tiltalende egenskab er det lette og dog koncise sprog, hvori skriftet er affattet, fjært fra al stilistisk unatur. Det synes, som om nutidens juridiske forfattere på dette område skal nå højt og komme til at betegne et afgørende brud med den fremstillingsmåde, som for ikke mange årtier siden i en afskrækkende grad karakteriserede dansk lovkyndighed — et brud, der må betegnes som et afgjort fremskridt. At det skulde være forf.'s mening at blive stående ved dette arbejde på strafferettens område, kan ikke antages. Før eller senere må sikkert det hele system i smeltdiglen, og af stor interesse vil det da blive at se, hvilken støbning der bliver resultatet. Det er godt at vide, at stoffet er i talentfulde og reformivrige hænder.

A. G.